

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Τραπεζική και Χρηματοοικονομική»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**Η Χρηματοοικονομική Κρίση στην Ελλάδα
Και Πως Επηρέασε τις Εμπορικές Τράπεζες**

ΑΓΛΟΥΠΑ ΕΙΡΗΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ, ΜΑΪΟΣ 2018

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Τραπεζική και
Χρηματοοικονομική»**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Η Χρηματοοικονομική Κρίση στην Ελλάδα και πως
Επηρέασε τις Εμπορικές Τράπεζες**

Ειρήνη Αγλούπα

**Επιβλέπων Καθηγητής
Αντώνιος Γεωργόπουλος**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Τραπεζική και Χρηματοοικονομική από τη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάιος 2018

ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική διατριβή εκπονήθηκε με στόχο να αξιολογηθεί η επίδραση που είχε η χρηματοοικονομική κρίση στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα και πιο συγκεκριμένα στις τέσσερις μεγάλες συστημικές τράπεζες. Για την πραγματοποίηση της αξιολόγησης έγινε διαχρονική χρηματοοικονομική συγκριτική ανάλυση με την βοήθεια αριθμοδεικτών, με τα δεδομένα που πήραμε από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των τραπεζών για τα έτη 2005-2017.

Από το 2001 όπου και η Ελλάδα εισήλθε στην Νομισματική Ένωση το μέλλον της ελληνικής οικονομίας προδιαγραφόταν λαμπρό, χαρακτηριζόμενο από υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και χαμηλό πληθωρισμό. Την χρυσή περίοδο της ανάπτυξης διαδέχτηκε η εμφάνιση της χρηματοοικονομικής κρίσης, η αύξηση του πληθωρισμού και τον επιτοκίων και η είσοδος στην ύφεση. Παρ' όλο που η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2007, άργησε να κάνει την εμφάνιση της στην Ελλάδα, αφού οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν επενδύσει σε τοξικά ομόλογα, οι βάσεις της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας ήταν σαθρές και στηρίζονταν κατά κύριο λόγο στην εγχώρια ζήτηση, τροφοδοτούμενη από δημόσιο και ιδιωτικό δανεισμό. Στη συνέχεια ακολούθησε υποχώρηση της ανταγωνιστικότητας, αδυναμία ισοσκέλισης δημοσίων εσόδων και δαπανών και τελικά η εκτόξευση του δημοσίου χρέους σε ιστορικά υψηλά επίπεδα.

Η πραγματοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών και μεταρρυθμίσεων στην ελληνική οικονομία κρίθηκε αναγκαία για την διάσωση και εξυγίανση της. Από το 2010 και μέχρι σήμερα πραγματοποιήθηκαν τρία Προγράμματα Οικονομικής Προσαρμογής (2010, 2012, 2015). Η χρηματοοικονομική κρίση στην Ελλάδα έλαβε την μορφή κρίσης χρέους, και δεν μπόρεσε να αφήσει ανεπηρέαστο το τραπεζικό σύστημα. η πολιτική αστάθεια και αβεβαιότητα, ενέτειναν το κλίμα ανησυχίας στους πολίτες και η εμπιστοσύνη τους προς το σύστημα χάθηκε, με αποτέλεσμα να κλονιστεί η ρευστότητα των τραπεζών λόγω μαζικής εκροής καταθέσεων και ο αριθμός των μη εξυπηρετούμενων δανείων αυξήθηκε επικίνδυνα, τονίζοντας την ύπαρξη κακής ποιότητας χαρτοφυλακίου και αυξημένο πιστωτικό κίνδυνο. Οι τέσσερις μεγάλες συστημικές τράπεζες υπέστησαν μεγάλες ζημίες και η κερδοφορία και αποδοτικότητα τους μειώθηκε σημαντικά, αλλά μέσω των διαρθρωτικών αλλαγών και μέτρων που λήφθηκαν στο τραπεζικό σύστημα, οι τράπεζες παρουσίασαν σημάδια ανάκαμψης και η βιωσιμότητα τους κατέστη εφικτή. Ο κίνδυνος για το τραπεζικό σύστημα δεν έχει εκλείψει αφού ο αριθμός των μη εξυπηρετούμενων δανείων παραμένει αυξημένος. Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ισχυροποίησης των βάσεων του τραπεζικού συστήματος για να μπορέσει να αποτελέσει κινητήρια δύναμη για την επίτευξη μακροχρόνιας οικονομικής ανάπτυξης.

Summary

The aim of the present dissertation is to evaluate the impact of the recent financial crisis on the Greek Banking System and its four systemic banks. For the evaluation to be made, we gathered data from the financial statements of each bank (balance sheet, income statement) for the period 2005-2017, and by which, with the use of financial ratios, we carried out longitudinal financial analysis.

Since 2001, the time at which Greece joined the Monetary Union, hopes were raised high and the future of the country was supposed to be bright, given that the rates of economic growth were high and that of inflation were low. However, from the time that the financial crisis arose, the “golden period” of economic growth was replaced with high inflation, credit risk, high interest rates and the beginning of the recession. Even though the global financial crisis initiated in 2007, it did not have an impact in the Greek Economy, until 2008, since Greek banks had not invested in “toxic bonds”. It is important to point out that the great economic growth that was taking place prior to 2008, was not based on a solid ground and was dependent on the domestic demand that was powered by public and private borrowing. Subsequently, the competitiveness of Greece was lessened, causing inability to balance public revenues and expenses. As a result, the Greek public debt reached historically high rates and the financial crisis transformed into the debt crisis.

The accomplishment of structural changes and reformations in the Greek economy was rendered absolutely necessary as to help in the rescue and purge of the whole system. Since 2010, three Economic Adjustment Programs (2010, 2012, 2015) have been activated. The crisis in Greece could not leave the Banking System intact. The combination of political instability and uncertainty intensified the concerns of the civilians and their faith and trust in the system was lost. As a result, there were massive withdrawals from bank accounts, putting the liquidity of the banking system at great risk. Furthermore, the amount of Non-Performing Loans increased significantly, highlighting the credit risk and poor-quality portfolios.

Great damage was caused all these years in the four systemic banks, but through the structural changes and measures that have been taken, and after a long period of fluctuations, they were able to show again signs of recovery and sustainability. Although the existing risks were not eliminated entirely since the amount of Non-Performing Loans are still high, there is definitely still room for improvement in the Banking System, and if based on a solid ground, will enable achievement of the long-term economic growth.

Περιεχόμενα

Περίληψη	iv
Summary	v
Κεφάλαιο 1	4
Το Τραπεζικό Σύστημα στην Ελλάδα	4
1.1 Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα	4
1.2 Κίνδυνοι χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	8
1.3 Σύμφωνα Βασιλείας	11
Κεφάλαιο 2	19
Χρηματοοικονομική Κρίση	19
2.1 Εισαγωγή	19
2.2 Ιστορική αναδρομή 2001-2008 (συνθήκες οικονομίας πριν την κρίση)	20
2.3 Εμφάνιση της κρίσης- Αίτια	23
2.4 Πορεία 2008- σήμερα	28
2.5 Συνέπειες της κρίσης	45
2.6 Εξυγίανση του Τραπεζικού Συστήματος	49
Κεφάλαιο 3	57
Μεθοδολογία	57
3.1 Δείγμα	57
3.2 Χρηματοοικονομική ανάλυση	57
3.3 Αριθμοδείκτες	59
3.3.1 Αριθμοδείκτες Ρευστότητας	59
3.3.2 Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας	60
3.3.3 Αριθμοδείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας	61
3.3.4 Αριθμοδείκτες Ποιότητας Χαρτοφυλακίου	62
3.3.5 Αριθμοδείκτες Αποτελεσματικότητας	63
Κεφάλαιο 4	64
Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων 4 Συστημικών Τραπεζών	64
4.1 Το τραπεζικό Σύστημα στην Ελλάδα	64
4.2 Αριθμοδείκτες Ρευστότητας	67
4.2.1 Χορηγήσεις προς Καταθέσεις	67
4.2.2 Ενεργητικό προς Χορηγήσεις	70
4.3 Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας	72
4.3.1 Return on Assets ROA	72
4.3.2 Return on Equity ROE	76

4.4	Αριθμοδείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας	79
4.4.1	Ίδια κεφάλαια προς Ενεργητικό	79
4.4.2	Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις	81
4.3.3	Ίδια Κεφάλαια προς Καταθέσεις	83
4.3.4	Tier I	85
4.5	Αριθμοδείκτες Ποιότητας Χαρτοφυλακίου	87
4.5.1	Προβλέψεις για Πιστωτικό Κίνδυνο προς Χορηγήσεις	87
4.5.2	Προβλέψεις για Πιστωτικό Κίνδυνο προς Λειτουργικά έσοδα	89
4.5.3	Μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς χορηγήσεις	91
4.6	Αριθμοδείκτες Αποτελεσματικότητας	93
4.1	Λειτουργικά Έσοδα προς Λειτουργικά Έξοδα	93
4.7	Συμπεράσματα	95
Κεφάλαιο 5		101
Γενικά Συμπεράσματα		101
Βιβλιογραφία		105
Παράρτημα		108

Εισαγωγή

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας αποτελεί τη ραχοκοκαλιά της πραγματικής οικονομίας. Η πορεία, αλλά η βελτίωση και η ανάπτυξη της πραγματικής οικονομίας εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την πορεία του χρηματοπιστωτικού τομέα. Είναι δυο συστήματα τα οποία αλληλοεπιδρούν και εξαρτάται άμεσα το ένα από το άλλο. Για να διασφαλιστεί η ομαλή και απρόσκοπτη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα, θα πρέπει τα τραπεζικά ιδρύματα να υπόκεινται σε έλεγχο και εποπτεία από αρμόδιους φορείς για την αξιολόγηση τους. Εξαιτίας της φύσης των τραπεζικών ιδρυμάτων και την πληθώρα των λειτουργιών που προσφέρουν έρχονται συνεχώς αντιμέτωπα με ποικίλους κινδύνους. Σε περίπτωση που ξεφύγουν από τα καθορισμένα πλαίσια ελέγχου που έχουν τεθεί από την Κεντρική Τράπεζα και τα Σύμφωνα της Βασιλείας, και ξεπεράσουν τον ανώτατο βαθμό ανάληψης κινδύνων είναι πολύ πιθανό οι κίνδυνοι αυτοί να εξελιχθούν σε συστημικοί και να έχουν τελικά αρνητικό αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία.

Το ξέσπασμα της πιο πρόσφατης χρηματοοικονομικής κρίσης επισήμανε για μια ακόμη φορά την έντονη αλληλεξάρτηση μεταξύ της πραγματικής οικονομίας και του τραπεζικού συστήματος. Παρ' όλη την εποπτεία που υπήρχε για την πρόληψη των κινδύνων, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα κλονίστηκε από την κρίση χρέους και η πραγματική οικονομία επηρεάστηκε αρνητικά. Με σκοπό την επίτευξη κέρδους, τα τραπεζικά ιδρύματα ακολουθούσαν επεκτατική πιστωτική πολιτική και προσέφεραν ανεξέλεγκτο δανεισμό σε επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα χωρίς να έχει γίνει πρώτα ο απαραίτητος έλεγχος φερεγγυότητας του δανειολήπτη, με αποτέλεσμα το χαρτοφυλάκιο των τραπεζικών ιδρυμάτων να είναι κακής ποιότητας. Για να γίνουν περισσότερο ελκυστικά τα Τραπεζικά Ιδρύματα προσέφεραν χαμηλά επιτόκια δανεισμού στα πλαίσια της πιστωτικής επέκτασης με αποτέλεσμα μετά την εμφάνιση της κρίσης ο πιστωτικός κίνδυνος να εκτοξευθεί κατακόρυφα.

Οι συνέπειες από την κρίση στην ελληνική οικονομία και στο τραπεζικό σύστημα ήταν αλυσιδωτές. Ο δανεισμός ξαφνικά έγινε εξαιρετικά δύσκολος με πολύ υψηλά επιτόκια με σκοπό την εξομάλυνση του πιστωτικού κινδύνου. Επιπλέον η πρόσβαση στις διεθνείς αγορές έγινε απαγορευτική αφού η πιστοληπτική ικανότητα της χώρας υποβαθμίστηκε σημαντικά. Η

εμπιστοσύνη προς το τραπεζικό σύστημα κλονίστηκε και ακολούθησαν μαζικές εκροές καταθέσεων με αποτέλεσμα η ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος να δεχθεί ισχυρότατο πλήγμα. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα βρέθηκε στα πρόθυρα της κατάρρευσης αφού η ρευστότητα αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση.

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι να εξετάσουμε την επιρροή που είχε η χρηματοοικονομική κρίση στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα και στις τέσσερις μεγάλες συστημικές τράπεζες. Μέσω μιας διαχρονικής χρηματοοικονομικής ανάλυσης για το χρονικό διάστημα 2005-2017, θα αξιολογήσουμε με την βοήθεια αριθμοδεικτών την ρευστότητα, την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των συστημικών τραπεζών. Η ανάλυση των βασικών οικονομικών μεγεθών που πήραμε από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των τραπεζικών ιδρυμάτων ξεκινάει από το 2005 για να φαίνεται η μετάβαση από τον ενάρετο κύκλο της ανάπτυξης στην ύφεση που εισήλθε η ελληνική οικονομία, αλλά να αναδειχθούν και οι προσπάθειες που έγιναν για την εξυγίανση και ανάκαμψη του τραπεζικού συστήματος.

Αρχικά θα αναφερθούμε στον ρόλο του χρηματοπιστωτικού συστήματος και τους κινδύνους που αντιμετωπίζει, ενώ γίνεται αναφορά για τον εποπτικό έλεγχο και το κανονιστικό πλαίσιο των Συμφώνων της Βασιλείας. Στην συνέχεια αναλύουμε την χρηματοοικονομική κρίση, πως και γιατί ξεκίνησε και πως εξελίχθηκε σε κρίση χρέους για την Ελλάδα, τις συνέπειες που είχε στην Ελληνική οικονομία και το τραπεζικό σύστημα αλλά και τις προσπάθειες και τα μέτρα που λήφθηκαν για την ανάκαμψη και έξοδο από την κρίση.

Τέλος, με την βοήθεια των αριθμοδεικτών ρευστότητας, αποδοτικότητας, αποτελεσματικότητας, κεφαλαιακής επάρκειας και ποιότητας χαρτοφυλακίου θα πραγματοποιήσουμε μια συγκριτική ανάλυση για τις επιπτώσεις της κρίσης στις τέσσερις συστημικές τράπεζες την περίοδο πριν την κρίση (2005-2008) και την περίοδο έναρξης της κρίσης μέχρι και σήμερα (2009-2017). Από την χρηματοοικονομική ανάλυση θα προσπαθήσουμε να συνοψίσουμε τα αποτελέσματα για να μπορέσουμε να αξιολογήσουμε ποια τραπεζικά ιδρύματα έχουν πληγεί περισσότερο και σε ποιους τομείς. Έπειτα θα γίνει σύντομος σχολιασμός των συμπερασμάτων.

Η παρούσα διπλωματική διατριβή χαρακτηρίζεται από το επίκαιρο του θέματος, αφού οι αλλαγές στο τραπεζικό σύστημα είναι συνεχείς τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, με σκοπό την εξυγίανση και την υιοθέτηση μιας κοινής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σαφώς υπάρχει το περιθώριο μεγαλύτερης εμβάθυνσης της διαχρονικής ανάλυσης σε μελλοντική έρευνα. Κατά την διάρκεια της ανάλυσης είχαμε ορισμένους περιορισμούς:

- Τα αποτελέσματα των αριθμοδεικτών στηρίχθηκαν στα οικονομικά μεγέθη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των τραπεζών και όχι των τραπεζικών ομίλων
- Το δείγμα που χρησιμοποιήσαμε ήταν αρκετά μικρό, αφού ήταν μόλις οι τέσσερις συστημικές τράπεζες
- Η μόνη μέθοδος που χρησιμοποιήσαμε για την συγκριτική ανάλυση ήταν αυτή της ανάλυσης αριθμοδεικτών (Ratio Analysis), η οποία αποτελεί σημαντικό και χρήσιμο μέσο για την πραγματοποίηση έρευνας, ωστόσο δεν σκιαγραφεί απόλυτα ολόκληρη την εικόνα και δεν μπορούμε να βασιστούμε μόνο σε αυτή τη μέθοδο για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Κεφάλαιο 1

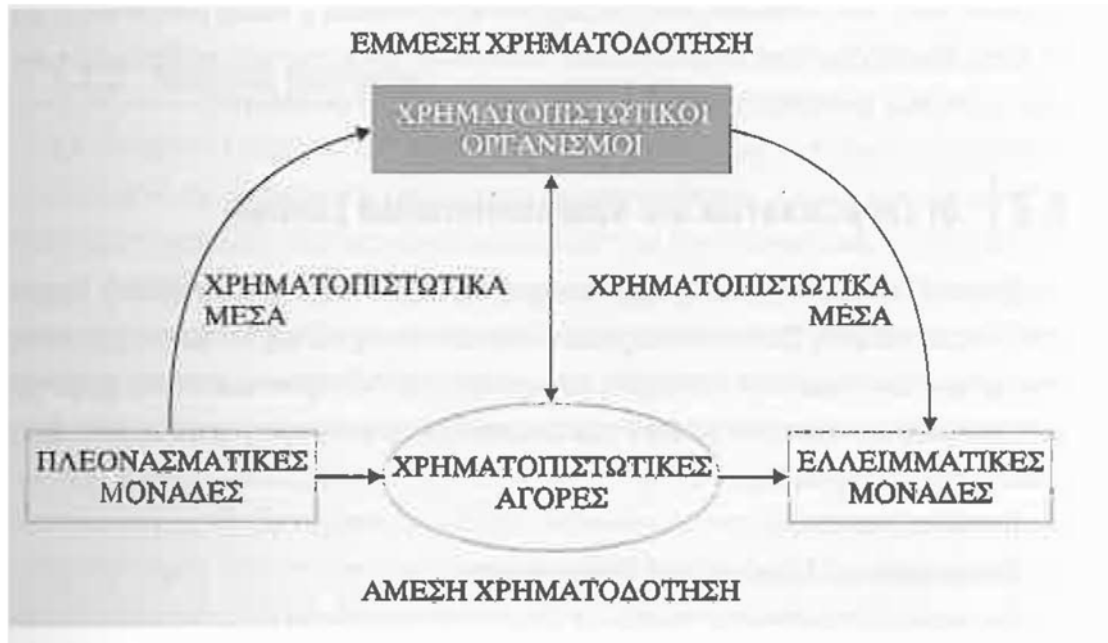
Το Τραπεζικό Σύστημα στην Ελλάδα

1.1 Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα περιλαμβάνει ένα σύνολο θεσμών, οργανισμών και αγορών, οι οποίοι αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους, έχοντας ως κοινό στόχο να ενισχύσουν και να διευκολύνουν την μεταφορά πόρων από τις πλεονασματικές μονάδες της οικονομίας προς τις ελλειμματικές μονάδες. Γίνεται προσπάθεια να καλύπτονται όσο το δυνατόν καλύτερα οι ανάγκες των συναλλασσομένων μέσω της εναρμόνισης της προσφοράς και ζήτησης χρήματος.

Η κατανομή των πόρων και η μεταφορά τους από τις πλεονασματικές μονάδες προς τις ελλειμματικές μονάδες, επιτυγχάνεται μέσω άμεσης και έμμεσης χρηματοδότησης. Στην άμεση χρηματοδότηση οι δυο μονάδες πραγματεύονται απευθείας, ενώ στην έμμεση, παρεμβαίνουν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, όπως τα τραπεζικά ιδρύματα. (Θωμάδάκης & Ξανθάκης, 2011, pp. 19-23)

Ο τρόπος διοχέτευσης των πόρων από τις πλεονασματικές μονάδες προς τις ελλειμματικές περιγράφεται αναλυτικότερα στο παρακάτω σχήμα:

Σχήμα 1: Το χρηματοπιστωτικό σύστημα (Πηγή: Αγγελόπουλος Παναγιώτης/Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα)

Όπως φαίνεται στην περίπτωση της άμεσης χρηματοδότησης, οι πλεονασματικές μονάδες διοχετεύουν πόρους προς τις ελλειμματικές μονάδες κατευθείαν μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών, ενώ στην περίπτωση της έμμεσης χρηματοδότησης μεσολαβούν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί για να διοχετεύονται οι πόροι προς τις ελλειμματικές μονάδες.

Η σημασία και η σπουδαιότητα του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος και ο ρόλος που διαδραματίζει για την πραγματική οικονομία, περιγράφεται από τον «ενάρετο κύκλο» της ανάπτυξης, όπου τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συγκεντρώνουν τις αποταμιεύσεις και τα ταμειακά περισσεύματα του αποταμιευτικού κοινού (πλεονασματικές μονάδες), και τα μετατρέπουν σε δανειακά κεφάλαια μέσω συγκεκριμένων διεργασιών για την χρηματοδότηση εκείνων που τα χρειάζονται (ελλειμματικές μονάδες). Όσο μεγαλύτερη η συγκέντρωση κεφαλαίων, τόσο πιο αποτελεσματική και η χρηματοδότηση για την υλοποίηση νέων επενδυτικών σχεδίων που θα προάγουν την παραγωγικότητα και την απασχόληση, δίνοντας έτσι μια τόνωση στην οικονομία και παράγοντας «νέο χρήμα». Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ως μεσάζοντες φροντίζουν για την επίτευξη κάποιου κέρδους μέσω της διαφοράς του επιτοκίου καταθέσεων και του επιτοκίου δανεισμού. (Κορλίρας, 2006).

Για την ομαλή λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την αποτελεσματική διοχέτευση των κεφαλαίων κρίνεται απαραίτητη η εποπτεία και η τήρηση κανόνων. Η αναποτελεσματικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος μπορεί να επηρεάσει άμεσα την πορεία της πραγματικής οικονομίας. Οι παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν την αποτελεσματική κατανομή των πόρων δεν είναι απαραίτητο να σχετίζονται με την δομή του ίδιου του συστήματος, αλλά να οφείλονται στους θεσμούς και την έντονη κρατική παρουσία στην λήψη αποφάσεων. Επιπλέον, η αφερεγγυότητα που μπορεί να εμφανίζει το χρηματοπιστωτικό σύστημα σε συνδυασμό με την ελλιπή πληροφόρηση, μπορούν να αποτελέσουν επικίνδυνο συνδυασμό και λόγω του φόβου και της άγνοιας να ληφθούν εσφαλμένες αποφάσεις και να αναληφθούν μεγάλα επενδυτικά πλάνα που ενέχουν υψηλό βαθμό κινδύνου. (Howells & Bain, 2009, pp. 64-73)

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας αποτελεί την ραχοκοκαλιά της πραγματικής οικονομίας. Κύρια λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα αποτελεί η διευκόλυνση στην παροχή και λήψη δανεισμού, και μπορεί να επηρεάσει την κατανομή πόρων αλλά και την σύνθεση της συνολικής ζήτησης. Ο ρόλος του είναι η αναδιανομή των αποταμιεύσεων μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων. Η πορεία της πραγματικής οικονομίας, αλλά και η βελτίωση και ανάπτυξη της εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την πορεία του χρηματοπιστωτικού τομέα. Είναι δυο συστήματα, τα οποία αλληλοεπιδρούν και εξαρτάται άμεσα το ένα από το άλλο. Για να διασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα, σίγουρα θα πρέπει να υπόκειται σε κάποιον έλεγχο και εποπτεία από τους φορείς ελέγχου και αξιολόγησης. Επειδή η φύση των τραπεζικών ιδρυμάτων είναι τέτοια, λόγω της ενασχόλησης τους και των συναλλαγών που διενεργούν αναλαμβάνουν συνεχώς πολλούς και διαφορετικούς κινδύνους. Αν τυχόν ξεφύγουν από τα καθορισμένα πλαίσια που έχουν τεθεί, και ξεπεράσουν τον ανώτατο βαθμό ανάληψης κινδύνων που ορίζεται από την Κεντρική Τράπεζα και τα Σύμφωνα της Βασιλείας, είναι πολύ πιθανό να προκαλέσουν συστημικούς κινδύνους και τελικά να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία.

Το ξέσπασμα της πιο πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης επισήμανε για μια ακόμη φορά την έντονη αλληλεξάρτηση μεταξύ της πραγματικής οικονομίας και του χρηματοπιστωτικού τομέα. Παρόλη την εποπτεία που υπήρχε στα τραπεζικά ιδρύματα δημιουργήθηκαν αρκετά προβλήματα που τελικά κλόνισαν ολόκληρη την οικονομία. Ξεκινώντας με το κακής ποιότητας χαρτοφυλάκιο που είχαν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα,

με σκοπό την επίτευξη κέρδους, προσέφεραν (ανεξέλεγκτο ως ένα σημείο) δανεισμό σε επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα χωρίς να γίνεται ο απαραίτητος έλεγχος. Για να προσελκύσουν περισσότερους δανειολήπτες, προσέφεραν χαμηλά επιτόκια δανεισμού. Ο βαθμός ανάληψης πιστωτικού κινδύνου φαίνεται να εκτοξεύθηκε στα ύψη μέχρι που δεν μπορούσε να διαχειριστεί πλέον. Ξεκίνησε έτσι μια σειρά κλιμακωτών συνεπειών, ο δανεισμός έγινε εξαιρετικά δύσκολος με πολύ πιο υψηλά επιτόκια δανεισμού με αποτέλεσμα να μειωθεί η συναλλακτική κίνηση αλλά ταυτόχρονα φαίνεται να μειώθηκε σημαντικά και η ρευστότητα στα τραπεζικά ιδρύματα. Επιχειρήσεις και καταναλωτές φαίνεται να έχασαν την εμπιστοσύνη τους απέναντι στο σύστημα και κυριευμένοι από τον φόβο και τον πανικό προσπάθησαν να ανασύρουν μαζικά τις καταθέσεις τους. Το γεγονός αυτό προξένησε μεγάλες αρνητικές επιπτώσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα και τον έφερε στα πρόθυρα της κατάρρευσης αλλά ζημιά προκάλεσε και στην συνολική οικονομία, αφού η ρευστότητα είναι από τους σημαντικότερους παράγοντες για να επιτευχθεί η οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση.

Η εφαρμογή ενός αυστηρότερου ρυθμιστικού πλαισίου για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα μπορούσε να συμβάλει στην καλύτερη εποπτεία και πρόληψη από το ξέσπασμα κρίσεων και από την ανάληψη περισσότερων κινδύνων από εκείνους που μπορούν να διαχειριστούν χωρίς να προκύψουν προβλήματα. Θα βοηθούσε στο να υπάρχει μια ομοιογένεια στην πολιτική που ακολουθείται από τα τραπεζικά ιδρύματα και μέσω του ανταγωνισμού που θα δημιουργηθεί να βελτιωθεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Παράλληλα, στα πλαίσια αυτά ένα πιο αυστηρό θεσμικό πλαίσιο θα συμβάλει στην δημιουργία περισσότερων και νέων τεχνολογικών προϊόντων, αφού για να προαχθεί η ανάπτυξη θα πρέπει να εισέλθουν στην αγορά καινοτόμες ιδέες. Θεωρητικά, ένα πιο αυστηρό πλαίσιο θα είναι σε θέση να προλαμβάνει τις ενδεχόμενες χρηματοπιστωτικές κρίσεις, και να έχει υπό έλεγχο τους ήδη υπάρχοντες κινδύνους, αφού θα διενεργείται πιο αποτελεσματική και ενδεδειγμένη εποπτεία σε διάφορα στάδια. Παρόλα αυτά, τα συνεχώς εξελισσόμενα προϊόντα, μπορεί να δημιουργήσουν νέους κινδύνους, οι οποίοι δεν έχουν προβλεφθεί ακόμα, και έτσι μέχρι να μελετηθούν ώστε να σχεδιαστεί ένα ρυθμιστικό πλαίσιο εκ νέου που θα μεριμνάει για τους νέους αυτούς κινδύνους, να εμφανιστεί ωστόσο μια νέα χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία τελικά θα επηρεάσει και πάλι την πραγματική οικονομία.

Από την άλλη πλευρά, μια έντονη κρατική παρέμβαση και ένα αυστηρό εποπτικό και ρυθμιστικό πλαίσιο μπορεί να έχει τα αντίθετα από τα

αναμενόμενα αποτελέσματα. Μπορεί και πάλι να αποτελέσει εμπόδιο για την οικονομική ανάπτυξη και τελικά να πληγεί και πάλι η πραγματική οικονομία. Ο καθορισμός του ποσοστού ελάχιστων ρευστών διαθεσίμων μπορεί να είναι ιδιαίτερα υψηλός για να προστατευτεί το σύστημα από τον κίνδυνο ρευστότητας και τις ενδεχόμενες κρίσεις. Παρόλα αυτά η υποχρέωση τήρησης ενός υπερβολικά υψηλού τέτοιου ποσοστού, δυσκολεύει τις δραστηριότητες των τραπεζικών ιδρυμάτων. Επιπλέον η διατήρηση χαμηλών επιτοκίων δανεισμού, μπορεί να συνεισφέρει στην προσέλκυση περισσότερων επενδύσεων, αλλά το χαμηλό επιτόκιο περιορίζει την προσφορά δανείων και τελικά είναι λίγοι εκείνοι που καταφέρνουν να πάρουν την χρηματοδότηση. Σε αυτή την περίπτωση πολλές φορές παίζει ρόλο και η διαφάνεια και μεροληψία του συστήματος υπέρ ορισμένων, έτσι επηρεάζεται αρνητικά η ποιότητα του χαρτοφυλακίου, αφού ευνοώντας κάποιον ο οποίος είναι απλά ισχυρός, χάνεται η ευκαιρία να χρηματοδοτηθεί κάποια άλλη πιθανόν περισσότερο προσοδοφόρα επένδυση. (Howells & Bain, 2009)

1.2 Κίνδυνοι χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

Η δομή του τραπεζικού συστήματος έχει αλλάξει σημαντικά τα τελευταία χρόνια και αυτό οφείλεται στις εξελίξεις και διαφοροποιήσεις των χρηματοπιστωτικών αγορών. Η απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, η ανάπτυξη των αγορών χρήματος και κεφαλαίων οδήγησαν στην εμφάνιση και χρήση νέων χρηματοπιστωτικών εργαλείων και προϊόντων. Η εμφάνιση συνεχώς νέων εργαλείων και προϊόντων όμως καθιστά τα τραπεζικά ιδρύματα ευάλωτα σε χρηματοοικονομικούς κινδύνους. Με τον όρο κίνδυνο μπορεί να είναι οποιοδήποτε μη αναμενόμενο γεγονός, το οποίο μπορεί να προκαλέσει ζημία στα τραπεζικά ιδρύματα. (Μελάς, 2008)

Οι κίνδυνοι με τους οποίους έρχονται αντιμέτωπα τα τραπεζικά ιδρύματα είναι ποικίλοι και διαφέρουν ανάλογα με την φύση των πράξεων της τράπεζας, και θα τους αναλύσουμε στη συνέχεια:

- Πιστωτικός κίνδυνος
- Κίνδυνος ρευστότητας

- Κίνδυνος επιτοκίου
- Διαχειριστικός Κίνδυνος
- Κεφαλαιακός ή κίνδυνος φερεγγυότητας
- Κίνδυνος αναχρηματοδότησης

Επιπλέον, οι τράπεζες οι οποίες ασχολούνται με διαδικασίες πράξεων συναλλάγματος ή με διαδικασίες εκτός ισολογισμού, έρχονται αντιμέτωπες με μερικούς ακόμη κινδύνους:

- Συναλλαγματικός κίνδυνος
- Κίνδυνος χώρας
- Κίνδυνος από πράξεις εκτός ισολογισμού

Πιο αναλυτικά:

Πιστωτικός κίνδυνος: είναι συνδεδεμένος με το ενεργητικό της τράπεζας και αναφέρεται στην πιθανότητα που υπάρχει, η τράπεζα να μην μπορέσει να εισπράξει τα ποσά που έχει χορηγήσει σε δάνεια στους καταναλωτές. Από τη στιγμή που η φύση των τραπεζικών ιδρυμάτων είναι τέτοια, και στόχος τους είναι η επίτευξη κερδών, ο πιστωτικός κίνδυνος ελλοχεύει πάντα, αφού στο χαρτοφυλάκιο της τράπεζας θα υπάρχουν πάντα τόσο καθυστερημένες απαιτήσεις, αλλά και επισφαλείς. Η πρόσφατη οικονομική κρίση φαίνεται να έχει επηρεάσει έντονα το κομμάτι αυτό, και πλέον το χαρτοφυλάκιο της τράπεζας ελέγχεται με πολύ αυστηρότερο τρόπο, όπως επίσης και οι πελάτες της σε μια προσπάθεια περιορισμού του πιστωτικού κινδύνου.

Κίνδυνος ρευστότητας: όσον αφορά στα στοιχεία του παθητικού ο κίνδυνος ρευστότητας αναφέρεται στην πιθανότητα, η τράπεζα να μην είναι σε θέση να ικανοποιήσει τις ανάγκες ανάληψης των πελατών της. Όσον αφορά τα στοιχεία του ενεργητικού ενός τραπεζικού ιδρύματος όμως, ο κίνδυνος ρευστότητας αναφέρεται στην δυσκολία τους να μετατραπούν άμεσα σε ρευστό με όσο το δυνατόν λιγότερες απώλειες. Οι τράπεζες κάνοντας χρήση ορισμένων τεχνικών μεθόδων, όπως και αριθμοδεικτών προσπαθούν να ελέγχουν τις ταμειακές ροές τους με στόχο να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.

Κίνδυνος επιτοκίου: αναφέρεται στη μεταβολή της σχέσης εσόδων-εξόδων της τράπεζας, αλλά και στη μεταβολή της καθαρής θέσης της που

προκαλείται από τη μεταβολή των επιτοκίων. Επηρεάζονται τόσο οι αποδόσεις των στοιχείων του ενεργητικού και κατά συνέπεια τα έσοδα από την είσπραξη τόκων από τα δάνεια που έχουν χορηγηθεί, αλλά και στα κόστη των στοιχείων του παθητικού. Μια μεταβολή των επιτοκίων επηρεάζει επίσης και το χαρτοφυλάκιο της τράπεζας αφού μεταβάλλεται και η αποτίμηση των χρεογράφων που βρίσκονται σε αυτό και κατά συνέπεια η καθαρή θέση της τράπεζας. Στην ευρωπαϊκή ένωση το επιτόκιο Euribor καθορίζει την αγορά χρήματος για το ευρώ, και προσφέρεται για προθεσμιακές διατραπεζικές συναλλαγές. Δημοσιεύεται καθημερινά στις 11 π.μ. και έχει valeur 2 ημέρες, πράγμα που σημαίνει ότι η συναλλαγή και η μεταφορά κεφαλαίων πραγματοποιείται 2 ημέρες μετά το κλείσιμο των επιτοκίων. Για την διατραπεζική αγορά του Λονδίνου υπάρχει το επιτόκιο Libor. Υπάρχουν και εδώ καθορισμένο πλαίσιο για την προσφορά και ζήτηση επιτοκίων συναλλαγής.

Διαχειριστικός κίνδυνος: αναφέρεται στις ζημίες που μπορούν να προκληθούν στο τραπεζικό ίδρυμα από αναποτελεσματικούς ελέγχους και ανεπαρκή τεχνολογικά συστήματα όπως επίσης και από εσφαλμένες αποφάσεις που έχουν ληφθεί από την διοίκηση. Όλα αυτά μπορούν να επηρεάσουν δυσμενώς το λειτουργικό κόστος της τράπεζας και τελικά την κερδοφορία της.

Κεφαλαιακός κίνδυνος ή κίνδυνος φερεγγυότητας: αναφέρεται στο ενδεχόμενο να πτωχεύσει η τράπεζα. Με τον όρο πτώχευση εννοούμε ότι όταν η τράπεζα ρευστοποιήσει όλα τα στοιχεία που έχει στο ενεργητικό της, και να μην είναι σε θέση να καλύψει όλες τις υποχρεώσεις που βρίσκονται στο παθητικό της.

Κίνδυνος αναχρηματοδότησης: είναι η αδυναμία εισόδου μιας εμπορικής τράπεζας στις χρηματαγορές- κεφαλαιαγορές όταν το έχει ανάγκη για την αναχρηματοδότηση του βραχυχρόνιου χρέους της ή για την άντληση κεφαλαίων.

Υπάρχουν ακόμα κάποιοι κίνδυνοι, τους οποίους αντιμετωπίζουν τα τραπεζικά ιδρύματα που ασχολούνται με διαδικασίες εκτός ισολογισμού και διαδικασίες πράξεων συναλλάγματος και είναι οι παρακάτω:

Συναλλαγματικός κίνδυνος: αποτελεί μια μορφή κινδύνου αγοράς και σχετίζεται με τις απρόβλεπτες δυσμενείς μεταβολές στις ισοτιμίες των νομισμάτων που επηρεάζουν την αξία του συναλλάγματος που έχει το κάθε τραπεζικό ίδρυμα για την κάλυψη και διαχείριση των διαθεσίμων όχι μόνο της τράπεζας, αλλά και των πελατών της, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται η καθαρή θέση του τραπεζικού ιδρύματος και η αξία του χαρτοφυλακίου που έχει στην διάθεσή του.

Κίνδυνος χώρας: είναι μια μορφή πιστωτικού κινδύνου που έχει σχέση με τις διεθνείς δανειοδοτήσεις και επηρεάζεται άμεσα από τις εκάστοτε πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συγκυρίες που επικρατούν στη χώρα που βρίσκεται η επιχείρηση που έχει λάβει την δανειοδότηση.

Κίνδυνος από πράξεις εκτός ισολογισμού (off-balance sheets): αποτελεί τις απρόβλεπτες απαιτήσεις που μπορούν να εμφανιστούν στο ενεργητικό του ισολογισμού του τραπεζικού ιδρύματος. (Μελάς, 2008)

1.3 Σύμφωνα Βασιλείας

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορούν να επηρεάσουν και να καθορίσουν σε μεγάλο βαθμό την ροή και την πορεία της οικονομίας μιας χώρας, καθώς επηρεάζουν χρηματοοικονομικά μεγέθη, όπως ο πληθωρισμός και ο έλεγχος της ρευστότητας, που συνδέονται άμεσα με την οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη ή με τα αντίθετα από αυτά φαινόμενα. Με άλλα λόγια η εύρυθμη λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος είναι αυτή που καθορίζει την ανάπτυξη ή μη της οικονομίας. Μια από τις κυριότερες δραστηριότητες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι η αποδοχή καταθέσεων από το κοινό. Για να γίνεται απρόσκοπτα η δραστηριότητα αυτή, θα πρέπει να καλλιεργηθεί στο καταναλωτικό κοινό το αίσθημα της ασφάλειας και της εμπιστοσύνης απέναντι στο τραπεζικό σύστημα. Η αστάθεια που μπορεί να επικρατεί στο τραπεζικό σύστημα και η έλλειψη εμπιστοσύνης απέναντι σε αυτό μπορούν να εντείνουν το αίσθημα φόβου στους καταναλωτές και να διστάζουν να εναποθέσουν τις αποταμιεύσεις τους στα τραπεζικά ιδρύματα ή να προβούν σε μαζικές αναλήψεις των καταθέσεων τους αυξάνοντας έτσι τον κίνδυνο εμφάνισης μια χρηματοοικονομικής κρίσης και μιας πιθανής κατάρρευσης του τραπεζικού συστήματος. Η σωστή διαχείριση και

διασφάλιση της επαρκούς ρευστότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι πολύ σημαντική και χρήζει αυστηρού ελέγχου. Το τραπεζικό σύστημα μπορεί να έρθει αντιμέτωπο με πολλές μορφές κινδύνων όπως ο κίνδυνος ρευστότητας, ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος επιτοκίου, ο συναλλαγματικός κίνδυνος κ.α. Για να εξασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και να είναι σε θέση να προλάβουν τους τυχόν κινδύνους και τις συνέπειες αυτών που μπορεί να προκύψουν και να αποφύγουν να βρεθούν στην δυσάρεστη θέση όπου θα προσπαθήσουν να καταστείλουν τις συνέπειες των κινδύνων αυτών, κρίνεται αναγκαία η θέσπιση ενός ενιαίου κανονιστικού πλαισίου στο οποίο θα υπάγονται τα τραπεζικά ιδρύματα και θα ορίζεται η κοινή πολιτική και ο τρόπος λειτουργίας που θα πρέπει να ακολουθηθεί, όπως και θα αξιολογείται η ρευστότητα και η φερεγγυότητα των ιδρυμάτων. Το ρυθμιστικό πλαίσιο θα πρέπει να μελετηθεί πολύ προσεκτικά με στόχο να διευκολύνει την πραγματοποίηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, ελέγχοντας παράλληλα την ύπαρξη κινδύνων. Από την μία όμως, ένα να πολύ αυστηρό κανονιστικό πλαίσιο μπορεί να σταθεί εμπόδιο στην οικονομική ανάπτυξη, ενώ από την άλλη ένα πλήρως απελευθερωμένο πλαίσιο συντελεί στην εμφάνιση περισσότερων κινδύνων με μακροχρόνιες επιπτώσεις στην οικονομία. (Συριόπουλος & Παπαδάμου, 2014)

Η πιο πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση κατέστησε σαφές για ακόμη μια φορά την ανάγκη ύπαρξης ενός ενιαίου κανονιστικού πλαισίου που θα τίθεται σε ισχύ σε διεθνές επίπεδο. Η λειτουργία ενός τέτοιου μηχανισμού θα διασφαλίζει τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, όπως και την αποτελεσματική λειτουργία τους μέσω της εποπτείας της ρευστότητας, της φερεγγυότητας αλλά και τον βαθμό έκθεσης του τραπεζικού ιδρύματος στους διάφορους κινδύνους. Επιπλέον, η ανάγκη ύπαρξης διαφάνειας αλλά και η ήδη υπάρχουσα ασύμμετρη πληροφόρηση καθιστούν επιτακτική την θέσπιση ενός ενιαίου πλαισίου για να μπορεί να διασφαλίσει τον καταθέτη και τα συμφέροντα του. Το κανονιστικό πλαίσιο θα συμβάλει στην αποφυγή της εμφάνισης πανικού και των κλιμακωτών συνέπειων που μπορεί να εμφανιστούν από την έλλειψη εμπιστοσύνης απέναντι στα τραπεζικά ιδρύματα. Τα τραπεζικά ιδρύματα που δεν θα τελούσαν υπό κάποιο έλεγχο, θα ήταν πολύ επικίνδυνα τόσο σε επίπεδο μικροοικονομίας αλλά και μακροοικονομίας, καθώς με γνώμονα την επίτευξη κέρδους η ανάληψη κινδύνων θα ήταν ανεξέλεγκτη και τελικά αυτό θα είχε αρνητικό αντίκτυπο σε ολόκληρη την οικονομία. Για τον λόγο αυτό, η εποπτεία και ο έλεγχος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι αναγκαία, και μπορεί να προλάβει και να αποφύγει ως ένα βαθμό μια τραπεζική κρίση η οποία μπορεί να εξελιχθεί σε χρηματοπιστωτική κρίση.

Ένας ακόμη λόγος ύπαρξης ενός διεθνοποιημένου κανονιστικού πλαισίου για την διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι η εξέλιξη και ανάπτυξη των αγορών, η συνεχώς αναπτυσσόμενη τεχνολογία και οι αυξανόμενες καινοτόμες δραστηριότητες των τραπεζών που δυσκολεύουν τον έλεγχο τους και έτσι κρίνεται αναγκαία η θέσπιση ενός ενιαίου πλαισίου για την αξιολόγηση και ανάληψης δράσεων με σκοπό την προστασία του καταθέτη απέναντι στο κίνδυνο αποτυχίας μιας τράπεζας, στόχος της οποίας μεταξύ άλλων είναι και η επίτευξη κέρδους. (Συριόπουλος & Παπαδάμου, 2014)

Το 1944 συνάφθηκε η συμφωνία Bretton Woods με σκοπό την αντιμετώπιση του συναλλαγματικού κινδύνου και του κινδύνου των επιτοκίων, διασφαλίζοντας την ομαλή διεξαγωγή των συναλλαγών ανάμεσα στις μετέχουσες στην συμφωνία χώρες. Τα κράτη που πήραν μέρος στην συμφωνία υπάγονταν σε συγκεκριμένους κανονισμούς, επιπλέον, η συναλλαγματική ισοτιμία των εγχώριων νομισμάτων σε σχέση με τον χρυσό ήταν σταθερή, αλλά οι συναλλαγές πραγματοποιούνταν μέσω του αμερικάνικου δολαρίου, συνεπώς με τον τρόπο αυτό μπορούσε να προσδιοριστεί και η ποσότητα χρυσού που διατηρούσαν τα κράτη. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 παρατηρήθηκαν σημαντικά ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της Αμερικής και σε συνδυασμό με το ξέσπασμα της πρώτης πετρελαϊκής κρίσης και του στασιμοπληθωρισμού (το φαινόμενο όπου αυξάνεται ο πληθωρισμός, ενώ η παραγωγή μένει στάσιμη) που παρουσιάστηκε, αναδείχθηκε η ανάγκη για ένα άλλο σύστημα. Οι περιορισμοί άρθηκαν και ο τραπεζικός κλάδος ενοποιήθηκε αυξάνοντας έτσι τις δραστηριότητες του, αφού νέες τράπεζες μπορούσαν να εισέλθουν σε αυτόν. Αυξήθηκε έτσι ο ανταγωνισμός και τα επιτόκια δανεισμού μειώθηκαν, μειώνοντας έτσι και τα κέρδη των τραπεζών. Στην προσπάθεια τους λοιπόν να ενισχύσουν τα κέρδη, οι τράπεζες στράφηκαν σε δραστηριότητες οι οποίες εμπεριείχαν υψηλό κίνδυνο. Αργότερα και μέχρι τις αρχές του 2000 τα τραπεζικά ιδρύματα είχαν στραφεί στην χρηματοδότηση στέγης με πολύ ελκυστικούς όρους και χωρίς την απαραίτητη επίβλεψη και έλεγχο. Οδηγηθήκαμε έτσι στη μεγάλη «φούσκα» των στεγαστικών δανείων το 2007 στην Αμερική, όπου λόγω της φθηνής χρηματοδότησης, η ζήτηση για ακίνητα είχε αυξηθεί σημαντικά και κατά συνέπεια και οι τιμές των ακινήτων όπου τελικά οδηγηθήκαμε στην μεγάλη χρηματοπιστωτική κρίση. Για άλλη μια φορά αναδείχθηκε η ανάγκη για τη θεσμοθέτηση ενός κανονιστικού πλαισίου το οποίο θα προβλέπει και θα προστατεύει τόσο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αλλά και τους ίδιους τους

καταναλωτές, με απώτερο σκοπό την ομαλή και απρόσκοπτη οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση. (Χριστόπουλος & Ντόκας, 2012)

Το 1974 και λόγω των αρνητικών συνθηκών που επικρατούσαν στο οικονομικό προσκήνιο, συστάθηκε μια νέα επιτροπή η οποία έδρευε στην Βασιλεία της Ελβετίας και σκοπό είχε την χάραξη μιας κοινής κατευθυντήριας γραμμής και πολιτικής για την αποτελεσματική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ανά τον κόσμο. Δημιουργήθηκε έτσι η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements), όπου η αποστολή της ήταν η επίτευξη της χρηματοοικονομικής και νομισματικής σταθερότητας μέσω της αρμονικής συνεργασίας των κεντρικών τραπεζών των χωρών μελών. Η παγκοσμιοποίηση και η συνεχώς βελτιούμενη τεχνολογική πρόοδος ενισχύουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων. Έτσι, προκειμένου να αποφευχθεί η ανεξέλεγκτη δράση τους θα έπρεπε να υπάγονται σε ένα θεσμικό πλαίσιο που θα ορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές και δράσεις των τραπεζών όπως και τον βαθμό έκθεσης στους κινδύνους. Για να είναι σε θέση να προλάβουν τις τυχόν τραπεζικές κρίσεις θα έπρεπε να διασφαλιστούν έως ένα σημείο τα ίδια κεφάλαια των τραπεζικών ιδρυμάτων και η κεφαλαιακή επάρκεια για την ομαλή διεξαγωγή των συναλλαγών.

Αρχικά δημιουργήθηκε η Βασιλεία I, βασικό μέλημα της οποίας ήταν η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζικών ιδρυμάτων. Βασικός γνώμονας ήταν η προστασία των συμφερόντων των καταθετών. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκριθούν σε περιόδους κρίσης στις ανάγκες των καταθετών τους, για να απορροφούν τις ενδεχόμενες ζημιές. Η Βασιλεία I κατατάσσει το κεφάλαιο σε διαφορετικές βαθμίδες ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του και προσπαθεί να θωρακίσει τα τραπεζικά ιδρύματα απέναντι στον πιστωτικό κίνδυνο και τους κινδύνους της αγοράς. Το ελάχιστο ποσοστό ιδίων κεφαλαίων έναντι των αναλαμβανόμενων πιστωτικών κινδύνων ορίζεται στο 8%. Το μέτρο αυτό βοήθησε στην εξομίωση των ανισοτήτων που υπήρχαν μεταξύ των κρατών, αφού το μέτρο ήταν ενιαίο. Το Σύμφωνο της Βασιλείας I βασιζόταν σε τέσσερις πυλώνες.

- Ο πρώτος γνωστός και ως «Constituents of Capital» διακρίνει τα είδη κεφαλαίου που περιλαμβάνονται στα αποθεματικά των τραπεζών, όπως και το απαιτούμενο ποσοστό διακράτησης από τις τράπεζες.
- Ο δεύτερος πυλώνας έχει να κάνει με την δημιουργία ενός συστήματος αξιολόγησης των κινδύνων που εμπεριέχονται στα στοιχεία του ενεργητικού των τραπεζών (« Risk Weighting»).

- Ο τρίτος πυλώνας αποτελεί συνδυασμό των δύο πρώτων και στην ουσία είναι αυτός που ορίζει ότι οι χώρες που υπάγονται στο σύμφωνο της Βασιλείας I θα πρέπει να διατηρούν στοιχεία ενεργητικού που βαρύνονται με τους συντελεστές του δεύτερου πυλώνα με συντελεστή μέχρι και 8% του συνολικού ενεργητικού τους («A target standard ratio»).
- Τέλος, ο τέταρτος πυλώνας αποτελεί το αίτημα της Επιτροπής της Βασιλείας προς τις Κεντρικές Τράπεζες των χωρών που μετέχουν στο Σύμφωνο για την δημιουργία ενός εποπτικού μηχανισμού που θα διασφαλίζει την εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών που έχουν δοθεί «Transitional and Implementing Arrangements» (Χριστόπουλος & Ντόκας, 2012)

Κατά την δεκαετία του 1990, υπό την εφαρμογή του Συμφώνου της Βασιλείας και παρόλο το θεσμικό πλαίσιο που είχε τεθεί, ορισμένες τράπεζες οδηγήθηκαν στην χρεοκοπία. Το γεγονός αυτό συνδέθηκε με μια νέα μορφή κινδύνου, που είχε σχέση με την εταιρική διακυβέρνηση των τραπεζικών ιδρυμάτων, τον λεγόμενο λειτουργικό κίνδυνο. Προκειμένου να προστατευτούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα από τον κίνδυνο αυτό, υπήρξε αναθεώρηση του Συμφώνου της Βασιλείας, το νέο σύμφωνο ονομάστηκε Βασιλεία II. Το 1999 εκδόθηκε το αναθεωρημένο πλαίσιο του Συμφώνου και έπειτα από διαβουλεύσεις, το 2001 παρουσιάστηκε το νέο έγγραφο στο οποίο εμπεριέχονταν όλες οι αναθεωρημένες προτάσεις, με εκτιμώμενη έναρξη εφαρμογής τους το έτος 2004. Τελικά, το νέο εποπτικό πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια, γνωστό και ως Βασιλεία II, εκδόθηκε το 2004, και η τελική μετάβαση από την Βασιλεία I, στην Βασιλεία II έγινε το 2006.

Η αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου που αφορούσε την κεφαλαιακή επάρκεια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, είχε ως στόχο να προστατεύσει και να ενδυναμώσει την πειθαρχία της αγοράς με σκοπό να διασφαλιστεί η σταθερότητα και η ομαλή λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Επιπλέον, με το να καθοριστούν συγκεκριμένες εποπτικές διαδικασίες της κεφαλαιακής επάρκειας, οι οποίες θα είχαν την ίδια ισχύ για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα, συντέλεσε στην εξομάλυνση των ανισοτήτων που υπήρχαν μέχρι τότε λόγω του ανταγωνισμού. Τέλος, καθορίστηκε η ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια που θα έπρεπε να έχουν στην διάθεση τους οι τράπεζες για να είναι σε θέση να αποφύγουν έναν ενδεχόμενο κίνδυνο πτώχευσης λόγω των πιστωτικών

κινδύνων που αναλαμβάνουν. Το νέο σύμφωνο της Βασιλείας II στηρίζεται επομένως σε τρεις πυλώνες:

- στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις,
- στον εποπτικό έλεγχο,
- και στην πειθαρχία της αγοράς. (Χριστόπουλος & Ντόκας, 2012)

Όσον αφορά στον πρώτο πυλώνα, ο καθορισμός των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων είχε ως στόχο να προφυλάξει τα πιστωτικά ιδρύματα από τους κινδύνους της αγοράς, τον ενδεχόμενο πιστωτικό κίνδυνο και κίνδυνο του αντισυμβαλλόμενου και πλέον και από τον λειτουργικό κίνδυνο. Οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις συνεχίζουν να υπολογίζονται στο 8% του ενεργητικού. Εφαρμόζεται ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας με σκοπό τον έλεγχο για την πρόληψη από τους διάφορους κινδύνους (πιστωτικός, λειτουργικός, αντισυμβαλλόμενου, αγοράς), και υπολογίζεται από τον λόγο των Ιδίων Κεφαλαίων προς το σύνολο του σταθμισμένου έναντι των κινδύνων ενεργητικού. Συγκριτικά με το πρώτο Σύμφωνο της Βασιλείας, αλλάζει ο τρόπος με τον οποίο μετρείται ο πιστωτικός κίνδυνος και ο κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου, αφού πλέον η εκτίμηση τους γίνεται από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης που αξιολογούν την πιστοληπτική τους ικανότητα, γεγονός που προσδίδει περισσότερη αξιοπιστία. Επιπλέον, οι τιτλοποιημένες απαιτήσεις αποκτούν για πρώτη φορά καθορισμένο πλαίσιο για την εποπτεία τους, όπως επίσης και για την προστασία από τον λειτουργικό κίνδυνο. Ο λειτουργικός κίνδυνος αναφέρεται κυρίως στα σφάλματα που μπορεί να οφείλονται στον ανθρώπινο παράγοντα και στην κακή διαχείριση και την ανεπάρκεια των ηλεκτρονικών συστημάτων και υποδομών. Το νέο σύμφωνο της Βασιλείας παρουσιάζει ορισμένους δείκτες που βοηθούν στην εκτίμηση των κινδύνων αυτών.

Ο δεύτερος πυλώνας αποτελεί καινοτομία του νέου συμφώνου και βοηθάει στην καλύτερη εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων, οι δραστηριότητες των οποίων εμπεριέχουν μεγάλο βαθμό κινδύνου, και στην πρόληψη από αυτούς. Στόχος του δεύτερου πυλώνα είναι η προσπάθεια τήρησης της διαφάνειας και της ακριβής παρουσίασης των στοιχείων που συνθέτουν τους διάφορους κινδύνους που αναλαμβάνουν τα τραπεζικά ιδρύματα έτσι ώστε να μπορεί να γίνει αντικειμενικά η αξιολόγηση τους. Στην περίπτωση όπου τα τραπεζικά ιδρύματα δεν συμμορφώνονται πλήρως με τους εποπτικούς κανονισμούς, ή εκτιμάται ότι δεν διαχειρίζονται σωστά τους κινδύνους και ανήκουν στην κατηγορία υψηλού κινδύνου, τότε υπάρχει η δυνατότητα να

επιβληθούν σε αυτές κυρώσεις μέσω αυξημένου επιτοκίου στον διατραπεζικό δανεισμό.

Ο τρίτος πυλώνας έχει ως στόχο να βελτιώσει την πληροφόρηση που παρέχουν τα πιστωτικά ιδρύματα σε εξωτερικούς φορείς αναφορικά με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, το ύψος των αναλαμβανόμενων κινδύνων και την στρατηγική που ακολουθείται για την προστασία από αυτούς. Με τον τρόπο αυτό, ενισχύεται ο ανταγωνισμός και μέσω αυτού βελτιώνεται η ποιότητα και οι παρεχόμενες υπηρεσίες των τραπεζών, αφού μέσω της σύγκρισης που μπορεί να γίνει προάγεται η διαφάνεια και γίνεται ευκολότερος ο εντοπισμός των δυνατών και αδύναμων σημείων. (Χριστόπουλος & Ντόκας, 2012)

Με το ξέσπασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008 κρίθηκε αναγκαία η αναθεώρηση του Συμφώνου της Βασιλείας προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθεί καλύτερα στην πρόληψη κατά των αιτιών που δημιούργησαν την κρίση αυτή. Η λογική του Συμφώνου της Βασιλείας άλλωστε είναι αυτή, να εντοπίζει τους νέους κινδύνους και μέσω αναθεωρήσεων και προσαρμογών να διαφυλάσσονται τα συμφέροντα των πολιτών, αλλά και να περιορίζονται οι επιπτώσεις που επιφέρουν οι κίνδυνοι. Η στρατηγικής σημασίας ρευστότητα και η κεφαλαιακή επάρκεια, τονίστηκαν για ακόμη μια φορά. Αφού εντοπίστηκαν τα προβλήματα που συνέβαλαν στην δημιουργία της κρίσης, αποφασίστηκε ότι η νέα κατευθυντήρια γραμμή θα πρέπει να αφορά αρχικά την κάθε τράπεζα μεμονωμένα, ώστε να είναι σε θέση να ανταπεξέλθει στις αντιξοότητες ως μονάδα, και στην συνέχεια στην αντιμετώπιση των συστημικών κινδύνων. Οι δύο αυτές μικρο- και μακρο προσεγγίσεις συντελούν στην πρόληψη των μεμονωμένων κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες και στη συνέχεια περισσότερο ενδυναμωμένες να μπορούν να σταθούν ακέραιες έναντι σε έναν συστημικό κίνδυνο. Οι μεταρρυθμίσεις αποφασίστηκαν το 2010, παρόλα αυτά η εφαρμογή τους αναμένεται για το 2019, καθώς προτιμούν να γίνει μια σταδιακή και όσο το δυνατόν ομαλότερη μετάβαση. Για να είναι σε θέση να ελέγξουν κάθε στάδιο της μετάβασης και ότι θα μπορέσουν όλα τα τραπεζικά ιδρύματα να προσαρμοστούν στις αλλαγές χωρίς να υπάρξουν συνέπειες για την πραγματική οικονομία. Το θεσμικό πλαίσιο της Βασιλείας III δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην κεφαλαιακή επάρκεια και στην ρευστότητα των τραπεζών, και τονίζεται πόσο σημαντικά είναι για να είναι σε θέση οι τράπεζες να ανταποκριθούν έγκαιρα και αποτελεσματικά στις οικονομικές αναταραχές που πιθανόν να προκύψουν και να μετριαστούν οι επιπτώσεις στην οικονομία. (Χριστόπουλος & Ντόκας, 2012) Πιο συγκεκριμένα οι καινοτομίες του νέου Συμφώνου της Βασιλείας είναι:

- ένα ακόμη κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας, όπου όταν η απαίτηση αυτή δεν εκπληρώνεται ενεργοποιείται μια δικλείδα ασφαλείας που περιορίζει την διανομή κερδών έτσι ώστε να διασφαλίζουν τα ελάχιστα επίπεδα ιδίων κεφαλαίων
- κεφαλαιακό απόθεμα αντιμετώπισης προ- κυκλικότητας «The countercyclical Capital Buffer», περιορίζει την συμμετοχή των τραπεζικών ιδρυμάτων στην πιστωτική επέκταση σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης και τα αναγκάζει να διακρατούν περισσότερα κεφάλαια και λιγότερα σε περιόδους πιστωτικής συρρίκνωσης, με απώτερο σκοπό τη μείωση των ζημιών έναντι των κινδύνων.
- Εισάγεται ο συντελεστής μόχλευσης «Leverage Ratio», με τον οποίο υπολογίζεται το ελάχιστο επίπεδο απορρόφησης ζημιών και σχετίζεται με όλα τα στοιχεία του ενεργητικού
- Εισάγεται ο δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας και ο δείκτης Σταθερής Χρηματοδότησης

Κεφάλαιο 2

Χρηματοοικονομική Κρίση

2.1 Εισαγωγή

Τον Αύγουστο του 2007 ξεσπάει στις ΗΠΑ χρηματοπιστωτική κρίση και λαμβάνει αργότερα το φθινόπωρο του 2008 αρκετά μεγαλύτερες διαστάσεις μετά και από την κατάρρευση της επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers. Η κρίση εξελίχθηκε σε παγκόσμια επηρεάζοντας αρνητικά όλες τις οικονομίες του πλανήτη.

Μετά την μεταπολεμική περίοδο, το 2009 η παγκόσμια οικονομία καταγράφει για πρώτη φορά αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης, αφού πολλές οικονομίες βρέθηκαν σε ύφεση. Τη μεγαλύτερη ωστόσο ύφεση γνώρισαν οι χώρες με ανοιχτές οικονομίες λόγω της πτώσης του παγκόσμιου εμπορίου. Οι χώρες αυτές όμως ήταν και οι πρώτες που επωφελήθηκαν από την ανάκαμψη του παγκόσμιου εμπορίου. Αντιθέτως, οι χώρες οι οποίες παρουσίαζαν διαρθρωτικές αδυναμίες και μακροοικονομικές ανισορροπίες δεν μπόρεσαν να επωφεληθούν και να ανακάμψουν αφού στερούνταν ευελιξίας και αντοχής. Κατέστη αναγκαίο για τις χώρες που δεν μπόρεσαν να βρεθούν ξανά σε ρυθμό ανάπτυξης να ενεργοποιηθεί μηχανισμός εξωτερικής βοήθειας. Μια από τις χώρες αυτές ήταν και η Ελλάδα. (Συλλογικό, 2014)

2.2 Ιστορική αναδρομή 2001-2008 (συνθήκες οικονομίας πριν την κρίση)

Από την είσοδο της Ελλάδας στην Νομισματική Ένωση το 2001, χαρακτηρίστηκε ως χρυσή περίοδος με τον ρυθμό ανάπτυξης να αυξάνεται περεταίρω, τον πληθωρισμό να παραμένει χαμηλός αλλά ελαφρώς υψηλότερος από εκείνον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τέλος την ανεργία να σημειώνει μείωση. Ο δείκτης χρέους προς το ΑΕΠ της χώρας παρέμεινε σταθερός στο 100% περίπου (παραπάνω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης) με τους κινδύνους να ελλοχεύουν και να μην λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα. Η Ελλάδα δεν φρόντισε να ενισχύσει τους ελεγκτικούς της μηχανισμούς για τον έλεγχο των κρατικών εξόδων, τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης, τον κλάδο της υγείας και την φοροδιαφυγή, με αποτέλεσμα όταν ξέσπασε η Χρηματοοικονομική κρίση των ΗΠΑ το 2007 και όταν κλιμακώθηκε σε παγκόσμια το 2008, η Ελλάδα ήταν παντελώς απροετοίμαστη και αποδυναμωμένη. (Alogoskoufis, 2012)

Από το 2001 και έπειτα, η ελληνική οικονομία άρχισε να λειτουργεί σε ένα σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον με συνθήκες που ευνοούσαν την μακροχρόνια οικονομική ανάπτυξη. Σημαντικό πλεονέκτημα αποτελούσε πλέον η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου για τις διασυνοριακές συναλλαγές. Επιπλέον, ο πληθωρισμός μειώθηκε σε μονοψήφιο αριθμό (περίπου 3,3% την περίοδο 2001-2007), ενώ τα επιτόκια δανεισμού διαμορφώθηκαν σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα.

Η είσοδος της Ελλάδας στην ΟΝΕ, σήμανε την άρση βραχυχρόνιων περιορισμών που υπήρχαν αναφορικά με τον εξωτερικό δανεισμό του Δημοσίου, αλλά και με την χρηματοδότηση του μόνιμα ελλειμματικού ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Από την άλλη, η άρση των βραχυχρόνιων περιορισμών συνεπαγόταν την εμφάνιση αυστηρών μεσομακροπρόθεσμων περιορισμών αναφορικά με την άσκηση της νομισματικής πολιτικής και της πολιτικής συναλλαγματικής ισοτιμίας (δεν είναι πλέον εφικτή η μείωση του εσωτερικού χρέους μέσω του πληθωρισμού). (Συλλογικό, 2014)

Πίνακας 2 Ανταγωνιστικότητα - δημοσιονομικά μεγέθη

Όλα τα μεγέθη ως ποσοστά (%) του ΑΕΠ, εκτός εάν αναφέρεται διαφορετικά

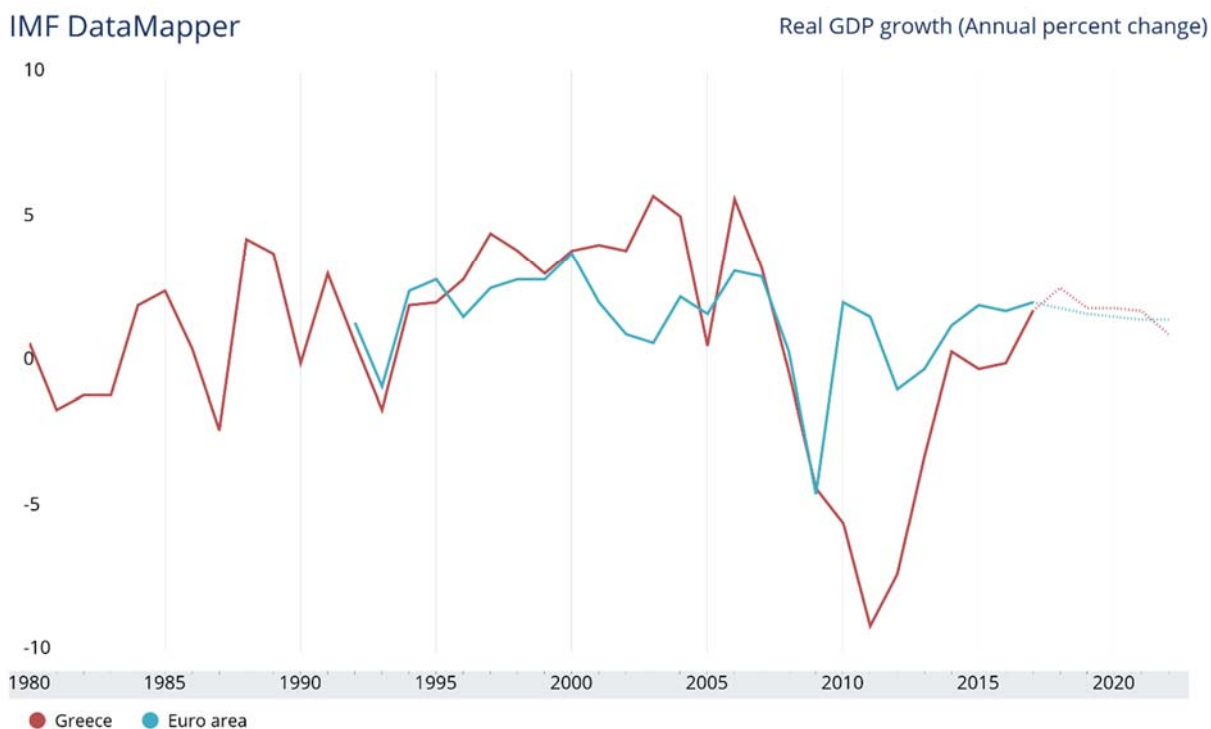
Έτος	Ετήσια εκατοστιαία μεταβολή πραγματικής σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας (βάσει σχετικών τιμών καταναλωτή/βάσει σχετικού κόστους εργασίας)	Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	Εμπορικό ισοζύγιο αγαθών	Τραπεζική χρηματοδότηση νοικοκυριών (καταναλωτική πίστη)	Τραπεζική χρηματοδότηση επιχειρήσεων	Έσοδα γενικής κυβέρνησης	Δαπάνες γενικής κυβέρνησης	Καθαρός δανεισμός (έλλειμμα) γενικής κυβέρνησης	Δημόσιο χρέος
2001	1,1 / 0,7	-7,2	-14,8	5,4	34,3	40,9	45,4	-4,4	103,7
2002	2,6 / 4,0	-6,5	-14,5	6,2	35,1	40,3	45,1	-4,8	101,7
2003	5,5 / 4,0	-6,5	-13,1	7,2	35,4	39,0	44,7	-5,7	97,4
2004	1,9 / 4,3	-5,8	-13,7	9,2	38,6	38,1	45,5	-7,4	98,6
2005	-0,1 / 0,5	-7,6	-14,3	11,3	42,0	39,0	44,6	-5,6	100,0
2006	0,8 / 0,8	-11,4	-16,9	12,7	44,9	39,2	45,3	-6,0	106,1
2007	1,6 / 1,6	-14,6	-18,6	14,3	49,9	40,7	47,5	-6,8	107,4
2008	2,5 / 7,1	-14,9	-18,9	15,6	56,8	40,7	50,6	-9,9	112,9
Μέσο ετήσιο ποσοστό % του ΑΕΠ (ή ρυθμός μεταβολής):									
2001-2007	1,9* / 2,5*	9,1	-15,5	10,1	41,2	39,6	45,5	-5,8	102,2
2001-2008	2,0* / 3,1*	-9,8	-15,9	10,8	43,2	39,7	46,1	-6,3	103,5
* Σωρευτική μεταβολή οκταετίας 2001-2008: 16,9% (βάσει σχετικών τιμών καταναλωτή), 27,7% (βάσει σχετικού κόστους εργασίας) Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat και Τράπεζα της Ελλάδος.									

Πίνακας 1 Ανταγωνιστικότητα- δημοσιονομικά μεγέθη/ Πηγή: Το χρονικό της μεγάλης κρίσης: Η τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013

Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, η ελληνική οικονομία παρουσίασε ανάπτυξη με μέσο ετήσιο ρυθμό 4,2% την περίοδο από το 2001-2007 και μετά το ξέσπασμα της κρίσης αυτό μειώθηκε σε 3,6% για την περίοδο 2001-2008. Λόγω της αύξησης των εισοδημάτων την περίοδο εκείνη, η ιδιωτική κατανάλωση αυξανόταν με ρυθμό 4,2% ετησίως. Τα χαμηλά επιτόκια, οδήγησαν σε υπερβολική διεύρυνση του δανεισμού, κυρίως των στεγαστικών δανείων, με αποτέλεσμα οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου να παρουσιάζουν μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 7,9%. Η παραγωγή καταναλωτικών αγαθών που λάμβανε χώρα στην Ελλάδα, δεν ήταν σε θέση να ανταποκριθεί στην συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση, και συνεπώς οι εισαγωγές καταναλωτικών αγαθών αυξήθηκαν σημαντικά. Η άνοδος της ιδιωτικής κατανάλωσης μπορεί να ενίσχυσε θετικά την πορεία του ΑΕΠ, μείωσε όμως την αποταμίευση και επιβάρυνε το εξωτερικό ισοζύγιο. (Συλλογικό, 2014)

Έτος	ΑΕΠ	Ιδιωτική κατανάλωση	Δημόσια κατανάλωση	Ακαθάριστες επενδύσεις κεφαλαίου	Μέσες αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας (σε ονομισπ- κούς όρους)	Πληθωρισμός	Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)
2001	42	5,0	0,7	48	4,7	3,4	10,8
2002	3,4	4,7	7,2	9,5	6,6	3,6	10,3
2003	5,9	3,3	-0,9	11,8	5,6	3,5	9,7
2004	4,4	3,8	3,5	0,4	7,2	2,9	10,5
2005	2,3	4,5	1,1	-6,3	4,4	3,5	9,9
2006	5,5	4,4	3,1	14,9	5,7	3,2	8,9
2007	3,5	3,6	7,1	22,8	5,2	2,9	7,3
2008	-0,2	4,3	-2,6	-14,3	6,2	4,2	7,6
Μέσος ετήσιος ρυθμός:							
2001-2007	4,2	4,2	3,1	7,9	5,6	3,3	9,8
2001-2008	3,6	4,2	2,4	4,8	5,7	3,4	9,5
Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ και Τράπεζα της Ελλάδος.							

Πίνακας 2 Ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές βασικών μακροοικονομικών μεγεθών 2001-2008/ Πηγή: Το χρονικό της μεγάλης κρίσης: Η τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013

©IMF, 2017, Source: World Economic Outlook (October 2017)

Διάγραμμα 1: Πορεία του Πραγματικού ΑΕΠ/ Πηγή: International Monetary Fund/
http://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/GRC/EURO/GRC/EURO?year=2018

2.3 Εμφάνιση της κρίσης- Αίτια

Η διεθνής χρηματοοικονομική κρίση που ξέσπασε το 2007 δεν επηρέασε αμέσως την Ελλάδα, αφού οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν επενδύσει σε τοξικά προϊόντα, ούτε είχαν επεκτείνει τις δραστηριότητες τους επιθετικά και γρήγορα. (Χαρδούβελης , 2014) Η εμφάνιση της χρηματοοικονομικής κρίσης δεν μπορεί να συνδεθεί με μια μόνο αιτία, αλλά αποτέλεσε συνδυασμό παραγόντων, όπου η πορεία του ενός επηρέαζε και τους υπόλοιπους. Αφότου η Ελλάδα εισήλθε στην Νομισματική Ένωση, δεν μπόρεσε να πλησιάσει τα παραγωγικά πρότυπα των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Αυτό οφείλεται στην εσφαλμένη δημοσιονομική πολιτική που ακολουθούσε η Ελλάδα. Για να ήταν σε θέση η χώρα να ανταποκριθεί στις επιταγές του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, να μειώσει το υψηλό δημόσιο χρέος, αλλά και τον κίνδυνο στρεβλής ανάπτυξης, θα έπρεπε να ακολουθεί μια περιοριστική δημοσιονομική πολιτική. Αντιθέτως όμως, η δημοσιονομική

πολιτική που ακολουθούταν ήταν επεκτατική έως και το 2004 όπου η χώρα υπάχθηκε στην Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος (αφού το έλλειμμα αυξήθηκε πάνω από το 3% του ΑΕΠ που πρόσταζε η Συνθήκη). (Συλλογικό, 2014)

Σημαντικό ήταν το πρόβλημα της αναθεώρησης των γνωστοποιημένων δημοσιονομικών δεδομένων για τα προηγούμενα έτη. Γεγονός που αποτέλεσε εξαιρετικό πλήγμα για την εγκυρότητα των δεδομένων αλλά και την ίδια την αξιοπιστία της χώρας. Όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα, σύμφωνα με τα μονομερώς αναθεωρημένα στοιχεία για την τριετία 1997-1999 από την Eurostat, (τριετία κατά την οποία κρίθηκε η είσοδος της Ελλάδας στην ΟΝΕ βάση των δημοσιονομικών στοιχείων που παρουσίαζε και ήταν σύμφωνα με την Συνθήκη) η Ελλάδα δεν εκπλήρωνε στην πραγματικότητα τα απαιτούμενα της Συνθήκης με το έλλειμμα να ξεπερνάει το 3% του ΑΕΠ.

Ποσοστά % του ΑΕΠ								
	1997*	1998*	1999*	2000	2001	2002	2003	2004
Γνωστοποίηση 27.2.2004	4,0	2,5	1,8	2,0	1,4	1,4	1,7	1,2
Γνωστοποίηση 31.8.2004	6,0	4,3	3,4	4,1	3,7	3,7	4,6	5,3
Σημερινές εκτιμήσεις	5,9	3,9	3,1	3,7	4,5	4,8	5,7	7,6

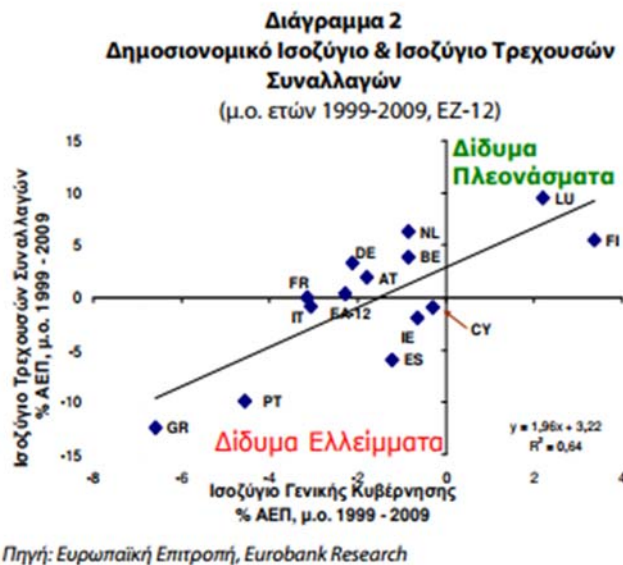
* Η αναθεώρηση των στοιχείων των ετών 1997-1999 έγινε μονομερώς από την EUROSTAT.
 Πηγή: (α) για τις γνωστοποιήσεις 27.2-31.8.2004: υποβολή στοιχείων βάσει Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος, (β) για τις σημερινές εκτιμήσεις: European Commission, *Statistical Annex to European Economy-Spring 2013*.

Πίνακας 3 Αναθεώρηση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης/ Πηγή: Το χρονικό της Μεγάλης Κρίσης: Η Τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013

Η Ελλάδα φάνηκε να απολαμβάνει τα οφέλη της Νομισματικής Ένωσης, δεν φρόντισε όμως να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της, δηλαδή να μειωθεί το δημοσιονομικό έλλειμμα κάτω του 3% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος να μειωθεί σε βάθος δεκαετίας στο 60% του ΑΕΠ. Αντιθέτως, το 2009 τα δημοσιονομικά μεγέθη ξεπέρασαν κάθε προηγούμενο αρνητικό ιστορικό με το έλλειμμα να φτάνει το 15,7% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος το 129,7% του ΑΕΠ.

Τα δημόσια έσοδα από το 2008 παρουσίαζαν καθοδική πορεία (2008: 40,7% του ΑΕΠ, 2009:38,3% του ΑΕΠ), ενώ οι δαπάνες της γενικής κυβέρνησης

παρουσίαζαν αύξηση στο αντίστοιχο διάστημα (2008: 50,6% του ΑΕΠ, 2009:54% του ΑΕΠ). Επιπλέον, οι επενδύσεις μειώθηκαν όπως και η ιδιωτική κατανάλωση, με αποτέλεσμα η οικονομία να εισέλθει σε ύφεση. Η έλλειψη ανταγωνιστικότητας και η έλλειψη επαρκούς εποπτείας οδήγησαν στο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και στο δημοσιονομικό έλλειμμα γνωστά και ως δίδυμα ελλείμματα. Τα δίδυμα χρέη, δημόσιο και εξωτερικό, αποτελούν τη διαχρονική συσσώρευση των ετήσιων ελλειμμάτων. (Χαρδούβελης, 2013)

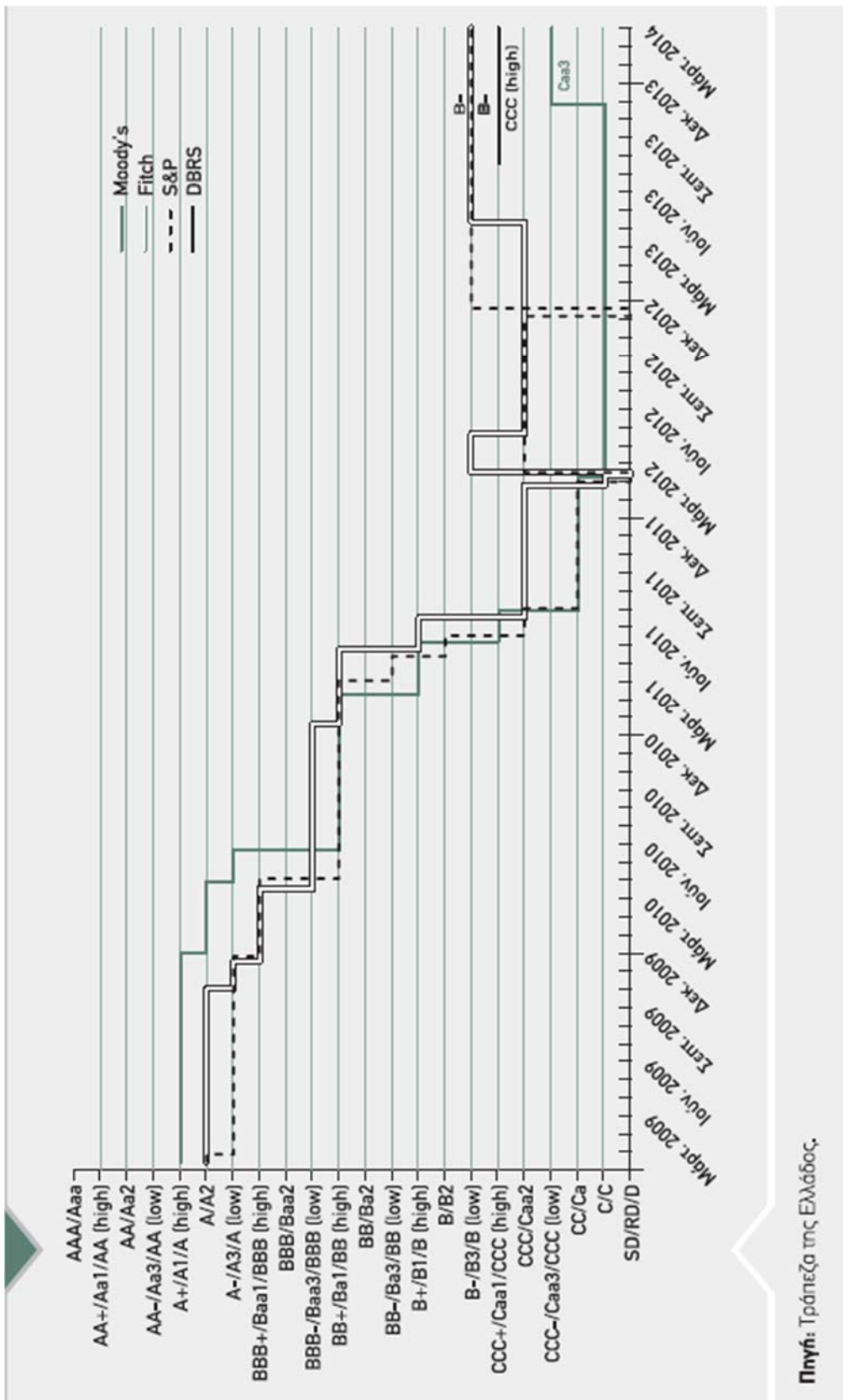

Διάγραμμα 2: Δίδυμα Ελλείμματα. Πηγή: Eurobank Research

Άλλος ένας παράγοντας που βοήθησε στην εκδήλωση της κρίσης στην Ελλάδα είναι η διεθνής ανταγωνιστικότητα, η οποία μειώθηκε. Το αρνητικό κλίμα που επικρατούσε, συνέτεινε στην ενίσχυση της αβεβαιότητας για το μέλλον και η εμπιστοσύνη προς την χώρα κλονίστηκε. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να υποβαθμιστεί η πιστοληπτική ικανότητα της χώρας από A σε A- από τους οίκους αξιολόγησης όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα για την εξέλιξη της πιστοληπτικής διαβάθμισης του Ελληνικού Δημοσίου. Το γεγονός αυτό επηρέασε σημαντικά το τραπεζικό σύστημα και ο κίνδυνος ρευστότητας έγινε ένα έντονο πρόβλημα και επιπλέον, ο εξωτερικός δανεισμός έγινε ακόμα πιο δύσκολος αφού τα ελληνικά ομόλογα που χρησιμοποιούνταν ως ενέχυρο δεν ήταν πλέον αξιόπιστα. Γιατί σε αντίθεση με τις άλλες χώρες όπου η κρίση ξεκίνησε από το τραπεζικό σύστημα και αργότερα επηρέασε την οικονομία, στην περίπτωση της Ελλάδας η κρίση ξεκίνησε από τον δημόσιο τομέα, υποβάθμισε την

πιστοληπτική ικανότητα και συμπαρέσυρε το τραπεζικό σύστημα.
(Συλλογικό, 2014)

Διάγραμμα 3: Εξέλιξη πιστοληπτικής διαβάθμισης του Ελληνικού Δημοσίου/Πηγή: Το Χρονικό της Μεγάλης Κρίσης: Η Τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013

2.4 Πορεία 2008- σήμερα

Το 2008 ιδρύεται η εξειδικευμένη Διεύθυνση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας με σκοπό να ενισχύσει την μακροπροληπτική εποπτεία. Ο ρόλος της είναι να παρακολουθεί την σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα, ελέγχοντας τις εξελίξεις και τις προοπτικές σε επίπεδο συστήματος. Στοχεύει στη διασφάλιση της αξιοπιστίας και της αποτελεσματικότητας αλλά και στον περιορισμό του συστημικού κινδύνου. Τα τραπεζικά ιδρύματα λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους εφαρμόζουν αυστηρότερες πολιτικές προβλέψεων και αξιολογήσεις. Επιπλέον, ενισχύθηκε η εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων βάσει των νέων κανόνων και κατευθύνσεων, στην προσπάθεια προστασίας από τους αυξημένους κινδύνους λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Κύρια χαρακτηριστικά της περιόδου 2008-2009 αποτέλεσαν η αύξηση του κόστους δανεισμού και οι πιέσεις στην αγορά ομολόγων.

Λόγω της οικονομικής κρίσης, από το 2009 η ευθύνη και ο ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος άλλαξαν για να είναι σε θέση να διασφαλίσουν την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος. Οι κανονιστικές παρεμβάσεις αυξήθηκαν με γνώμονα τα παρακάτω:

- Η εποπτεία του τραπεζικού συστήματος να αλλάξει, και να προστεθούν αυστηρότερα μέτρα.
- Την εξασφάλιση της ρευστότητας
- Την ικανοποίηση της αυξημένης ζήτησης τραπεζογραμματίων άμεσα και χωρίς καθυστερήσεις
- Τον σχεδιασμό του θεσμικού πλαισίου για την εξυγίανση των τραπεζών
- Την εκτίμηση και αξιολόγηση της αυτόνομης βιωσιμότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων αλλά και των κεφαλαιακών αναγκών τους και την εξασφάλιση αυτών μέσω του Προγράμματος Στήριξης
- Την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και την ολική αναμόρφωση του συστήματος

Στο πλαίσιο αυτό, οι απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος από τις τράπεζες έγιναν περισσότερες και συχνότερες. Η παρακολούθηση της ρευστότητας των Πιστωτικών ιδρυμάτων έγινε πλέον σε ημερήσια βάση, ενώ η

παρακολούθηση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου και της κεφαλαιακής επάρκειας έγιναν μηνιαίες. (Συλλογικό, 2014)

12.10 και 15-16.10.2008	Άτυπη Σύνοδος Κορυφής των κρατών-μελών της ζώνης του ευρώ Έγκριση του "Συντονισμένου σχεδίου δράσης για τη στήριξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος στη ζώνη του ευρώ". Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Υιοθέτηση του ανωτέρω σχεδίου.
7.11.2008	Άτυπη Σύνοδος Κορυφής των κρατών-μελών της ΕΕ Διατύπωση κοινών αρχών για τη μεταρρύθμιση του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, ενόψει της Συνόδου της Ομάδας G20 στις 15 Νοεμβρίου.
10.3.2009	ECOFIN Γνώμη του Συμβουλίου για το Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας της Ελλάδος σύμφωνα με την οποία η χώρα καλείται να ενισχύσει την πορεία δημοσιονομικής εξυγίανσης το 2009, να βελτιώσει τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών και να υιοθετήσει δέσμη διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.
19-20.3.2009	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συμφωνία ότι βάση για την καλύτερη ρύθμιση και εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος θα αποτελέσει η έκθεση της Ομάδας υπό την προεδρία του Jacques de Larosière.
3-4.4.2009	Άτυπο ECOFIN Απόφαση του Συμβουλίου για την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος στην Ελλάδα και σύσταση για τη διόρθωσή του υπερβολικού ελλείμματος το αργότερο έως το 2010.
18-19.6.2009	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συμφωνία για τη δημιουργία ενός "Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου" και τη συγκρότηση "Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας".
23.9.2009	Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δημοσίευση νομοθετικών προτάσεων για τη θέσπιση του "Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου" (μακροπροληπτική εποπτεία) και του "Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας" (μικροπροληπτική εποπτεία), προκειμένου να εγκριθούν και να ισχύσουν το 2010.
20.10.2009	ECOFIN Υιοθέτηση "οδικού χάρτη" για την ενίσχυση της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος.
10.11.2009	ECOFIN Συμπεράσματα του Συμβουλίου σύμφωνα με τα οποία η ελληνική κυβέρνηση καλείται να λάβει επείγοντως μέτρα για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα ελληνικά στατιστικά στοιχεία, μετά τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν στα δεδομένα για τα δημοσιονομικά μεγέθη. Καλείται επίσης η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προτείνει τα κατάλληλα μέτρα.
2.12.2009	ECOFIN Απόφαση του Συμβουλίου με την οποία διαπιστώνεται ότι δεν έχει αναληφθεί από την Ελλάδα αποτελεσματική δράση για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος σε εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου του Απριλίου του 2009.
11-12.12.2009	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Υπογράμμιση της σημασίας του ότι τέθηκε σε ισχύ από 1ης Δεκεμβρίου η Συνθήκη της Λισαβώνας. Έμφαση στην εφαρμογή του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και στη σημασία των αποφάσεων του ECOFIN της 2ας Δεκεμβρίου (για τη δημοσιονομική πολιτική της Ελλάδος και άλλων κρατών-μελών).
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.	

Πίνακας 4 Οι σημαντικότερες αποφάσεις ευρωπαϊκών οργάνων (Συνόδου Κορυφής ευρωζώνης, Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Συμβουλίου Υπουργών) για το χρηματοπιστωτικό σύστημα στην ΕΕ και για την ελληνική οικονομία, 2008-2009/
Πηγή: Το χρονικό της Μεγάλης Κρίσης: Η τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013

Το 2010 η κρίση από χρηματοπιστωτική εξελίσσεται σε κρίση δημοσίου χρέους. Αποφασίζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να παρέχεται χρηματοδότηση στις ελληνικές τράπεζες από το Ευρωσύστημα, έναντι χρεογράφων που έχουν εκδοθεί ή εγγυηθεί από το Ελληνικό Δημόσιο, άσχετα από την πιστωτική διαβάθμιση που κατέχουν από τους οίκους αξιολόγησης. Επίσης, κατά το 2010 αναθεωρούνται οι δημοσιονομικοί στόχοι της χώρας και εντάσσονται στο νέο Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Η χρηματοδότηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος από το Ευρωσύστημα και την Τράπεζα της Ελλάδος για την περίοδο 2007-2013 ήταν εξαιρετικής σημασίας. Βοήθησε στην αύξηση του ενεργητικού της τράπεζας μέχρι που έφτασε στο 100% του ΑΕΠ, γεγονός που έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στην προστασία του τραπεζικού συστήματος ενάντια στον κίνδυνο ρευστότητας.

Στις 2 Μαΐου 2010 οι διαβουλεύσεις της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έρχονται σε συμφωνία για την παροχή τριετούς βοήθειας ύψους 110 δισεκ. ευρώ. Το μνημόνιο πέρα από την παροχή δανείου ύψους 110 δισεκατομμύρια ευρώ, συνεπαγόταν και πακέτα μέτρων με τρεις κατευθυντήριες γραμμές:

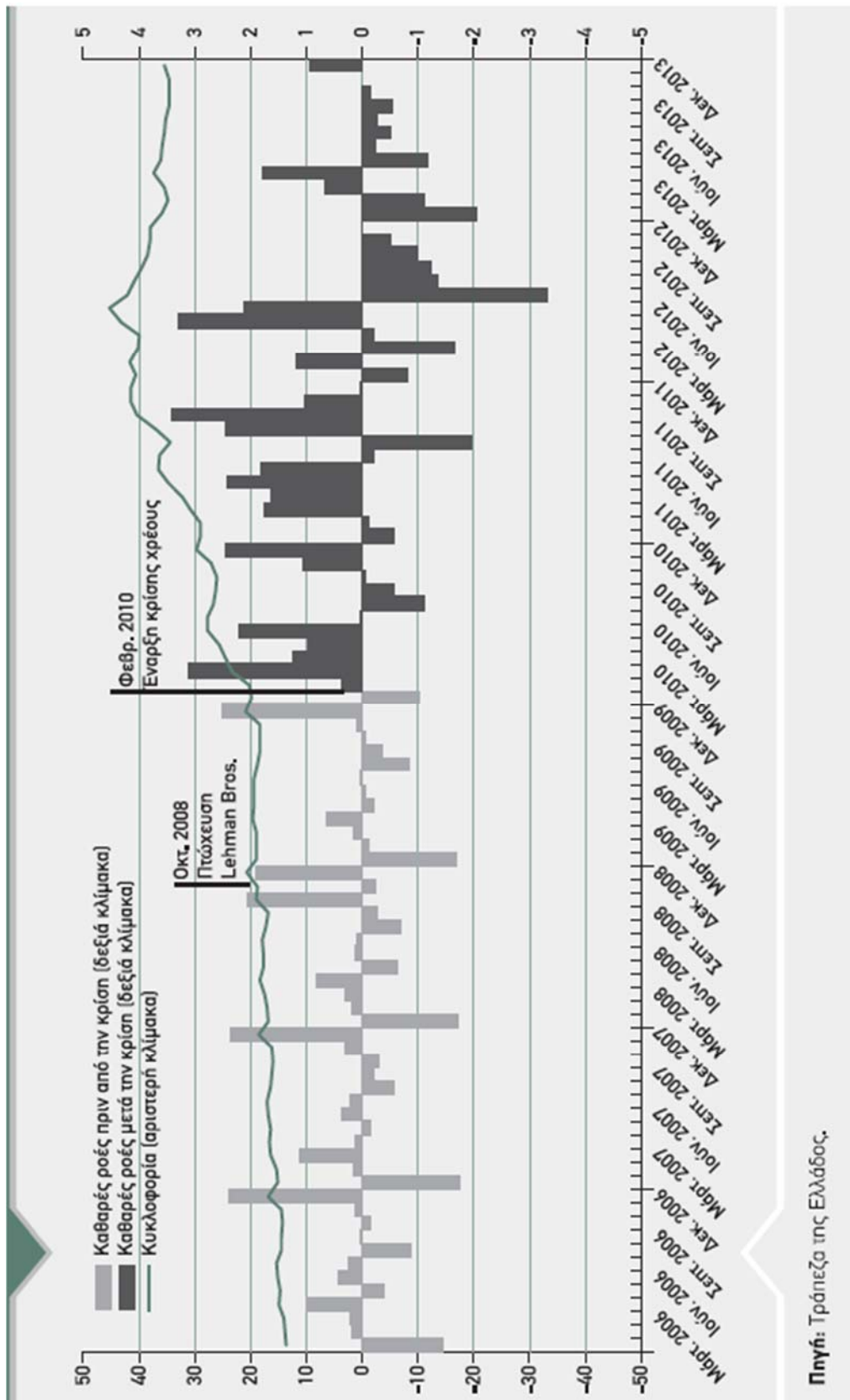
- Την δημοσιονομική προσαρμογή για την εξασφάλιση της μείωσης του ελλείμματος
- Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις των αγορών με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και τη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος ελκυστικού για την εξασφάλιση νέων επενδύσεων
- Διαφύλαξη του χρηματοπιστωτικού τομέα και της σταθερότητας του

Το 2010 και 2011 πραγματοποιήθηκαν ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων με σκοπό να εκτιμηθεί η κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων και κατά πόσο επηρεάζονται από τους κινδύνους (πιστωτικός, αγοράς, επενδύσεων σε κρατικά ομόλογα). Με την συμμετοχή στις ασκήσεις αυτές οι Ελληνικές τράπεζες θα βελτίωναν την διαφάνεια αλλά και την εμπιστοσύνη προς αυτές από τις διεθνείς αγορές αλλά και του καταθετικού κοινού.

Το 2010 και λόγω της αβεβαιότητας που επικρατούσε η ζήτηση τραπεζογραμματίων παρουσίασε μεγάλη αύξηση όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 3). Οι υψηλές διακυμάνσεις των

τραπεζογραμματίων απαιτούσαν λεπτό χειρισμό τόσο για να καλυφθεί η ζήτηση, αλλά και για να διατηρηθεί η κανονικότητα.

Από την εμφάνιση της κρίσης και έπειτα, το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα είχε να αντιμετωπίσει πολλούς κινδύνους. Ένας από αυτούς ήταν ο κίνδυνος ρευστότητας. Καθοριστική σημασία για τον κίνδυνο αυτό είχε η εκροή καταθέσεων λόγω της ανασφάλειας και της αβεβαιότητας που επικρατούσε. Οι μεγαλύτερες εκροές καταθέσεων παρατηρήθηκαν την εβδομάδα πριν από τις επαναληπτικές εκλογές του Ιουνίου του 2012 (3 δισεκ. Ευρώ), τον Μάρτιο του 2010 λόγω της φημολογίας που επικρατούσε περί πτώχευσης (2 δισεκ. Ευρώ) και τον Απρίλιο του 2010 όπου και ανακοινώθηκε η είσοδος της Ελλάδας στο Μνημόνιο (1,5 δισεκ. Ευρώ). (Συλλογικό, 2014)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα 4: Καθαρές ροές και κυκλοφορία τραπεζογραμματίων ευρώ σε όρους αξίας- Ιανουάριος 2006-Δεκέμβριος 2013 δισεκ. ευρώ

2010	
11.2.2010	Τα μέλη της ευρωζώνης δηλώνουν ότι θα αναλάβουν αποφασιστική και συντονισμένη δράση, εάν χρειαστεί, για να διασφαλίσουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα στο σύνολο της ευρωζώνης.
22.3.2010	Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική 2009-2010. Προτείνονται διατηρήσιμη, συνεκής και πειστική δημοσιονομική προσαρμογή και παράλληλα μια πολιτική διαρθρωτικών αλλαγών που θα βελτιώνουν τη λειτουργία των αγορών και την ανταγωνιστικότητα. Και το κυριότερο, οριστική απομάκρυνση από τις συμπεριφορές, τις νοοτροπίες και τις πολιτικές που μας έφεραν στη σημερινή κατάσταση.
22.3.2010	Η Eurostat ανακοινώνει ότι το έλλειμμα του 2009 στην Ελλάδα αναθεωρείται στο 13,6% του ΑΕΠ.
25.3.2010	Συμφωνία των κρατών-μελών της ευρωζώνης για τη δημιουργία Μηχανισμού Στήριξης στην Ελλάδα, στην περίπτωση που αυτή αποκλειστεί από τις αγορές. Στο Μηχανισμό θα συνδράμει και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.
23.4.2010	Η Ελλάδα ζητεί την ενεργοποίηση του Μηχανισμού Στήριξης με διάγγελμα του Πρωθυπουργού Γ. Παπανδρέου από το Καστελόριζο. Στις 2 Μαΐου οι διαβουλεύσεις της χώρας με την ΕΕ και το ΔΝΤ καταλήγουν σε συμφωνία για μια τριετή δόση βοήθειας, συνολικού ύψους 110 δισεκ. ευρώ.
27.4.2010	Παρουσίαση της Έκθεσης του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος: "Η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σήμερα μια βαθιά, δομική και πολύπλευρη κρίση. Η υπέρβαση της κρίσης προϋποθέτει ρήξη με το παρελθόν".
3.5.2010	Η ΕΚΤ ανακοινώνει ότι θα δέχεται ως ενέκυρο για την παροχή ρευστότητας χρεόγραφα της ελληνικής κυβέρνησης, ανεξαρτήτως της πιστοληπτικής αξιολόγησης της χώρας.
8.5.2010	Στην Έκτακτη Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ αποφασίζεται η δημιουργία Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Στήριξης. Επικυρώνεται η απόφαση για τη χορήγηση δανείου στην Ελλάδα με τη σύμφωνη Μνημόνιο. Αποφασίζεται η θέσπιση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ).
10.5.2010	Η ΕΚΤ αποφασίζει να αρχίσει να διενεργεί παρεμβάσεις στις αγορές χρεογράφων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα της ζώνης του ευρώ (Πρόγραμμα για τις Αγορές Τίτλων - Securities Markets Programme), ώστε να διασφαλιστεί ότι τα δυσλειτουργικά τμήματα της αγοράς θα έχουν επαρκές βάθος και ρευστότητα.
18.5.2010	Η Ελλάδα λαμβάνει την πρώτη δόση, ύψους 14,5 δισεκ. ευρώ.
23.7.2010	Δημοσιεύονται τα αποτελέσματα των πανευρωπαϊκών stress tests για τις τράπεζες.
5.8.2010	Ολοκληρώνεται η πρώτη αξιολόγηση του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή-ΕΚΤ-ΔΝΤ ("Τρόικα" στη συνέχεια). Στα 9 δισεκ. η 2η δόση (25 δισεκ. από το ΔΝΤ).
19.8.2010	Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκρίνει τη δεύτερη δόση του δανείου για την Ελλάδα.
10.9.2010	Το ΔΝΤ εγκρίνει και αυτό τη χορήγηση της δεύτερης δόσης, ύψους 25,7 δισεκ. ευρώ προς την Ελλάδα, διατηρώντας όμως επιφυλάξεις.
18.10.2010	Συνάντηση του Προέδρου Sarkozy και της Καγκελαρίου Merkel στη γαλλική πόλη Ντιοβίλ. Προτείνεται για πρώτη φορά η συμμετοχή ιδιωτών πιστωτών στη διάσωση κρατών-μελών της ευρωζώνης.
26.10.2010	Ενδιάμεση Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική 2010. Το Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής συνιστά ένα μεσοπρόθεσμο, συνεπές και με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα σχέδιο προσαρμογής της οικονομίας και συμπυκνώνει μέσα σε τριετή ορίζοντα αλλαγές και μεταρρυθμίσεις που έπρεπε να είχαν πραγματοποιηθεί όταν οι συνθήκες ήταν ευνοϊκότερες και το κόστος των αλλαγών θα ήταν μικρότερο.
7.11.2010	Εκλογές για την τοπική αυτοδιοίκηση. Την επόμενη ημέρα φθάνει στην Αθήνα η αποστολή της Τρόικας.
21.11.2010	Αίτημα της Ιρλανδίας για την παροχή βοήθειας από την ΕΕ και τα κράτη-μέλη της. Οι διαπραγματεύσεις καταλήγουν σε συμφωνία στις 7.12.2010. Στο πρόγραμμα θα συμμετέχει και το ΔΝΤ.
23.11.2010	"Πράσινο φως" από την Τρόικα για την εκταμίευση της τρίτης δόσης του δανείου (9 δισεκ. ευρώ) προς την Ελλάδα.
16.12.2010	Σύνοδος Κορυφής ΕΕ. Την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ) αποφασίζουν οι ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

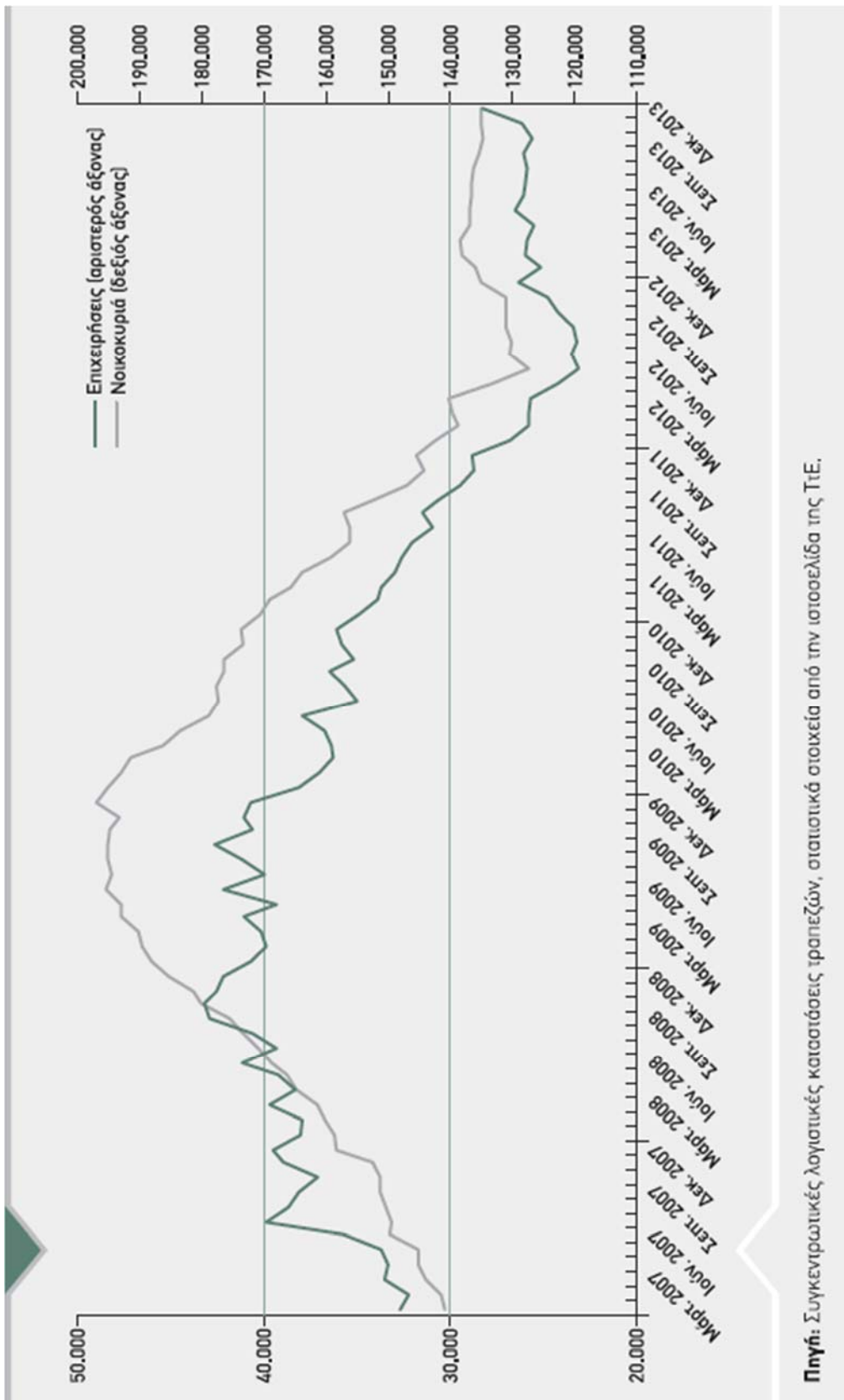
Πίνακας 5 Οι κυριότερες οικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα και την Ευρώπη, 2010, Πηγή: Το χρονικό της Μεγάλης Κρίσης: Η τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013

Από τον Φεβρουάριο του 2011, και σύμφωνα με τις εκθέσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η δημοσιονομική προσαρμογή παρουσιάζει προβλήματα. Παρατηρείται υστέρηση εσόδων και υπέρβαση δαπανών και σημειώνεται η αναγκαιότητα περικοπής δαπανών της κεντρικής

κυβέρνησης. Η ύφεση της οικονομικής δραστηριότητας και η έκρηξη της ανεργίας αποτέλεσαν τα κύρια χαρακτηριστικά του 2011. Αυτό οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στην αβεβαιότητα και στην μη συμμόρφωση με το αρχικό πρόγραμμα. Αντιθέτως, η μία αναθεώρηση του προγράμματος ερχόταν μετά την άλλη και η επίτευξη συμφωνίας δεν ήταν εύκολη. Οι συνθήκες αυτές δυσχέραιναν την ήδη άσχημη κατάσταση και το κόστος προσαρμογής στο πρόγραμμα έτεινε να αυξάνεται αφού συνεχώς τα δεδομένα μεταβάλλονταν.

Η πιθανότητα εξόδου της Ελλάδας από την Ευρωζώνη ήταν ένα από τα σενάρια της επικαιρότητας, το δημοψήφισμα που τέθηκε τον Οκτώβριο του 2011 και σε συνδυασμό με την πολιτική αστάθεια που επικρατούσε, ενίσχυαν συνεχώς την αβεβαιότητα και την εκροή καταθέσεων, γεγονότα που επηρεάζουν άμεσα το τραπεζικό σύστημα και την πορεία της οικονομίας γενικότερα. Όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 4) από τον Δεκέμβριο του 2011 έως και τον Ιούνιο του 2012 οι καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα στο τραπεζικό σύστημα μειώθηκαν κατά 26,3 δις, με αποτέλεσμα να μειωθεί η ποσότητα χρήματος που βρισκόταν σε κυκλοφορία. (Συλλογικό, 2014)

Διάγραμμα 5: Εξέλιξη των καταθέσεων επιχειρήσεων και νοικοκυριών στην Ελλάδα 2007-2013/Πηγή: Το χρονικό της Μεγάλης Κρίσης: Η Τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013

Το 2012, υπήρξαν αρκετές δημόσιες τοποθετήσεις από την Τράπεζα της Ελλάδος για την πορεία του Τραπεζικού συστήματος αλλά και τα προβλήματα και τους κινδύνους που αντιμετώπιζε. Σκοπός αυτών των τοποθετήσεων δεν ήταν άλλος από την διασφάλιση της σταθερότητας και της εμπιστοσύνης προς τα πιστωτικά ιδρύματα, τονίζοντας πως έχουν τεθεί πλέον ισχυρές βάσεις για την απρόσκοπτη ενδυνάμωση του τραπεζικού συστήματος. Στις 14 Μαρτίου του 2012 εγκρίθηκε η χρηματοδότηση του δεύτερου Προγράμματος οικονομικής προσαρμογής και η συνολική χρηματοδότηση που προέβλεπε ανερχόταν σε 164,5 δισεκ. ευρώ έως το τέλος του 2014 (η λήξη τελικά παρατάθηκε μέχρι τα τέλη Ιουνίου του 2015). Επιπρόσθετα για την βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους κρίθηκε απαραίτητη η συμβολή του ιδιωτικού τομέα (PSI). Σημειώθηκε υψηλή συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην προσφορά ανταλλαγής του χρέους της Ελλάδας. Η αναδιάρθρωση του χρέους τον Μάρτιο του 2012 σε συνδυασμό με την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών θα συνέβαλαν στην βελτίωση του κλίματος που επικρατούσε μέχρι πρότινος.

Το πρώτο πρόγραμμα που εφαρμόστηκε το 2010 στην Ελλάδα αποτελούσε μια σπασμωδική κίνηση και ένα πακέτο μέτρων που δεν είχε σχεδιαστεί προσεκτικά, έπρεπε να εφαρμοστεί σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα και μη λαμβάνοντας υπόψη όλους τους παράγοντες. Ήταν η πρώτη φορά που τέθηκε σε εφαρμογή ένα τέτοιο πρόγραμμα και δεν υπήρχαν στοιχεία από το παρελθόν που θα μπορούσαν να συσχετιστούν και να βοηθήσουν στην πρόβλεψη των πιθανών επιπτώσεων στην οικονομία, με αποτέλεσμα η Ελλάδα να εισέλθει σε βαθιά ύφεση. Το 2012 το νέο πρόγραμμα απλά ενέτεινε το κλίμα που ήδη επικρατούσε προσθέτοντας νέα μέτρα και αλλαγές που θα έπρεπε να πραγματοποιηθούν. Δεδομένου των υψηλών ποσοστών ανεργίας, η πολιτική λιτότητας που ακολουθήθηκε και τα επιπρόσθετα μέτρα αποτέλεσαν λάθος πολιτική και απλώς δυσχέραναν την κατάσταση. (Baltas, 2013)

Το 2013 προωθείται η ανακεφαλαιοποίηση των πιστωτικών ιδρυμάτων και η διάρθρωση του τραπεζικού τομέα αλλάζει ριζικά. Στόχος είναι τα τραπεζικά ιδρύματα να είναι ικανά να εκμεταλλευτούν τις οικονομίες κλίμακας. Το πλάνο ήταν λιγότερες τράπεζες σε αριθμό αλλά περισσότερο ισχυρές. Ο μεγάλος αριθμός δανείων σε καθυστέρηση αποτελεί αγκάθι για το τραπεζικό σύστημα, αφού στερεί σημαντικούς πόρους από τα πιστωτικά ιδρύματα. Η προσφορά των δανείων την περίοδο εκείνη ήταν ελάχιστη και υπό πολύ αυστηρά κριτήρια. Μεσοπρόθεσμος στόχος αποτελεί η προσφορά δανείων με ευνοϊκότερες συνθήκες, με την προϋπόθεση όμως ότι θα αυξηθεί

η εισπραξιμότητα των μη εξυπηρετούμενων δανείων πρώτα. (Συλλογικό, 2014)

Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα μετά το πρώτο τρίμηνο του 2010, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ μετατρέπεται για πρώτη φορά από αρνητικός σε θετικό κατά το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του 2014. Η βελτίωση της ιδιωτικής κατανάλωσης και η επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των εξαγωγών συνέβαλαν στην αποκατάσταση του θετικού ρυθμού ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2015)

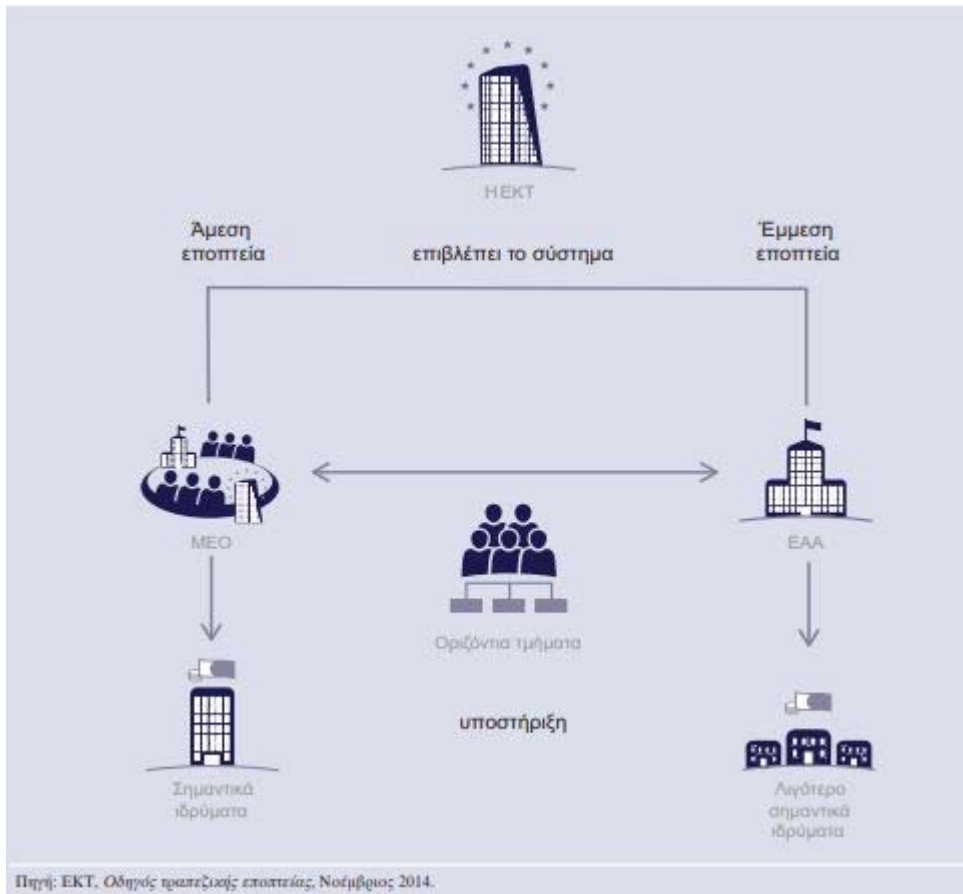
Διάγραμμα 6: ΑΕΠ και Δείκτης Οικονομικού Κλίματος/ Πηγή: Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2014/ Τράπεζα της Ελλάδος

Τον Νοέμβριο του 2014 ενεργοποιείται ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ο οποίος αποτελείται από τις Εθνικές Εποπτικές Αρχές των συμμετεχουσών χωρών και την ΕΚΤ. Η άσκηση των εποπτικών καθηκόντων της ΕΚΤ στο πλαίσιο του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού γίνεται χωριστά από την άσκηση της νομισματικής πολιτικής, για να διασφαλιστεί ότι δεν υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων, αφού η νομισματική πολιτική και η τραπεζική εποπτεία έχουν διαφορετικούς στόχους.

Ο τρόπος λειτουργίας περιγράφεται από το παρακάτω Σχήμα 1. Η ΕΚΤ ασκεί έμμεση εποπτεία σε 129 τραπεζικούς ομίλους, οι οποίοι περιλαμβάνουν περίπου 1200 «σημαντικά» πιστωτικά ιδρύματα. Η καθημερινή εποπτεία γίνεται από Μεικτές Εποπτικές Ομάδες (ΜΕΟ), οι οποίες απαρτίζονται από προσωπικό τόσο των Εθνικών Αρμόδιων Αρχών (ΕΑΑ) όσο και της ΕΚΤ. Υπεύθυνες για την εποπτεία των «λιγότερο σημαντικών» πιστωτικών ιδρυμάτων παραμένουν οι Εθνικές Αρμόδιες Αρχές υπό την επίβλεψη της ΕΚΤ. Στην Ελλάδα η ΕΚΤ εποπτεύει τις τέσσερις συστημικές Τράπεζες (Εθνική Τράπεζα, Τράπεζα Πειραιώς, Alpha Bank, Eurobank), ενώ τα υπόλοιπα πιστωτικά ιδρύματα εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Η ΕΚΤ μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις οι οποίες είναι νομικά δεσμευτικές για τα πιστωτικά ιδρύματα στο πλαίσιο του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού. Οι αποφάσεις αυτές μπορούν να αφορούν:

- Την διενέργεια εποπτικών αξιολογήσεων, ελέγχων και ερευνών
- Τον καθορισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων, πέρα από τα ελάχιστα απαιτούμενα
- Τον προσδιορισμό των σημαντικών και λιγότερο σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων
- Την παροχή άδειας λειτουργίας αλλά και την ανάκληση αυτής
- Την επιβολή μέτρων και κυρώσεων σε πιστωτικά ιδρύματα (Τράπεζα της Ελλάδος, 2016)

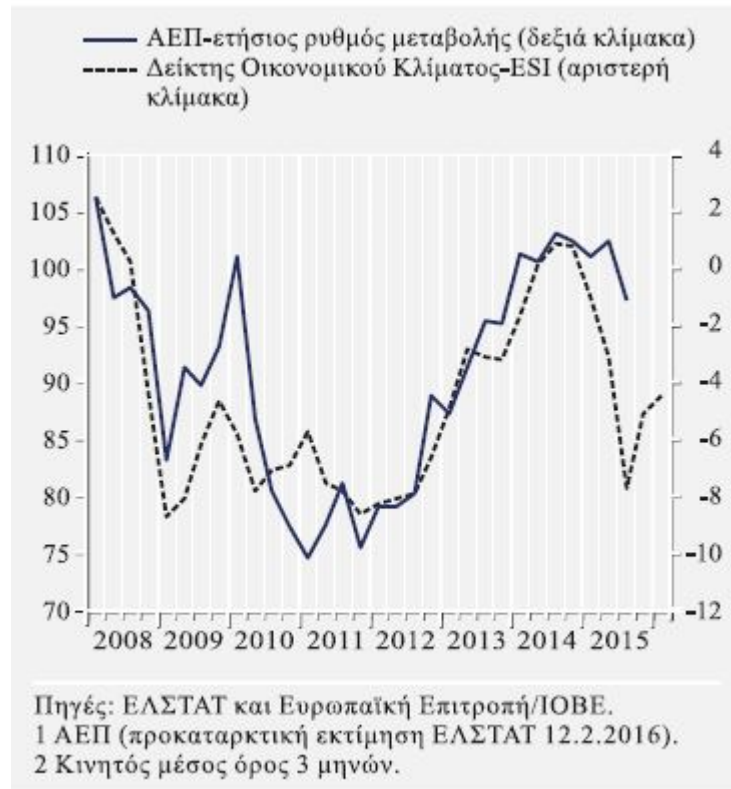
Σχήμα 2: Κατανομή Αρμοδιοτήτων εντός του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού Πηγή: Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2015/ Τράπεζα της Ελλάδος

Στις 19 Αυγούστου του 2015 τέθηκε σε ισχύ και το τρίτο Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής και αναμένεται να εφαρμοστεί μέχρι τον Αύγουστο του 2018. Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας θα παρέχει οικονομική ενίσχυση ύψους 86 δισεκ. ευρώ. Στόχος του προγράμματος είναι η Ελλάδα να είναι σε θέση να επιτύχει ξανά οικονομική ανάπτυξη. Για την προσαρμογή που απομένει να υλοποιηθεί θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην μείωση των παραγωγικών δαπανών του Δημόσιου τομέα, στη μείωση των φορολογικών δαπανών και στην πραγματοποίηση ιδιωτικοποιήσεων ανεκμετάλλευτης δημόσιας ακίνητης περιουσίας. Οι τέσσερις βασικοί πυλώνες του τρίτου προγράμματος στήριξης είναι:

- Η διατήρηση και ενίσχυση της δημοσιονομικής ισορροπίας
- Η αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας
- Η εφαρμογή διαρθρωτικών αλλαγών που θα βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα και θα ενισχύσουν την ανάπτυξη
- Ο εκσυγχρονισμός του κράτους και της δημόσιας διοίκησης

Η διασφάλιση του κλίματος σταθερότητας θα συμβάλει στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης προς την χώρα μας και θα βοηθήσει στην πορεία προς την ανάπτυξη. Το τραπεζικό σύστημα έχει ακόμα πολλά με το οποία πρέπει να έρθει αντιμέτωπο, όπως την διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων έτσι ώστε να φτάσουν σε επίπεδα κοντινά με εκείνα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και την πρόκληση της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών. Τα βήματα αυτά μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην αποκατάσταση της κανονικότητας στο τραπεζικό σύστημα, στην επιστροφή των καταθέσεων και στην σταδιακή άρση των περιορισμών κίνησης κεφαλαίων. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2015)

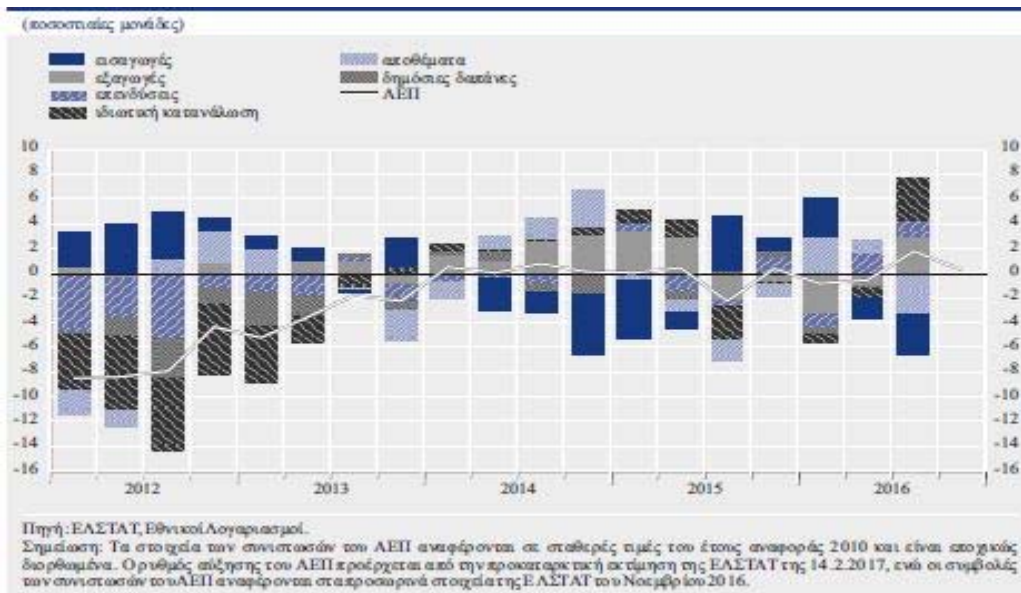
Όπως φαίνεται και στο παρακάτω Διάγραμμα 6, το πρώτο εξάμηνο του 2015 ο θετικός ρυθμός ανάπτυξης διατηρήθηκε λόγω της ανάκαμψης που σημειώθηκε κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2014 και βασίστηκε στην εξισορρόπηση του δημοσιονομικού ελλείμματος του εξωτερικού τομέα που πραγματοποιήθηκε τα προηγούμενα έτη. Λόγω των ακραίων χρηματοοικονομικών συνθηκών και περιορισμών που επικράτησαν το 2015 εξαιτίας των δυσμενών εξελίξεων, οι επιχειρήσεις και οι καταναλωτές έπρεπε να προσαρμοστούν σε νέα δεδομένα. Η χειροτέρευση του επιχειρηματικού κλίματος, η παράταση της πιστωτικής ασφυξίας και η καθυστέρηση εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων είχαν ως αποτέλεσμα η οικονομία να οδηγηθεί ξανά σε ύφεση το δεύτερο εξάμηνο του 2015. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2016)

Διάγραμμα 7: ΑΕΠ 2008-2015 και Δείκτης Οικονομικού κλίματος/Πηγή: Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2015

Στις αρχές του 2016 επικρατούσε κλίμα αβεβαιότητας λόγω των συνεχόμενων διαπραγματεύσεων και λόγω των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων που υπήρχαν. Η υποχώρηση της ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης κατά το πρώτο εξάμηνο του 2016 όπως φαίνεται και στον Πίνακα 6, σε συνδυασμό με την κάμψη του εξωτερικού τομέα της οικονομίας οδήγησαν σε αρνητική εξέλιξη του ΑΕΠ. Μετά την ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης το κλίμα άρχισε να αλλάζει προς το καλύτερο για την ανάκαμψη της οικονομίας. Σημαντικό βήμα για την ενίσχυση του οικονομικού κλίματος αποτέλεσε η ολοκλήρωση των αποκρατικοποιήσεων των περιφερειακών αεροδρομίων και του πρώην αεροδρομίου του Ελληνικού.

Πίνακας 6: Συμβολές στην ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ από την πλευρά της ζήτησης 2012-2016/ Πηγή: Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2016/Τράπεζα της Ελλάδος

Οι τραπεζικές καταθέσεις των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων και των νοικοκυριών σημείωσαν σωρευτική καθαρή εισροή. Όπως φαίνεται και στον παρακάτω Πίνακα η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης από το 2015 στο πρώτο εννεάμηνο του 2016 και η αύξηση των ακαθάριστων επενδύσεων συνέβαλαν θετικά στην αύξηση του ΑΕΠ για το αντίστοιχο διάστημα. Τα τρία πρώτα τρίμηνα οι εμπορικές τράπεζες παρουσίασαν οριακά κέρδη προ φόρων, και τα έσοδα ήταν υψηλότερα έναντι των προβλέψεων για πιστωτικό κίνδυνο. Επιπλέον, σημειώθηκε πρόοδος στην αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και θεσπίστηκε από τον Ιούνιο του 2016 έως και το 2019 υποχρέωση των τραπεζών να ακολουθούν επιχειρησιακούς στόχους σχετικούς με την διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων τους. Οι τέσσερις μεγάλες συστημικές τράπεζες δεσμεύτηκαν για μείωση του ποσοστού μη εξυπηρετούμενων δανείων κατά 38% μέχρι το τέλος του 2019. Επίσης σημαντική ήταν η απόφαση που έλαβε το Eurogroup στις 5 Δεκεμβρίου 2016 και η δέσμευση των εταιρών για μερική ελάφρυνση του χρέους μέσω της εφαρμογής βραχυπρόθεσμων μέτρων όπως είχε συμφωνηθεί. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2016)

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές και συμβολές σε ποσοστιαίες μονάδες, σταθερές αγοραίες τιμές 2010)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 εννεάμηνο
Ιδιωτική κατανάλωση	-6,4 (-4,4)	-9,9 (-6,8)	-7,9 (-5,5)	-2,7 (-1,9)	0,6 (0,4)	-0,3 (-0,2)	1,0 (0,7)
Δημόσια κατανάλωση	-4,2 (-0,9)	-7,0 (-1,5)	-7,2 (-1,6)	-5,5 (-1,2)	-1,2 (-0,3)	0,0 (0,0)	-1,2 (-0,3)
Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου	-19,3 (-4,0)	-20,7 (-3,6)	-23,5 (-3,6)	-8,4 (-1,1)	-4,6 (-0,5)	-0,1 (0,0)	6,1 (0,7)
<i>Επενδύσεις σε κατοικίες</i>	-26,3 (-1,7)	-14,4 (-0,7)	-38,1 (-1,8)	-31,1 (-1,0)	-53,1 (-1,2)	-26,0 (-0,3)	-15,5 (-0,1)
Εγχώρια τελική ζήτηση¹	-8,3 (-9,3)	-11,0 (-12,0)	-10,0 (-10,7)	-4,0 (-4,1)	-0,4 (-0,4)	-0,2 (-0,2)	1,0 (1,1)
Αποθέματα και στατιστικές διαφορές (ως % του ΑΕΠ)	-0,5%	-0,6%	-0,6%	-0,8%	0,2%	-0,8%	-0,5%
Εγχώρια ζήτηση	-6,8 (-7,3)	-10,8 (-11,9)	-9,8 (-10,4)	-4,4 (-4,5)	0,4 (0,5)	-1,1 (-1,1)	1,3 (1,3)
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	4,5 (0,9)	0,7 (0,2)	1,0 (0,3)	1,1 (0,3)	7,7 (2,1)	3,1 (0,9)	-1,6 (-0,5)
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-3,4 (1,0)	-8,3 (2,5)	-9,4 (2,9)	-3,4 (1,0)	7,6 (-2,3)	0,3 (-0,1)	2,0 (-0,7)
Εξωτερική ζήτηση	(1,9)	(2,7)	(3,1)	(1,3)	(-0,1)	(0,8)	(-1,1)
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τιμές αγοράς	-5,5	-9,2	-7,3	-3,2	0,4	-0,3	0,2

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί, Νοέμβριος 2016, εποχικώς διορθωμένα στοιχεία.

Σημείωση: Εντός παρενθέσεως, συμβολή σε ποσοστιαίες μονάδες.

1 Δεν περιλαμβάνονται αποθέματα και στατιστικές διαφορές.

Πίνακας 7: Ζήτηση και ΑΕΠ/ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος Ενδιάμεση Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής 2016

Στη διάρκεια του 2017, η εφαρμογή του προγράμματος ενισχύει την εμπιστοσύνη προς την Ελλάδα και κατ' επέκταση βελτιώνεται η ρευστότητα και η οικονομική δραστηριότητα. Επιπλέον, θετική πορεία σημειώνει και ο χρηματοπιστωτικός τομέας αφού οι τραπεζικές καταθέσεις αυξήθηκαν, η εξάρτηση των τραπεζών από την Κεντρική Τράπεζα περιορίστηκε και η μείωση της χρηματοδότησης προς το μη χρηματοπιστωτικό ιδιωτικό τομέα επιβραδύνθηκε. Επιπρόσθετα, οι αποδόσεις των κρατικών ομολόγων υποχώρησαν, και για πρώτη φορά από το 2014 εκδόθηκε νέος πενταετής τίτλος από το Ελληνικό Δημόσιο. Στα τέλη του 2017 δόθηκε επίσης η δυνατότητα ομαδοποίησης τίτλων που είχαν εκδοθεί στα πλαίσια του PSI, έτσι ώστε να αυξηθεί η ρευστότητα τους. Στην κίνηση αυτή υπήρξε συμμετοχή 86% από τους επενδυτές.

Μετά το 2014 και την ύφεση στην οποία υπέπεσε ξανά η οικονομία, το 2017 σημειώνεται για πρώτη φορά επάνοδος της οικονομίας όπως φαίνεται και στον Πίνακα 8. Καθοριστικό ρόλο έπαιξε η αύξηση των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών μπορεί παρουσιάζει βελτίωση, αλλά η αύξηση των επενδυτικών δαπανών δεν βοηθάει στην ενίσχυση του κεφαλαιακού αποθέματος και στην στήριξη υψηλών ρυθμών

ανάπτυξης. Επιπλέον, ο αριθμός των μη εξυπηρετούμενων δανείων διατηρείται ακόμα σε υψηλά επίπεδα, με αποτέλεσμα να αποτελεί εμπόδιο στην επαρκή χρηματοδότηση της οικονομίας. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2018)

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές και συμβολές σε ποσοστιαίες μονάδες, σταθερές αγοραίες τιμές 2010)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 εννεάμηνο
Ιδιωτική κατανάλωση	-9,9 (-6,8)	-7,9 (-5,5)	-2,7 (-1,8)	0,8 (0,5)	-0,5 (-0,4)	0,1 (0,0)	0,6 (0,4)
Δημόσια κατανάλωση	-7,0 (-1,6)	-7,2 (-1,6)	-5,5 (-1,2)	-1,2 (-0,3)	1,1 (0,2)	-1,4 (-0,3)	-2,6 (-0,6)
Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου	-20,7 (-3,6)	-23,4 (-3,5)	-8,3 (-1,0)	-4,4 (-0,5)	-0,2 (0,0)	1,5 (0,2)	2,6 (0,3)
Επενδύσεις σε κατοικίες	-14,4 (-0,7)	-38,0 (-1,8)	-31,3 (-1,0)	-53,2 (-1,2)	-25,8 (-0,3)	-12,4 (-0,1)	-7,9 (-0,5)
Εγχώρια τελική ζήτηση ¹	-11,0 (-12,0)	-10,0 (-10,7)	-4,0 (-4,1)	-0,3 (-0,3)	-0,1 (-0,1)	-0,1 (-0,1)	0,1 (0,2)
Αποθέματα και στατιστικές διαφορές (ως % του ΑΕΠ)	-0,6%	-0,6%	-0,8%	0,5%	-0,5%	0,2%	1,7%
Εγχώρια ζήτηση	-10,8 (-11,7)	-9,8 (-10,4)	-4,4 (-4,6)	0,9 (0,9)	-1,0 (-1,1)	0,7 (0,7)	1,5 (1,6)
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	0,1 (0,0)	1,2 (0,3)	1,6 (0,4)	7,7 (2,2)	2,9 (0,9)	-1,9 (-0,6)	7,6 (2,3)
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-8,3 (2,5)	-9,4 (2,9)	-3,4 (1,0)	7,7 (-2,3)	0,4 (-0,1)	1,3 (-0,4)	8,5 (-2,7)
Εξωτερική ζήτηση	---	---	---	---	---	---	---
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τιμές αγοράς	-9,2	-7,3	-3,2	0,8	-0,3	-0,3	1,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Τριμηνιαίοι εθνικοί λογαριασμοί 4.12.2017, εποχιακά διορθωμένα στοιχεία.
Σημείωση: Εντός παρενθέσεως, συμβολή σε ποσοστιαίες μονάδες.
1 Δεν περιλαμβάνονται αποθέματα και στατιστικές διαφορές.

Πίνακας 8: Ζήτηση και ΑΕΠ 2011-γ' τρίμηνο 2017/ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, εκτιμάται ότι η ανάκαμψη θα επιταχυνθεί από το 2018 και ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ προβλέπεται σε 1,6%, 2,4% και 2,5% για τα έτη 2017, 2018 και 2019 αντίστοιχα. Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, η βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, η ανάκαμψη του εμπορίου και η χαλάρωση των κεφαλαιακών περιορισμών είναι κάποιοι από τους παράγοντες που βοήθησαν στην ανάκαμψη της οικονομίας για το 2017.

Κατά το 2017 συνεχίστηκε η επιστροφή καταθέσεων προς τις ελληνικές τράπεζες, αφού οι τραπεζικές καταθέσεις του μη χρηματοπιστωτικού ιδιωτικού τομέα αυξήθηκαν κατά 2,6 δισεκ. ευρώ. Επίσης η εξάρτηση των τραπεζών από τον μηχανισμό έκτακτης παροχής ρευστότητας συνέχισε να περιορίζεται, μάλιστα τον Οκτώβριο του 2017 τρεις τράπεζες επέστρεψαν στις διεθνείς αγορές κεφαλαίων με την έκδοση καλυμμένων ομολογιών. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2017)

Στις 5 Μαΐου 2018 ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα των ασκήσεων προσομοίωσης για το 2018 (stress test), με ενσωμάτωση για πρώτη φορά του λογιστικού προτύπου IFRS 9. Το Stress Test πραγματοποιήθηκε υπό το βασικό και το δυσμενές σενάριο μακροοικονομικών παραδοχών με χρονικό ορίζοντα τριών ετών. Η Alpha Bank φαίνεται να έχει τις καλύτερες επιδόσεις από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες βάσει των αξιολογήσεων. Σύμφωνα με τον Διευθύνοντα Σύμβουλο της Alpha Bank, η ισχυρή κεφαλαιακή βάση της τράπεζας βοηθάει στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων, και να εφαρμοστεί το σχέδιο για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων. (Alpha Bank, 2018) Για την Eurobank τα αποτελέσματα ανέδειξαν ότι δεν υπάρχει κεφαλαιακό έλλειμμα, ούτε ανάγκη υποβολής σχεδίου κεφαλαιακής ενίσχυσης. Η Eurobank με υψηλά συνολικά κεφάλαια στοχεύει αρχικά στη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων και στη συνέχεια στη χρηματοδότηση των πελατών νοικοκυριών και επιχειρήσεων. (Eurobank, 2018) Και για την Εθνική Τράπεζα δεν προέκυψε κεφαλαιακό έλλειμμα ούτε ανάγκη κατάρτισης σχεδίου κεφαλαιακής ενίσχυσης. (Εθνική Τράπεζα, 2018) Τέλος, η Τράπεζα Πειραιώς ανακοίνωσε πως υλοποιεί Σχέδιο Κεφαλαιακής Ενίσχυσης προκειμένου να διασφαλίσει ότι θα συνεχίσει να υπερτερεί των κεφαλαιακών απαιτήσεων και να επιταχυνθεί η διαδικασία μείωσης των κινδύνων ισολογισμού και απομόχλευσης των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων.

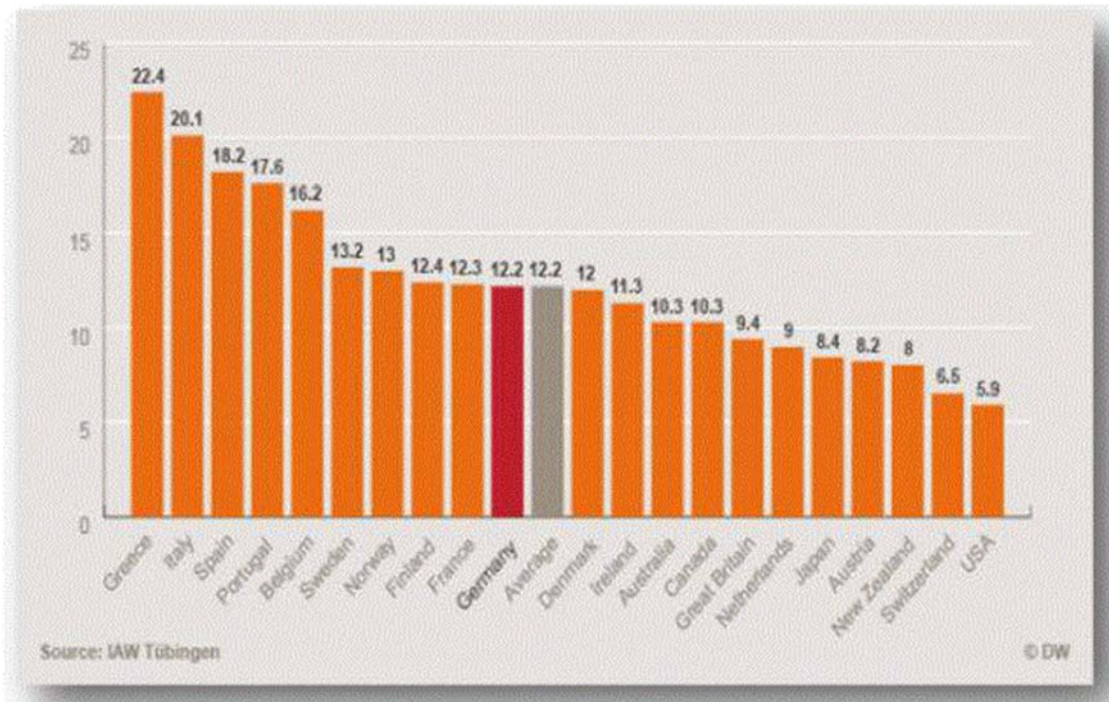
2.5 Συνέπειες της κρίσης

Το τραπεζικό σύστημα υπέστη πολλές διαρθρωτικές αλλαγές προκειμένου να προφυλαχθεί και να περιορίσει τις αρνητικές επιπτώσεις που συνεπαγόταν η έλευση της χρηματοοικονομικής κρίσης. Τα τραπεζικά ιδρύματα στην προσπάθεια τους να μειώσουν τα έξοδα τους, προχώρησαν σε περικοπές δαπανών και γενικότερα η ελληνική παρουσία στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων υπέστη πολύ μεγάλο πλήγμα. Πολλές θυγατρικές εταιρείες που δραστηριοποιούνταν σε Ρουμανία, Βουλγαρία, Τουρκία και Σερβία έφτασαν ακόμα και στο σημείο να πωληθούν. Επιπλέον, σημαντική είναι και η μείωση στον αριθμό του προσωπικού που έχει πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια. Στόχος είναι ο συνολικός αριθμός εργαζομένων σε τραπεζικά ιδρύματα να πέσει κάτω από τις 35.000 (περίπου οι μισοί δηλαδή πρωτού ξεσπάσει η κρίση). Επίσης μια σημαντική συνέπεια της κρίσης πάνω στο τραπεζικό σύστημα ήταν η μείωση του αριθμού των καταστημάτων τραπεζών. Πέρα από τις συγχωνεύσεις και τα κλεισίματα καταστημάτων που

έχουν ήδη πραγματοποιηθεί ο στόχος είναι σε βάθος διεικτικής ο αριθμός των καταστημάτων να μειωθεί κατά 10%, όπου συγκεκριμένα η Τράπεζα Πειραιώς και η Alpha Bank δεσμεύτηκαν για το κλείσιμο περίπου 200 μονάδων. (Μάρκου, 2016)

Επιπρόσθετα, η αναξιοπιστία προς την Ελλάδα και το τραπεζικό σύστημα, ο φόβος των καταναλωτών για πτώχευση και την απώλεια των καταθέσεων τους και το γενικότερο κλίμα αβεβαιότητας οδήγησε σε μαζική εκροή κεφαλαίων προς τα τραπεζικά ιδρύματα του εξωτερικού. Αυτό ενέτεινε τον κίνδυνο ρευστότητας, αλλά επιπλέον το να χαρακτηριστεί η Ελλάδα αφερέγγυα και αναξιόπιστη την απέκλεισε από τον εξωτερικό δανεισμό με μόνη δυνατότητα χρηματοδότησης πλέον τον μηχανισμό Έκτακτης Παροχής Ρευστότητας (ELA). Η απόφαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας να σταματήσει η Ελλάδα να αυξάνει την χρηματοδότηση από τον ELA σε συνδυασμό με την διενέργεια του δημοψηφίσματος οδήγησαν στο κλείσιμο των εμπορικών τραπεζών με άμεσο αρνητικό αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία και την αξιοπιστία της Ελλάδας για μία ακόμη φορά. (Odendahl, 2015)

Η αύξηση της φοροδιαφυγής και η ενίσχυση της παραοικονομίας είναι κάποιες από τις επιπτώσεις της χρηματοοικονομικής κρίσης. Η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή αποτελούν δυο διαφορετικές έννοιες που ωστόσο πολλές φορές συγχέονται λανθασμένα ως μια. Λίγο ή πολύ με λιγότερες ή περισσότερες συνέπειες υφίστανται σε όλες τις χώρες σαν φαινόμενα και η μέτρηση τους δεν είναι πάντα εύκολη, ιδιαίτερα της παραοικονομίας. Ένας από τους λόγους ύπαρξης της λεγόμενης μαύρης αγοράς είναι ότι τα οφέλη από την δραστηριοποίηση στην αγορά αυτή συχνά είναι περισσότερα ακόμα και από το κόστος αποκάλυψής τους. Επιπλέον, η υψηλή φορολογία, ο βαθμός αποδοχής της κρατικής εξουσίας και δύναμης, ο κρατικός παρεμβατισμός αποτελούν παράγοντες που ενισχύουν την ύπαρξη της παραοικονομίας.

Διάγραμμα 8: Το επίπεδο της παραοικονομίας σε χώρες που ανήκουν στον Οργανισμό για την Συνεργασία και την Ανάπτυξη/Πηγή: Vousinas Georgios 2017

Η Ελλάδα κατέχει ηγετική θέση στα ποσοστά παραοικονομίας όπως φαίνεται και στο παραπάνω διάγραμμα, ωστόσο το γεγονός αυτό επιφέρει τόσο αρνητικές όσο και θετικές συνέπειες στην οικονομία. Ορισμένες από τις αρνητικές συνέπειες είναι η παραβίαση της αρχής του δίκαιου διαμοιρασμού του φορολογικού βάρους με αποτέλεσμα να αυξάνεται η φοροδιαφυγή και το κράτος να μην εισπράττει τα αναμενόμενα έσοδα. Επιπλέον, παρατηρούνται σημαντικές ανισότητες και κοινωνικές αδικίες αφού αναπτύσσεται άνιση επανακατανομή εισοδήματος από τους ηθικούς πολίτες που εκπληρώνουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις προς εκείνους που φοροδιαφεύγουν. Επίσης μπορούν να παρατηρηθούν προβλήματα ρευστότητας στην οικονομία και το κράτος να αναγκαστεί να αυξήσει τη φορολογία και στη συνέχεια για το λόγο αυτό να αυξηθεί η φοροδιαφυγή και δημιουργείται έτσι ένας φαύλος κύκλος. Από την άλλη, η ύπαρξη της παραοικονομίας μπορεί να έχει και θετικές συνέπειες στην πραγματική οικονομία, οι οποίες σχετίζονται κυρίως με την ανεργία και την δημιουργία εισοδήματος. Αρχικά, μπορεί να βοηθήσει τις επιχειρήσεις να φανούν περισσότερο ανταγωνιστικές αφού λόγω του συνεχώς αυξανόμενου κόστους εργασίας και της φορολογίας συχνά αναγκάζονται να λειτουργούν με λιγότερο ανθρώπινο δυναμικό και να γίνονται έτσι λιγότερο ανταγωνιστικές τόσο στην εγχώρια όσο και στην διεθνή αγορά. Ωθούνται οι επιχειρήσεις έτσι

σε «φθηνότερες» λύσεις πράγμα που σημαίνει αδήλωτη εργασία και φοροδιαφυγή για να μπορέσουν να αποφύγουν τα κρατικά-φορολογικά εμπόδια και να φανούν περισσότερο ανταγωνιστικές. Με τον τρόπο αυτό δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας και τα ποσοστά της ανεργίας, έστω και ανεπίσημα, μειώνονται. (Vousinas, 2017)

Η εκτόξευση της ανεργίας σε συνδυασμό με την εφαρμογή μειώσεων μισθών και την αύξηση των φορολογικών υποχρεώσεων, οδήγησαν σε συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών αλλά και σε αποσταθεροποίηση της αγοράς εργασίας. Αυτό είχε ως άμεση συνέπεια την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων «κόκκινων» δανείων αλλά και την αύξηση του πιστωτικού κινδύνου. Με τον όρο μη εξυπηρετούμενα δάνεια νοούνται τα δάνεια των οποίων η εξόφληση δόσης ξεπερνάει τις 90 ημέρες. Σύμφωνα με έκθεση από επενδυτική τράπεζα (Moody's) στην περίπτωση της Ελλάδας η αύξηση του ποσοστού ανεργίας έχει άμεση συσχέτιση με την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. (Ομοσπονδία Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδος, 2015)

Όλες οι παρεμβάσεις που έγιναν στην Ελληνική οικονομία αλλά και η θεσμική απελευθέρωση δεν αποδείχθηκαν ικανοποιητικές προϋποθέσεις ώστε η οικονομία να επανεκκινηθεί μόνη της. Ο δημόσιος τομέας συρρικνώθηκε και έχασε πολύ ανθρώπινο δυναμικό. Τα μέτρα που εφαρμόστηκαν όχι μόνο δεν ενίσχυσαν την αποδοτικότητα, αλλά αντιθέτως έφεραν τα αντίθετα αποτελέσματα. Η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών μπορεί μεν να τις κατέστησε βιώσιμες, δεν συνέβη όμως το ίδιο και με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις οι οποίες σε μεγάλο ποσοστό στηρίζονταν στην χρηματοδότηση από τραπεζικό δανεισμό και όταν αυτό άρχισε να γίνεται ακατόρθωτο πολλές από αυτές αναγκάστηκαν να κλείσουν. Η ανεργία, ιδιαίτερα στους νέους, ξεπέρασε κάθε προηγούμενο φτάνοντας μέχρι και το 58%, και έχοντας ως αποτέλεσμα άρτια καταρτισμένο και εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό να καταφεύγει στο εξωτερικό αναζητώντας καλύτερες εργασιακές συνθήκες. Το γεγονός αυτό αποτελεί πολύ σημαντική απώλεια για την ελληνική οικονομία και την ελληνική κοινωνία, πολύτιμο ανθρώπινο δυναμικό που μορφώθηκε και εκπαιδεύτηκε στην Ελλάδα και τα Ελληνικά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα να αξιοποιείται και να διαπρέπει τελικά σε χώρες του εξωτερικού. (Mavridakis, et al., 2015)

2.6 Εξυγίανση του Τραπεζικού Συστήματος

Η εμφάνιση της χρηματοοικονομικής κρίσης δημιούργησε πολλά προβλήματα και κινδύνους στο τραπεζικό σύστημα. Η ύφεση οδήγησε σε αύξηση του ποσοστού ανεργίας και η αύξηση αυτή οδήγησε με την σειρά της στην αύξηση των μη-εξυπηρετούμενων δανείων και σε κρίση ρευστότητας. Η εξασφάλιση ρευστότητας από μεριάς των τραπεζικών ιδρυμάτων είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αποφυγή του κινδύνου ρευστότητας και σχετίζεται άμεσα με την αυξανόμενη ανάληψη ρίσκων και κινδύνων με απώτερο σκοπό την επίτευξη κέρδους. Μια πιθανή κρίση ρευστότητας μπορεί να επηρεάσει άμεσα την πραγματική οικονομία αφού μπορεί να περιορίσει την δυνατότητα δανεισμού για την πραγματοποίηση επενδύσεων και έτσι να περιοριστεί και η οικονομική ανάπτυξη. Είναι σημαντική η συσχέτιση μεταξύ των τραπεζών και της δομής του χρηματοοικονομικού συστήματος. Οι χώρες που είναι περισσότερο επιρρεπείς σε κρίσεις ρευστότητας, είναι εκείνες που δεν έχουν ανεπτυγμένες κεφαλαιαγορές, αφού οι χώρες με ανεπτυγμένες κεφαλαιαγορές ακόμα και σε μια κρίση ρευστότητας μπορούν να συνεχίσουν απρόσκοπτα την χρηματοδότηση και τον δανεισμό προς το καταναλωτικό κοινό μέσω παραγώγων προϊόντων. Στην περίπτωση της Ελλάδας όμως, η κύρια, αν όχι η μόνη πηγή χρηματοδότησης των επιχειρήσεων είναι οι τράπεζες και σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο τρία είναι τα σημεία στα οποία πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση, η πρόσβαση των τραπεζών στην ρευστότητα, η ενασχόληση με τα υποβαθμισμένα περιουσιακά στοιχεία και η ανακατανομή των αδύναμων αλλά βιώσιμων ιδρυμάτων. (Repousis, 2015)

Για να μπορέσει το τραπεζικό σύστημα να επανέλθει να βγει από αυτόν τον φαύλο κύκλο και να είναι σε θέση να χρηματοδοτήσει την ανάκαμψη της χώρας θα έπρεπε η Τράπεζα της Ελλάδος σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να αναμορφώσει το τραπεζικό σύστημα και το θεσμικό πλαίσιο που το διέπει. Τους τελευταίους δύο αιώνες σύμφωνα με έρευνες, οι μεγάλες κυρίαρχες κρίσεις έχουν συνδεθεί με κρίσεις στο τραπεζικό σύστημα. Η κρίση έχει άμεσο αντίκτυπο στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα. Στην Ελλάδα η επιχείρηση διάσωσης του τραπεζικού συστήματος ξεκίνησε το 2012 με την μεταφορά κεφαλαίων προς την Ελλάδα και τον μηχανισμό στήριξης χρηματοοικονομικής σταθερότητας για την στήριξη των τραπεζικών ιδρυμάτων και την διενέργεια ανακεφαλαιοποίησης. Τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα είχαν στην κατοχή τους μεγάλο αριθμό μη εξυπηρετούμενων δανείων, γεγονός που ενίσχυε τον κίνδυνο ρευστότητας

που αντιμετώπιζαν. Μετά την εμφάνιση της κρίσης στο τραπεζικό σύστημα μιας χώρας είναι πολύ πιθανό το επίπεδο του χρέους να αυξηθεί τα επόμενα τρία χρόνια όπως και έγινε στην Ελλάδα, από το 2007-2012 το χρέος αυξήθηκε 40%. (Cardao-Pita, 2017)

Σύμφωνα με τον Ν.4021/2011, το θεσμικό πλαίσιο για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων διαμορφώθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος σε συνεργασία με την Πολιτεία. Ο σχεδιασμός του νόμου αυτού προέβλεπε την διαχείριση των χρηματοπιστωτικών κρίσεων από τις αρμόδιες αρχές για την διασφάλιση της κανονικότητας και της απρόσκοπτης λειτουργίας των τραπεζών, αλλά και για την προστασία των καταθέσεων και την εξασφάλιση της χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας από το τραπεζικό σύστημα.

Αρχικά, σύμφωνα με τον Ν.4021/2011 δημιουργήθηκε στο Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων (ΤΕΚΕ) αυτοτελές Σκέλος Εξυγίανσης (ΣΕ), το οποίο στηριζόταν σε εισφορές των πιστωτικών ιδρυμάτων για την χρηματοδότηση των μέτρων εξυγίανσης που επιβάλλονται σε πιστωτικά ιδρύματα. Στην αρχή αποτελούσε το μόνο μέσο που μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την χρηματοδότηση των μέτρων εξυγίανσης χωρίς να επιβαρύνει επιπλέον τους φορολογούμενους. Το 2012 το θεσμικό πλαίσιο ενισχύθηκε με σκοπό να προσφέρει μια ακόμα εναλλακτική στην χρηματοδότηση αυτή μέσο του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Επιπλέον, στις αρχές του 2012 ιδρύθηκε η «Μονάδα Εξυγίανσης Πιστωτικών Ιδρυμάτων» με κύριες αρμοδιότητες την αξιολόγηση των εναλλακτικών μέτρων εξυγίανσης που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν, την εκτίμηση των περιουσιακών στοιχείων των πιστωτικών ιδρυμάτων που χρήζουν εξυγίανσης, αλλά και τον σχεδιασμό του νομικού και θεσμικού πλαισίου που απαιτείται. Δημιουργήθηκε έτσι ένας ακόμα μηχανισμός που στόχο είχε την διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος.

Το 2012, κατά την διενέργεια ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests) των ελληνικών τραπεζών λήφθηκαν υπόψη εποπτικά και επιχειρηματικά κριτήρια. Όσον αφορά στα εποπτικά κριτήρια αξιολογήθηκαν οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, ρευστότητας και ποιότητας των περιουσιακών στοιχείων αλλά και η μετοχική διάρθρωση και διοίκηση. Ενώ όσον αφορά στα επιχειρηματικά κριτήρια, εξετάστηκαν οι

δείκτες μεριδίου αγοράς, πωλήσεων, σταθερότητας της καταθετικής βάσης, αποδοτικότητας, επάρκειας συστημάτων διαχείρισης κινδύνων και εκτίμησης της μελλοντικής κερδοφορίας. Αποτέλεσμα της παραπάνω αξιολόγησης ήταν ότι οι τέσσερις μεγάλες συστημικές τράπεζες της Ελλάδας (Εθνική Τράπεζα, Τράπεζα Πειραιώς, Alpha Bank, Eurobank) ήταν βιώσιμες. (Συλλογικό, 2014)

Το 2013 Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ενισχύθηκε με 50 δισεκ. ευρώ, εκ των οποίων τα 39 δισεκ. χρησιμοποιήθηκαν για την εκκαθάριση και την ανακεφαλαιοποίηση των υγιών τραπεζών. Γιατί μπορεί οι ελληνικές τράπεζες να άντεξαν την διεθνή χρηματοοικονομική κρίση, η ελληνική δημοσιονομική κρίση τις χρεοκόπησε. Το PSI μείωσε την αξία των ομολόγων του Ελληνικού δημοσίου που είχαν στην κατοχή τους οι τράπεζες κατά 78% με αποτέλεσμα οι απώλειες των τραπεζικών ιδρυμάτων να ξεπερνάνε την αξία του μετοχικού τους κεφαλαίου. Αναγκαία κρίθηκε έτσι η ανακεφαλαιοποίηση των τεσσάρων μεγάλων συστημικών τραπεζών.

- Κατά την πρώτη ανακεφαλαιοποίηση οι 3 από τις 4 τράπεζες προσέλκυσαν νέους ιδιώτες-μετόχους και 3,1 δισεκ. ευρώ, ενώ η Eurobank ανακεφαλαιοποιήθηκε πλήρως από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.
- Μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των ασκήσεων προσομοίωσης που πραγματοποιήθηκαν στις αρχές του 2014, διαπιστώθηκε κεφαλαιακή ανάγκη για 6,4 δισεκ. ευρώ. Πραγματοποιήθηκε έτσι η δεύτερη ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών συστημικών τραπεζών με ιδιωτικά κεφάλαια 8,2 δισεκ. ευρώ.
- Η νέα ύφεση του 2015 έφερε απώλειες σε χρηματιστηριακές αξίες χάνοντας έτσι το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας περισσότερα από 20 δισεκ. ευρώ. Τον Οκτώβριο πραγματοποιήθηκαν εκ νέου ασκήσεις προσομοίωσης για τις ελληνικές συστημικές τράπεζες και διαπιστώθηκε η ανάγκη 14.4 δισεκ. ευρώ. Προχώρησε έτσι η τρίτη ανακεφαλαιοποίηση όπου η Alpha Bank και η Eurobank βρήκαν ιδιωτικά κεφάλαια, ενώ η Εθνική Τράπεζα και η Τράπεζα Πειραιώς ανέτρεξαν στο Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. (Χαρδούβελης, 2016)

Στο πλαίσιο της τελευταίας ανακεφαλαιοποίησης, οι ελληνικές τράπεζες εφαρμόζουν τα σχέδια αναδιάρθρωσης των εργασιών τους σε συμφωνία με την γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η υλοποίηση τους αναμένεται μέχρι το τέλος του 2018. Μια από τις δεσμεύσεις

των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων αποτελεί ο σταδιακός περιορισμός του μεγέθους του χαρτοφυλακίου στοιχείων ενεργητικού των διεθνών δραστηριοτήτων τους σε χώρες που δεν θεωρούνται βασικές αγορές παρουσίας. Επιπλέον, άλλες ενέργειες στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης αποτελεί η πώληση μη στρατηγικών στοιχείων του ενεργητικού τους με σκοπό την περαιτέρω μόχλευση του ισολογισμού τους, η μείωση της εξάρτησης από το Ευρωσύστημα, ο εξορθολογισμός των επιτοκίων καταθέσεων και η μείωση των λειτουργικών εξόδων. (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2017)

Μετά από 6 χρόνια συνεχούς και μεγάλης ύφεσης, το δεύτερο και το τρίτο τρίμηνο του 2014 το ΑΕΠ παρουσιάζει θετικούς ρυθμούς μεταβολής. Στο γεγονός αυτό συνέβαλαν η αύξηση των εξαγωγών και η ανάκαμψη της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων σε μεταφορικό και μηχανολογικό εξοπλισμό. Για να μπορέσει η οικονομική πολιτική να οδηγήσει στην ανάπτυξη και στην έξοδο από την κρίση τα επόμενα χρόνια, θα πρέπει να δοθεί έμφαση:

- Στην επιτάχυνση των διαρθρωτικών αλλαγών στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών
- Στον εξορθολογισμό της λειτουργίας του κράτους
- Στην ενίσχυση των ενεργητικών πολιτικών στην αγορά εργασίας με ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση και κατάρτιση
- Στη συνέχιση της δημοσιονομικής προσπάθειας για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής, για την βιωσιμότητα των ασφαλιστικών ταμείων και για την σταδιακή μείωση των συντελεστών φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων.

Το 2014 δεν σημειώθηκαν σημαντικές εκροές καταθέσεων καθώς το κλίμα εμπιστοσύνης αναφορικά με την οικονομική ανάπτυξη είχε κάπως ενισχυθεί. Επιπλέον, το ελληνικό δημόσιο και τα πιστωτικά ιδρύματα μπόρεσαν να αντλήσουν πόρους από την ανοικτή αγορά κεφαλαίων εκδίδοντας νέους ομολογιακούς τίτλους και αυτό οφειλόταν στην υποχώρηση των αποδόσεων. Το πρόβλημα του μεγάλου αριθμού μη εξυπηρετούμενων δανείων ωστόσο παραμένει άλυτο, αλλά μια νέα νομοθετική πρωτοβουλία της κυβέρνησης για την αντιμετώπιση των επιχειρηματικών δανείων σε καθυστέρηση αναμένεται να δώσει το κίνητρο για την άμεση αναζήτηση βιώσιμων λύσεων για το πρόβλημα. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014)

Η τραπεζική αργία το καλοκαίρι του 2015 που διήρκησε τρεις εβδομάδες σε συνδυασμό με την επιβολή περιορισμών αναλήψεων μετρητών από λογαριασμού, ήταν μια προσπάθεια αναχαίτησης της μαζικής εκροής καταθέσεων. Οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων εφαρμόστηκαν από τον Ιούνιο του 2015 για την διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και για την θωράκιση της ελληνικής οικονομίας από δυσμενείς μακροοικονομικές και χρηματοπιστωτικές εξελίξεις. Από το τέλος του 2014 και μέχρι τον Ιούνιο του 2015 οι καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών παρουσίασαν μείωση της τάξης του 24% (μειώθηκαν κατά 38,5 δισεκ. ευρώ). Η επιβολή των περιορισμών στην ανάληψη μετρητών και στην διακίνηση κεφαλαίων που επιβλήθηκαν στις τράπεζες, συνέβαλαν στην ταχύτατη διάδοση χρήσης χρεωστικών και πιστωτικών καρτών αλλά και των διαδικτυακών τραπεζικών συναλλαγών, γεγονός που συνέβαλε στην αύξηση των εσόδων των τραπεζών. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2015)

(αριθμός συναλλαγών σε εκατομμύρια και ετήσιος ρυθμός μεταβολής %)

Χώρα	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής*
Μεταφορές πιστώσεων	6,6	5,3	9,8	12,8	17,0	26,4	29,3	34,5	43,5	54,8	63,4	69,1	85,7	91,2	22,4
Άμεσες χρεώσεις	3,4	6,5	10,9	11,8	13,1	15,0	16,4	17,9	12,2	14,0	17,0	18,5	16,3	14,3	11,7
Πιστωτικές κάρτες	50,2	41,9	39,3	50,5	59,9	60,7	64,4	69,3	75,3	73,3	66,3	60,5	54,8	52,8	0,4
Χρεωστικές κάρτες	0,6	1,5	2,0	2,3	2,9	4,9	5,4	6,4	7,9	9,2	10,9	12,8	17,7	23,5	32,6
Κάρτες καθυστέρη- μένης χρέωσης	-	5,9	6,0	6,5	1,8	1,5	1,9	1,9	2,1	2,0	1,8	1,6	1,5	1,4	-11,2
Ηλεκτρονικό χρήμα	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,5	0,9	1,8	2,6	4,0	4,5	4,4	71,7
Επιταγές	17,4	18,0	17,1	26,9	28,2	27,8	27,8	29,5	28,8	25,3	22,6	19,4	15,5	11,1	-3,4
Λοιπά	-	-	-	-	1,2	1,0	0,7	0,7	0,5	0,4	0,3	0,2	0,2	0,1	-21,3
Σύνολο	78,2	79,0	85,1	110,6	124,4	137,7	146,3	161,0	171,7	181,1	185,1	186,4	196,3	199,0	7,4

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος και ΕΚΤ.
* Σύνθετος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (Compounded Annual Growth Rate).

Πίνακας 9: Συναλλαγές χωρίς μετρητά στην Ελλάδα/Πηγή: Οικονομικό Δελτίο Τεύχος 41 Τράπεζα της Ελλάδος

Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα, οι συναλλαγές με μεταφορές πιστώσεων και με την χρήση χρεωστικών καρτών αυξάνονταν σταδιακά και πριν την εμφάνιση της κρίσης, και η αύξηση εντάθηκε μετά την εμφάνιση της κρίσης. Από την άλλη η χρήση επιταγών αλλά και πιστωτικών καρτών παρουσιάζουν σταδιακή αύξηση μέχρι να ξεσπάσει η χρηματοοικονομική κρίση και στην συνέχεια παρουσιάζουν μόνο μείωση.

Οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων που επιβλήθηκαν αποτελούνται από τρεις πυλώνες:

- Πυλώνας I: περιορισμοί για την αποτροπή ταχείας μείωσης των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού των τραπεζών (όπως η απαγόρευση πρόωρης εξόφλησης δανείων και πρόωρης λήξης καταθέσεων προθεσμίας)
- Πυλώνας II: περιορισμοί στην ανάληψη μετρητών και στο άνοιγμα νέων λογαριασμών
- Πυλώνας III: περιορισμοί στη μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό

Από τον Ιούνιο του 2015 που επιβλήθηκαν για πρώτη φορά οι κεφαλαιακοί περιορισμοί και μέχρι σήμερα, έχουν γίνει σταδιακά βήματα για την χαλάρωση τους. Απαραίτητη προϋπόθεση για την χαλάρωση τους είναι η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης που επικρατεί, η τήρηση του προγράμματος προσαρμογή και η διατήρηση της σταθερότητας. Την περίοδο 2014-2016 είχαμε σταθεροποίηση του ΑΕΠ αλλά και βελτίωση των συνθηκών χρηματοδότησης. Η εμπιστοσύνη των αγορών άρχισε σταδιακά να επανακάτται και αυτό αντικατοπτρίστηκε από την αύξηση των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα και από την μείωση της εκροής καταθέσεων. Συνολικά η ρευστότητα βελτιώθηκε για το διάστημα αυτό, και παράλληλα μειώθηκε η χρηματοδότηση από την Κεντρική Τράπεζα κάνοντας έτσι πιο εύκολη την χαλάρωση των κεφαλαιακών περιορισμών. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2017)

Τον Ιανουάριο και Ιούλιο του 2016 καταργήθηκε πλήρως ο πρώτος πυλώνας, σύμφωνα με τις υπουργικές αποφάσεις για την χαλάρωση των περιορισμών. Επιπλέον τον Νοέμβριο του 2016 έγινε άρση της απαγόρευσης ανοίγματος νέων λογαριασμών που έχουν τη μορφή Νομικού Προσώπου για την διευκόλυνση των συναλλαγών τους. Άλλες σημαντικές αλλαγές σχετικά με την χαλάρωση των κεφαλαιακών περιορισμών για το 2016 ήταν η αλλαγή στο όριο ανάληψης μετρητών που έγινε 840 ευρώ ανά δυο εβδομάδες, η δυνατότητα ανάληψης μετρητών από καταθέσεις που είχαν γίνει από 22/07/2016 με μετρητά στις τράπεζες στο σύνολο τους, και επιτράπηκε η πρόωρη, μερική ή ολική εξόφληση δανείου σε πιστωτικό ίδρυμα. (Τσακαλώτος, 2016)

Από τον Αύγουστο του 2017 έχουμε νέα βήματα προς την χαλάρωση των κεφαλαιακών περιορισμών με την αύξηση του μηνιαίου ποσού ανάληψης

μετρητών σε 1800 ευρώ ανά ημερολογιακό μήνα. Επιπλέον πραγματοποιήθηκε άρση της απαγόρευσης ανοίγματος νέων λογαριασμών από φυσικά πρόσωπα με την προϋπόθεση ότι δεν υφίσταται διαθέσιμος λογαριασμός σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα όπου να είναι δικαιούχοι, ενώ για τα νομικά πρόσωπα απελευθερώθηκε πλήρως άσχετα με την ύπαρξη κι άλλων λογαριασμών. Επίσης, ποσά που προέρχονται από το εξωτερικό μπορούν να μεταφερθούν εκ νέου στο εξωτερικό στο σύνολο τους. (Τσακαλώτος , 2017)

Τέλος σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες αλλαγές στους περιορισμούς κίνησης κεφαλαίων, από 01/03/2018 επιτρέπεται το άνοιγμα νέων λογαριασμών από φυσικά και νομικά πρόσωπα ή άλλη οντότητα καθώς και η προσθήκη συνδικαιούχου, και το όριο ανάληψης μετρητών αυξήθηκε σε 2300 ευρώ ανά μήνα/ανά καταθέτη/ανά πιστωτικό ίδρυμα. Επιπλέον, το ποσό μεταφοράς ευρώ ή ξένου νομίσματος στο εξωτερικό αυξάνεται από 2000 σε 2300 και επίσης διευκολύνεται η μεταφορά κεφαλαίων προς το εξωτερικό από πιστωτικά ιδρύματα και ιδρύματα πληρωμών. Επιτρέπεται πλέον η αποδοχή και εκτέλεση εντολών μεταφοράς κεφαλαίων προς το εξωτερικό έως 2000ευρώ ανά κωδικό πελάτη και ανά ημερολογιακό δίμηνο. (Τσακαλώτος , 2018)

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τον οδικό χάρτη προς την πλήρη άρση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων. Περιγράφονται τα στάδια και τα βήματα που θα ακολουθηθούν εφόσον υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις. Δεν υπάρχει καθορισμένο χρονικό όριο υλοποίησης του κάθε σταδίου, αφού εξαρτάται και επηρεάζεται άμεσα από τις συγκυρίες που επικρατούν ανά δεδομένη χρονική στιγμή.

Υπό υλοποίηση

Στόχοι	<ul style="list-style-type: none"> ➢ Διευκόλυνση της πρόσβασης στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. ➢ Μείωση του κόστους συναλλαγών. ➢ Απλοποίηση και αποκέντρωση της διαδικασίας έγκρισης συναλλαγών.
Ορόσημα	<ul style="list-style-type: none"> ➢ Πρόσδος όσον αφορά τις μακροοικονομικές συνθήκες, όπως θα προκύπτει από τη σταθεροποίηση/βελτίωση των επιδόσεων σε διάφορους τομείς της οικονομίας και τη βελτίωση των δεικτών εμπιστοσύνης καταναλωτών και επιχειρήσεων. ➢ Βελτίωση της ρευστότητας των τραπεζών, αντανακλώμενη στην ανοδική τάση των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα (π.χ. επί αρκετό χρονικό διάστημα συνεχιζόμενη αυξητική τάση των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα) και στην αυξημένη πρόσβαση των τραπεζών στις χρηματοπιστωτικές αγορές. ➢ Πρόσδος στην υλοποίηση του προγράμματος προσαρμογής, συμπεριλαμβανομένης της ολοκλήρωσης της επόμενης αξιολόγησης. ➢ Συνέχιση της πτωτικής τάσης των τραπεζογραμματίων σε κυκλοφορία.
Βήματα	<p>Πυλώνας II: Περιορισμοί στην ανάληψη μετρητών</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σταδιακή άρση της απαγόρευσης ανοίγματος τραπεζικών λογαριασμών από φυσικά πρόσωπα εφόσον δεν τηρούν άλλο λογαριασμό σε ελληνική τράπεζα. • Άρση της απαγόρευσης ανοίγματος τραπεζικών λογαριασμών για όλες τις επιχειρήσεις με μορφή νομικών προσώπων. <p>Πυλώνας III: Περιορισμοί στη μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση του εγκριτικού ορίου των υποεπιτροπών των τραπεζών.

Ενδιάμεσο Στάδιο Α

Στόχοι	<ul style="list-style-type: none"> ➢ Βελτίωση της πρόσβασης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων σε ρευστότητα. ➢ Μείωση του κόστους συναλλαγών. ➢ Διευκόλυνση της κίνησης κεφαλαίων στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. ➢ Απλοποίηση και αποκέντρωση της διαδικασίας έγκρισης συναλλαγών.
Ορόσημα	<ul style="list-style-type: none"> ➢ Σταδιακή εδραίωση της οικονομικής ανάκαμψης, όπως αντανακλάται στη συνεχή βελτίωση των μακροοικονομικών συνθηκών (π.χ. συνεχή θετικά αποτελέσματα σε κατανάλωση, απασχόληση, εξαγωγικές επιδόσεις) και της εμπιστοσύνης (δείκτες εμπιστοσύνης καταναλωτών και επιχειρήσεων). ➢ Σταθερή βελτίωση της ρευστότητας των τραπεζών, όπως αποτυπώνεται στη συνεχή αύξηση των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα και στην αυξημένη πρόσβαση στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Μείωση των δεικτών μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων των τραπεζών και βελτίωση άλλων δεικτών λειτουργικής αναδιάρθρωσης με βάση τους συμφωνηθέντες στόχους. ➢ Πρόσδος στην υλοποίηση του προγράμματος προσαρμογής. Εφαρμογή των βραχυπρόθεσμων μέτρων για τη βιωσιμότητα του χρέους. ➢ Εξέλιξη των αναλήψεων μετρητών και των τραπεζογραμματίων σε κυκλοφορία που υποδηλώνει βελτίωση του κλίματος και συνάδει με τις συνολικές εξελίξεις στην οικονομία.
Βήματα	<p>Πυλώνας II: Περιορισμοί στην ανάληψη μετρητών</p> <ul style="list-style-type: none"> • Άρση της απαγόρευσης ανοίγματος τραπεζικών λογαριασμών για όλες τις επιχειρήσεις και όλα τα φυσικά πρόσωπα. • Σταδιακή αύξηση των οριών ασφαλιστικών αναλήψεων μετρητών για τις επιχειρήσεις και τα φυσικά πρόσωπα. • Αναλήψεις μετρητών χωρίς περιορισμό εκ μέρους επιχειρήσεων και φυσικών προσώπων από χρηματικά ποσά που μεταφέρονται από το εξωτερικό. <p>Πυλώνας III: Περιορισμοί στη μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό</p> <ul style="list-style-type: none"> • Περαιτέρω αύξηση του εγκριτικού ορίου των υποεπιτροπών των τραπεζών. • Εκχώρηση αρμοδιότητας για την έγκριση πρόσθετων κατηγοριών συναλλαγών στις υποεπιτροπές των τραπεζών. • Αύξηση των ορίων για τη μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό από επιχειρήσεις, καθώς και για τις πληρωμές με πιστωτική και χρεωστική κάρτα για αγορές αγαθών και υπηρεσιών από το εξωτερικό.

Ενδιάμεσο Στάδιο Β

Στόχοι	<ul style="list-style-type: none"> ➢ Αποκατάσταση της ελεύθερης κίνησης κεφαλαίων στο εσωτερικό. ➢ Διευκόλυνση της κίνησης κεφαλαίων προς το εξωτερικό.
Ορόσημα	<ul style="list-style-type: none"> ➢ Ευρεία οικονομική ανάκαμψη, όπως αντανακλάται στη διαρκή βελτίωση των μακροοικονομικών συνθηκών (π.χ. συνεχείς θετικές εξελίξεις σε κατανάλωση, απασχόληση, εξαγωγικές επιδόσεις) και της εμπιστοσύνης (δείκτες εμπιστοσύνης καταναλωτών και επιχειρήσεων). ➢ Περαιτέρω σταθερή βελτίωση της ρευστότητας των τραπεζών, όπως προκύπτει από σταθερά θετικούς ρυθμούς αύξησης των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα και από τη διατηρήσιμη πρόσβαση των τραπεζών στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Μείωση των δεικτών μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων των τραπεζών και βελτίωση άλλων δεικτών λειτουργικής αναδιάρθρωσης με βάση τους συμφωνηθέντες στόχους. ➢ Πρόσδος στην οικονομική προσαρμογή. ➢ Εξέλιξη των αναλήψεων μετρητών και των τραπεζογραμματίων σε κυκλοφορία που υποδηλώνει βελτίωση του κλίματος και συνάδει με τις συνολικές εξελίξεις στην οικονομία.
Βήματα	<p>Πυλώνας II: Περιορισμοί στην ανάληψη μετρητών</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πλήρης απελευθέρωση των αναλήψεων μετρητών από επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα σε διαδοχικά βήματα. <p>Πυλώνας III: Περιορισμοί στη μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό</p> <ul style="list-style-type: none"> • Περαιτέρω αύξηση του εγκριτικού ορίου των υποεπιτροπών των τραπεζών. • Η αρμοδιότητα για την έγκριση όλων των τρεχουσών συναλλαγών ανατίθεται στις υποεπιτροπές των τραπεζών. • Περαιτέρω αύξηση των ορίων για τη μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό από επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα.

Πίνακας 10: Οδικός χάρτης προς την πλήρη άρση των περιορισμών κίνησης κεφαλαίων/ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Κεφάλαιο 3

Μεθοδολογία

3.1 Δείγμα

Από το 2008 και έπειτα, το ξέσπασμα της χρηματοοικονομικής κρίσης έφερε πολλές και σημαντικές αλλαγές στην ελληνική οικονομία και πραγματικότητα. Το τραπεζικό σύστημα υπέστη ριζικές διαρθρωτικές αλλαγές με στόχο την βιωσιμότητα και την εξυγίανση του. Σκοπός της έρευνας αυτής είναι να δούμε πως κυμάνθηκαν βασικά χρηματοοικονομικά μεγέθη των τεσσάρων μεγάλων συστημικών τραπεζών και πως επηρεάστηκαν από σημαντικά γεγονότα που έλαβαν χώρα κατά το χρονικό διάστημα αυτό.

Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για την χρηματοοικονομική ανάλυση είναι από το 2005 μέχρι και το τέλος του 2017, για να φαίνεται ξεκάθαρα η μετάβαση από την προ κρίσης εποχή προς την είσοδο και την παραμονή σε αυτή. Για την κατάρτιση των αποτελεσμάτων συλλέχθηκαν στοιχεία από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και τα αποτελέσματα χρήσης των τραπεζικών ιδρυμάτων για τα έτη αυτά και έγινε χρήση αριθμοδεικτών. Οι αριθμοδείκτες που χρησιμοποιήθηκαν στην ανάλυση αφορούν τα παρακάτω οικονομικά μεγέθη:

- Ρευστότητα
- Αποδοτικότητα
- Κεφαλαιακή Επάρκεια
- Ποιότητα Χαρτοφυλακίου
- Αποτελεσματικότητα

3.2 Χρηματοοικονομική ανάλυση

Η χρηματοοικονομική ανάλυση βασικών μεγεθών των τραπεζικών ιδρυμάτων στηρίζεται στην άντληση πληροφοριών από τις λογιστικές

καταστάσεις και επιδιώκει την παρουσίαση της συμπεριφοράς των επιμέρους στοιχείων των λογιστικών καταστάσεων και των ομάδων στις οποίες ανήκουν αλλά και στη σχέση μεταξύ αυτών. (Βασιλάτου-Θανοπούλου, 2001) Για να μπορεί να είναι αποτελεσματική η διοίκηση ενός τραπεζικού ιδρύματος χρειάζεται και ο κατάλληλος προγραμματισμός με τη βοήθεια της χρηματοοικονομικής ανάλυσης, με την οποία θα αναδειχθούν τα δυνατά σημεία, τα οποία αν χρησιμοποιηθούν σωστά θα αποφέρουν περισσότερα έσοδα και κέρδη, αλλά θα εμφανιστούν και τα αδύναμα σημεία, τα οποία πρέπει να μελετηθούν και να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη των αρνητικών συνεπειών που μπορεί να επιφέρουν. (Gropelli & Nikbakht, 2012)

Η χρηματοοικονομική ανάλυση με τη χρήση αριθμοδεικτών στηρίζεται στην ανάλυση των στοιχείων του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον μελλοντικό σχεδιασμό. Οι αριθμοδείκτες είναι ουσιαστικά μια μαθηματική σχέση και μια αριθμητική πράξη μεταξύ δυο μεγεθών. Οι αριθμοδείκτες εκφράζουν σχέσεις που τα αποτελέσματά τους από μόνα τους αποτελούν παρά μόνο ενδείξεις για το στοιχείο που παρουσιάζουν. Η ανάλυση των αριθμοδεικτών από μόνη της δεν αρκεί για την εξαγωγή έγκυρων συμπερασμάτων για την οικονομική πορεία και κατάσταση μιας τράπεζας, θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν σε σύγκριση με άλλα σχετικά μεγέθη πριν την διαμόρφωση ολοκληρωμένης άποψης για την λήψη αποφάσεων και τον μελλοντικό σχεδιασμό. (Βασιλάτου-Θανοπούλου, 2001)

Οι δυο βασικοί τύποι συγκριτικής ανάλυσης είναι :

- Η ανάλυση των τάσεων, που εστιάζει στους δείκτες μιας επιχείρησης για μια σειρά ετών και έτσι διαπιστώνεται διαχρονικά αν ακολουθείται ανοδική, καθοδική ή σταθερή πορεία.
- Η σύγκριση με άλλες επιχειρήσεις που ανήκουν στον ίδιο κλάδο. (Gropelli & Nikbakht, 2012)

Οι συγκρίσεις των λογιστικών μεγεθών με λογιστικά μεγέθη της ίδιας της μονάδας μπορεί να είναι διαχρονικές ή διαστρωματικές. Διαχρονικές είναι οι συγκρίσεις των ίδιων μεγεθών σε αρκετές χρονικές περιόδους και στην περίπτωση αυτή η ανάλυση χαρακτηρίζεται οριζόντια, ενώ διαστρωματικές είναι οι συγκρίσεις διαφόρων μεγεθών μιας λογιστικής κατάστασης με ένα βασικό στοιχείο της κατάστασης αυτής. Η ανάλυση αυτή χαρακτηρίζεται κάθετη. (Βασιλάτου-Θανοπούλου, 2001)

3.3 Αριθμοδείκτες

3.3.1 Αριθμοδείκτες Ρευστότητας

Το πόσο γρήγορα μπορεί να μετατραπεί ένα περιουσιακό στοιχείο σε χρήμα χωρίς να υποστεί σημαντική ζημιά χαρακτηρίζει τον βαθμό ρευστότητας του. Ο βαθμός ρευστότητας μπορεί να υπολογιστεί από διάφορους χρηματοοικονομικούς δείκτες και είναι ιδιαίτερα σημαντικός γιατί εκφράζει τον βαθμό φερεγγυότητας και με τακτική παρακολούθηση μπορεί να προλάβει τον κίνδυνο ρευστότητας και την αδυναμία πληρωμών, αφού μια κρίση ρευστότητας μπορεί να οδηγήσει ακόμα και σε πτώχευση ένα τραπεζικό ίδρυμα. (Gropelli & Nikbakht , 2012) οι αριθμοδείκτες ρευστότητας δείχνουν την τρέχουσα οικονομική κατάσταση, η οποία ενδιαφέρει τόσο την διοίκηση, τους πιστωτές και τους μετόχους, όσο και όλα τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα. Η διοίκηση μπορεί με τους αριθμοδείκτες ρευστότητας να λάβει πληροφόρηση για το κατά πόσο καλά αξιοποιούνται τα κεφάλαια κίνησης του τραπεζικού οργανισμού και να λάβει έγκαιρα μέτρα για την πρόληψη μιας κρίσης ρευστότητας και την προστασία του τραπεζικού ιδρύματος από μια ενδεχόμενη δυσφήμιση. (Νιάρχου , 2004)

Ένας από τους δείκτες που θα χρησιμοποιήσουμε είναι ο δείκτης Δάνεια προς καταθέσεις Net Loans to Customer Deposit και δίνεται από την σχέση:

$$Net\ loans\ to\ Customer\ deposit = \frac{Χορηγήσεις}{Καταθέσεις}$$

Ο δείκτης αυτός δείχνει πόσο καλά αξιοποιεί η τράπεζα τις καταθέσεις των πελατών. Όσο αυξάνεται η σχέση τόσο μειώνεται η ρευστότητα του τραπεζικού ιδρύματος και αντίστροφα όσο μειώνεται η σχέση τόσο αυξάνεται η ρευστότητα. Αν οι τιμές που θα λάβει ο δείκτης δάνεια προς καταθέσεις βρίσκονται γύρω από τη μονάδα είναι καλό σημάδι για την ικανότητα της τράπεζας να ανταποκρίνεται στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της.

Ο δεύτερος δείκτης που θα χρησιμοποιήσουμε για την αξιολόγηση της ρευστότητας είναι ο δείκτης Assets to loans και δίνεται από την σχέση:

$$Assets\ to\ Loans = \frac{Ενεργητικό}{Χορηγήσεις}$$

Ο δείκτης αυτός εκφράζει την ποιότητα του ενεργητικού και την αναλογία δανείων που κατακρατάει το τραπεζικό ίδρυμα. Ένας υψηλός δείκτης μπορεί

μεν να σημαίνει χαμηλό ποσοστό χορηγήσεων σε σχέση με το ενεργητικό και χαμηλό κίνδυνο ρευστότητας, από την άλλη πολύ χαμηλός δείκτης δείχνει μη ικανοποιητική αξιοποίηση των στοιχείων του ενεργητικού και τελικά χαμηλή αποδοτικότητα.

3.3.2 Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας

Οι δείκτες αποδοτικότητας αποτελούν ανάλυση για το κέρδος του τραπεζικού ιδρύματος και εστιάζουν στην μελέτη του τρόπου που χρησιμοποιείται το μίγμα περιουσιακών στοιχείων. Η αποδοτικότητα και η προσέλκυση νέων επενδυτών εξαρτώνται άμεσα από την διοίκηση και την αποτελεσματικότητά της. (Gropelli & Nikbakht, 2012)

Οι αριθμοδείκτες αποδοτικότητας που θα χρησιμοποιήσουμε για την ανάλυση μας είναι οι παρακάτω:

- Return on Assets (ROA) Αριθμοδείκτης αποδοτικότητας Ενεργητικού, συσχετίζει τα κέρδη με το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων και μετράει την απόδοση της διοίκησης σχετικά με την διαχείριση του ενεργητικού και δίνεται από την σχέση:

$$ROA = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη προ φόρων}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Ανάλογα με την τιμή που θα προκύψει από την παραπάνω σχέση οι τράπεζες κατατάσσονται ως εξής: (Golín, 2001)

- <0,5% Αδύναμες
- 0,5%-1,0% Μέτριες
- 1,0%-2,0% Καλές
- >2,0% Πολύ καλές

- Return on Equity (ROE) Δείκτης Απόδοσης Ιδίων Κεφαλαίων: Δείχνει το ποσοστό απόδοσης που λαμβάνουν οι μέτοχοι. Εκφράζει το καθαρό κέρδος για κάθε μονάδα επενδυμένου κεφαλαίου. Αποτελεί σημαντικό δείκτη στην χρηματοοικονομική ανάλυση αφού όσο υψηλότερη είναι η απόδοση, τόσο ελκυστικότερη γίνεται η μετοχή. Δίνεται από την σχέση:

$$ROE = \frac{\text{Καθαρά κέρδη προ φόρων}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}}$$

3.3.3 Αριθμοδείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας

Οι δείκτες που μετρούν την κεφαλαιακή επάρκεια είναι ξεχωριστής σημασίας αφού τα αποτελέσματα τους δείχνουν την ικανότητα του τραπεζικού ιδρύματος να είναι σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του προς τρίτους

- Ίδια Κεφάλαια προς Ενεργητικό

Δείχνει τη σχέση μεταξύ αυτών των δυο στοιχείων και το ποσοστό των στοιχείων του ενεργητικού που χρηματοδοτήθηκε από ίδια κεφάλαια του τραπεζικού ιδρύματος. Ένας υψηλός δείκτης φανερώνει υψηλή αποδοτικότητα και χαμηλή ανάγκη για εξωτερικό δανεισμό, ενώ ένας χαμηλός δείκτης έχει τα αντίθετα αποτελέσματα, δηλαδή υψηλή ανάγκη για εξωτερική χρηματοδότηση και μειωμένη αποδοτικότητα. Υπολογίζεται από την σχέση:

$$Equity\ to\ Assets = \frac{\text{Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Ενεργητικό}}$$

- Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις

Ο δείκτης αυτός μετράει τα ποσοστά από τα Ίδια κεφάλαια που χρησιμοποιούνται για την εξυπηρέτηση του δανεισμού του καταναλωτικού κοινού και την ικανότητα της τράπεζας να καλύψει πιθανές ζημιές από τις χορηγήσεις με ίδια κεφάλαια. Δίνεται από την παρακάτω σχέση:

$$Equity\ to\ Loans = \frac{\text{Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Χορηγήσεις}}$$

- Ίδια Κεφάλαια προς Καταθέσεις

Τα αποτελέσματα του δείκτη αυτού δείχνουν το ποσοστό των καταθέσεων συγκριτικά με τα Ίδια Κεφάλαια. Υπολογίζεται από την σχέση:

$$Equity\ to\ Deposits = \frac{\text{Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Καταθέσεις}}$$

- Tier I Capital Ratio

Ο αριθμοδείκτης αυτός είναι ιδιαίτερα σημαντικής σημασίας, αφού σύμφωνα και με το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας I, ανάλογα με τις τιμές που λαμβάνει μετράει την ικανότητα του τραπεζικού ιδρύματος να προστατεύεται από τον κίνδυνο πτώχευσης. Δείκτες που βρίσκεται κάτω του 4% έχει αυξημένες πιθανότητες πτώχευσης, ενώ όσο μεγαλύτερες του 4% είναι οι τιμές τόσο ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος πτώχευσης. Ωστόσο σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III το σύνολο των ελάχιστων ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών για να είναι επαρκώς κεφαλαιοποιημένες και να είναι και σε θέση να αντιμετωπίζουν τους ενδεχόμενους κινδύνους, ο δείκτης πρέπει να εμφανίζει τιμές μεγαλύτερες του 8% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού. Υπολογίζεται από την σχέση:

$$\text{Tier I Capital Ratio} = \frac{\text{Βασικά Εποπτικά Κεφάλαια}}{\text{Σταθμισμένο έναντι Κινδύνων Ενεργητικό}} \times 100$$

3.3.4 Αριθμοδείκτες Ποιότητας Χαρτοφυλακίου

Οι αριθμοδείκτες για την ανάλυση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου είναι πολύ σημαντικοί, αφού η ποιότητα του χαρτοφυλακίου μπορεί να επηρεάσει άμεσα την αποδοτικότητα και την κερδοφορία του πιστωτικού ιδρύματος. Ένα χαρτοφυλάκιο χαμηλής ποιότητας προκαλεί αύξηση στις επισφάλειες και κατά συνέπεια μείωση στα κέρδη. Ένα κακής ποιότητας χαρτοφυλάκιο έχει επίσης άμεση σχέση με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και την αύξησή τους. Το πιστωτικό ίδρυμα όταν έρχεται αντιμέτωπο με υψηλά ποσοστά «κόκκινων δανείων», αναγκάζεται να διακρατά περισσότερα ρευστά διαθέσιμα για να είναι σε θέση να ανταπεξέρχεται στις υποχρεώσεις του. Οι αριθμοδείκτες που θα χρησιμοποιήσουμε για την ανάλυση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου των Ελληνικών συστημικών τραπεζών είναι οι παρακάτω:

- Προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο προς Χορηγήσεις

Ο δείκτης αυτός εκφράζει τον πιστωτικό κίνδυνο με τον οποίο έρχεται αντιμέτωπο το τραπεζικό ίδρυμα. Όταν ο αριθμοδείκτης λαμβάνει υψηλές τιμές σημαίνει ότι η τράπεζα είναι ασφαλής και προστατευμένη από τον πιστωτικό κίνδυνο, παρ' όλα αυτά, υποδεικνύει χαμηλή ποιότητα χαρτοφυλακίου και συνεπώς μειωμένα κέρδη. Δίνεται από την παρακάτω σχέση:

$$\text{Provisions to total loans} = \frac{\text{Προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο}}{\text{Χορηγήσεις}}$$

- Προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο προς Λειτουργικά έσοδα

Μετράει το ποσοστό από τα λειτουργικά έσοδα που χρησιμοποιείται για την προστασία από τον πιστωτικό κίνδυνο. Όταν ο κίνδυνος αυξάνεται τείνει να αυξάνεται και ο αριθμοδείκτης, γεγονός που υποδηλώνει χαμηλή αποδοτικότητα του τραπεζικού ιδρύματος και κακής ποιότητας χαρτοφυλάκιο. Υπολογίζεται από τον εξής τύπο:

$$Provisions\ to\ total\ income = \frac{Προβλέψεις\ για\ πιστωτικό\ κίνδυνο}{Λειτουργικά\ έσοδα}$$

- Μη εξυπηρετούμενα δάνεια >90 ημερών

Σύμφωνα με την ΕΚΤ ένα δάνειο θεωρείται μη εξυπηρετούμενο όταν περάσουν 90 ημέρες χωρίς να καταβληθεί η συμφωνημένη δόση ή τόκοι. Ο δείκτης υπολογίζεται από την σχέση:

$$NPL > 90\ days = \frac{Μη\ εξυπηρετούμενα\ δάνεια}{Χορηγήσεις}$$

3.3.5 Αριθμοδείκτες Αποτελεσματικότητας

- Λειτουργικά έσοδα προς Λειτουργικά έξοδα/Αριθμοδείκτης κόστους-εσόδων

Μετράει την αποτελεσματικότητα και κερδοφορία του τραπεζικού ιδρύματος, εκφράζει το ποσοστό από τα λειτουργικά έσοδα που χρησιμοποιήθηκαν για να καλύψουν τα λειτουργικά έξοδα. Όταν ο δείκτης λαμβάνει υψηλές τιμές, τότε η τράπεζα λειτουργεί αναποτελεσματικά και δεν παράγει έσοδα και κέρδη ικανά να καλύψουν τα έξοδα. Υπολογίζεται από την σχέση:

$$cost\ to\ income = \frac{λειτουργικά\ έσοδα}{λειτουργικά\ έξοδα}$$

Κεφάλαιο 4

Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων 4 Συστημικών Τραπεζών

4.1 Το τραπεζικό Σύστημα στην Ελλάδα

Το σύνολο των τραπεζών που λειτουργούν σε μια χώρα συνιστά το τραπεζικό της σύστημα. Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο μιας οικονομίας και διέπεται από ορισμένους κανόνες και σε αυτό ασκείται επιπλέον έλεγχος και εποπτεία από τις Νομισματικές Αρχές για την διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας του. Αποτελείται από την Κεντρική Τράπεζα και τις εμπορικές τράπεζες, καθώς και από τους ειδικούς Πιστωτικούς Οργανισμούς. (Κορλίρας, 2006)

Από όταν η Ελλάδα εισήλθε στην ζώνη του ευρώ το 2001, η Τράπεζα της Ελλάδος έγινε μέρος του Ευρωσυστήματος, ενώ μετείχε και στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών. Η Κεντρική Τράπεζα έχει δυο ρόλους, οι οποίοι λειτουργούν ταυτόχρονα και ο ένας επηρεάζει άμεσα τον άλλο. Ο πρώτος ρόλος της Κεντρικής Τράπεζας, στα πλαίσια του Ευρωσυστήματος, είναι η χάραξη της οικονομικής πολιτικής της χώρας και η εφαρμογή της. Ενώ, ο δεύτερος ρόλος είναι η εποπτεία και ο έλεγχος του Τραπεζικού συστήματος. Η Κεντρική Τράπεζα θέτει τους κανόνες και την πολιτική που θα ακολουθούνται από τις εμπορικές τράπεζες και είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο τήρησης τους αλλά και για την παρακολούθηση τυχών επιπτώσεων και προβλημάτων που μπορεί να δημιουργηθούν. Τέλος, ελέγχει την συνολική προσφορά χρήματος και την ρευστότητα της οικονομίας, και καθορίζει τα επιτόκια της αγοράς και κατευθύνει ανάλογα τις εμπορικές τράπεζες. (Συλλογικό, 2014)

Κατά τον Ιανουάριο του 2018 σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, στην Ελλάδα είναι εγκατεστημένα και λειτουργούν 38 Πιστωτικά Ιδρύματα.

1. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ Ν. 4261/2014, ΟΔΗΓΙΑ 2013/36/ΕΕ (ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2018)

Α. Πιστωτικά Ιδρύματα με Έδρα στην Ελλάδα

Κωδικός Αριθμός	Όνομα Πιστωτικού Ιδρύματος	Διεύθυνση
011	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	ΑΙΟΛΟΥ 86, 102 32 ΑΘΗΝΑ
014	ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.	ΣΤΑΔΙΟΥ 40, 102 52 ΑΘΗΝΑ
016	ΑΤΤΙΣΑ BANK, ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΟΜΗΡΟΥ 23, 106 72 ΑΘΗΝΑ
017	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.	ΑΜΕΡΙΚΗΣ 4, ΤΚ 105 64, ΑΘΗΝΑ
026	ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS Α.Ε.	ΘΘΩΝΟΣ 8, 105 57 ΑΘΗΝΑ
034	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ 32 & ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ, 151 25 ΜΑΡΟΥΣΙ
056	ΑΕΓΕΑΝ ΒΑΛΤΙΚ ΒΑΝΚ Α.Τ.Ε.	Μ.ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ 91 & 25ης ΜΑΡΤΙΟΥ, 151 24 ΜΑΡΟΥΣΙ
057	CREDICOM CONSUMER FINANCE ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.	Λ. ΣΥΓΓΡΟΥ 187, 171 21 Ν. ΣΜΥΡΝΗ
069	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΧΑΝΙΩΝ ΣΥΝ.Π.Ε.	ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 28-32, 731 32 ΧΑΝΙΑ
075	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΥΝ.Π.Ε.	ΠΑΤΡ.ΙΩΑΚΕΙΜ 6 & ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ, 45 221 ΙΩΑΝΝΙΝΑ
087	ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΥΝ.Π.Ε.	Λ. ΙΚΑΡΟΥ & ΕΦΕΣΣΟΥ, 71 306 ΗΡΑΚΛΕΙΟ, ΚΡΗΤΗ
088	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Ν. ΕΒΡΟΥ ΣΥΝ.Π.Ε.	Λ. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 158, 681 00 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ
089	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.	ΤΑΛΙΑΔΟΥΡΟΥ & ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ, 43 100 ΚΑΡΔΙΤΣΑ
091	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.	ΚΟΝΔΥΛΗ 61-63, 421 00 ΤΡΙΚΑΛΑ
094	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΙΕΡΙΑΣ - ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΙΣΤΗ ΣΥΝ.Π.Ε.	ΕΘΝ. ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ 5, 60 100 ΚΑΤΕΡΙΝΗ
095	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΡΑΜΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.	Μ.ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ 7 & Κ.ΝΤΑΗ, 66 100 ΔΡΑΜΑ
099	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΕΡΡΩΝ ΣΥΝ.Π.Ε.	ΒΑΣ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ & ΝΙΚ. ΠΛΑΣΤΗΡΑ, 621 22 ΣΕΡΡΕΣ

Β. Υποκαταστήματα Πιστωτικών Ιδρυμάτων με Έδρα σε Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που Λειτουργούν με "κοινοτικό διαβατήριο" (Ν. 4261/2014, Οδηγία 2013/36/ΕΕ)

Κωδικός Αριθμός	Όνομα Πιστωτικού Ιδρύματος	Διεύθυνση
039	BNP PARIBAS SECURITIES SERVICES	ΛΑΜΨΑΚΟΥ 2, 115 28 ΑΘΗΝΑ
040	FCA BANK GmbH	Λ. ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ 580Α, 164 52 ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ
059	OPEL BANK GmbH	ΚΟΝΙΤΣΗΣ 3-5, 151 25 ΜΑΡΟΥΣΙ
061	FCE BANK. plc	ΑΚΑΚΙΩΝ 39 & ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ 25, 151 25 ΜΑΡΟΥΣΙ
071	HSBC FRANCE	Λ. ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ 109-111, 115 26 ΑΘΗΝΑ
072	UNICREDIT BANK A.G.	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ 7, 106 73 ΑΘΗΝΑ
073	ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ *	ΛΕΩΦ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ 192, 115 21 ΑΘΗΝΑ
084	CITIBANK EUROPE PLC (CFP)	ΘΘΩΝΟΣ 8, 105 57 ΑΘΗΝΑ
102	VOLKSWAGEN BANK GmbH	Λ. ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ 409Α, 163 46 ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ, ΑΘΗΝΑ
105	BMW AUSTRIA BANK GmbH	ΣΕΝΕΚΑ 10 & ΚΥΜΗΣ 33, 145 64 ΚΗΦΙΣΙΑ
111	DEUTSCHE BANK AG	ΛΕΩΦ. ΒΑΣ. ΣΟΦΙΑΣ 23Α, 106 74 ΑΘΗΝΑ
114	FIMBANK PLC.	ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 19-21, 14451 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
115	HSB NORDBANK AG	ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 2 & ΑΚΤΗ ΜΙΑΟΥΛΗ, 185 36 ΠΕΙΡΑΙΑΣ
116	PROCREDIT BANK (BULGARIA) EAD	26ΗΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 54-56 & ΠΗΓΑΣΟΥ, 546 27 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
117	DVB BANK SE	ΜΩΡΑΪΤΙΝΗ 3 & ΠΑΛΑΙΑ ΛΕΩΦ. ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ 1, ΔΕΛΤΑ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ, ΚΤΗΡΙΟ Κ4, 175 61 ΑΘΗΝΑ
118	EFG BANK (LUXEMBOURG) S.A	Λ.ΚΗΦΙΣΙΑΣ 342Β & ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ, 154 51 Ν.ΨΥΧΙΚΟ
119	ABN AMRO BANK N.V	ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΩΑΚΕΙΜ 38, 106 75 ΑΘΗΝΑ

*Παροχή της δραστηριότητας δ, μόνο για το υφιστάμενο στις 26.3.2013 χαρτοφυλάκιο του πρώην υποκαταστήματος της Τράπεζας Κύπρου, το οποίο δεν μεταβιβάστηκε στην Τράπεζα Πειραιώς

Γ. Υποκαταστήματα Πιστωτικών Ιδρυμάτων με Έδρα σε Χώρα Εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κωδικός Αριθμός	Όνομα Πιστωτικού Ιδρύματος	Διεύθυνση
050	BANK SADERAT IRAN	ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 25-29, 105 64 ΑΘΗΝΑ
081	BANK OF AMERICA N.A.	ΛΕΩΦ. ΒΑΣ. ΣΟΦΙΑΣ 68, 115 28 ΑΘΗΝΑ
107	B&N BANK PJSC (PUBLIC JOINT-STOCK COMPANY),GREEK BRANCH	ΛΕΩΦ. ΣΥΓΓΡΟΥ 130, 11745 ΑΘΗΝΑ
109	T.C. ZIRAAT BANKASI A.S.	ΕΡΜΟΥ 2, 105 63 ΑΘΗΝΑ

Πίνακας 11: Τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα. (Πηγή: ιστότοπος της Τράπεζας της Ελλάδος)

Από τα οποία:

- Τα 17 είναι πιστωτικά ιδρύματα με έδρα την Ελλάδα (8 εμπορικές τράπεζες και 9 συνεταιριστικές)
- Τα 17 είναι πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που λειτουργούν με το «κοινοτικό διαβατήριο»
- Τα 4 είναι πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε Χώρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχει υποστεί σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές κατά την τελευταία εικοσαετία, και αυτό οφείλεται στην τεχνολογική πρόοδο και ανάπτυξη, στις συγχωνεύσεις τραπεζών που πραγματοποιήθηκαν, αλλά και στην απελευθέρωση που υπήρξε στους κανονισμούς. Από το πολύ αυστηρό σύστημα με έντονη γραφειοκρατία και συνεχή έλεγχο από το κράτος, το τραπεζικό σύστημα απελευθερώθηκε σε μεγάλο βαθμό. Αυτό οδήγησε σε σημαντικές αλλαγές που αφορούσαν κυρίως στην αλλαγή του τρόπου λειτουργίας των εμπορικών τραπεζών, αφού η μεταφορά κεφαλαίων έγινε περισσότερο ευέλικτη, όπως και η προσφορά δανείων, αλλά άλλαξε και η ισχύουσα επιτοκιακή πολιτική, με αποτέλεσμα την δημιουργία περισσότερων προϊόντων στην διάθεση του καταναλωτικού κοινού. Από το 2004 έως και το 2006 παρατηρήθηκε έντονη επεκτατική πολιτική από όλες τις τράπεζες κάνοντας αισθητή την παρουσία τους και στα Βαλκάνια, προσπαθώντας να λάβουν μερίδιο από την ταχέως αναπτυσσόμενη χρηματοοικονομική αγορά αυτών των αναπτυσσόμενων χωρών. Τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα έπαιξαν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην επέκταση των ελληνικών επιχειρήσεων στα Βαλκάνια και στις επενδύσεις στην Νότιο-Ανατολική Ευρώπη. Η επέκταση αυτή προσέφερε πολλά πλεονεκτήματα, αφού οι βαλκανικές χώρες υιοθέτησαν το σύστημα ανοικτής αγοράς μόλις την τελευταία δεκαπενταετία, από την άλλη όμως είχε και αρκετά μειονεκτήματα αφού χρησιμοποιούνταν πολλοί πόροι και η κερδοφορία παρέμενε χαμηλή. Κατά το διάστημα αυτό, πραγματοποιήθηκαν πολλές εξαγορές και συγχωνεύσεις τραπεζών, γεγονός που καθόρισε άμεσα την αποτελεσματικότητα και κερδοφορία των τραπεζικών αυτών ιδρυμάτων. Ο τραπεζικός τομέας πρέπει να προστατεύεται καθώς αποτελεί νευραλγικό κομμάτι για κάθε χώρα και πηγή εσόδων για το κράτος. (Chatzoglou, et al., 2010)

Το μέγεθος του τραπεζικού ιδρύματος μπορεί να επηρεάσει την αποτελεσματικότητά του και κατ' επέκταση την συνολική κερδοφορία του. Η διαφορά μεγέθους από τράπεζα σε τράπεζα επηρεάζει την πολιτική που θα

ακολουθήσει, αφού οι μεγαλύτερες τράπεζες είναι σε θέση να χρηματοδοτούν μεγαλύτερα ανοίγματα και επεκτατικές κινήσεις αλλά και να προσαρμοστούν ευκολότερα σε νέες χρηματοοικονομικές συνθήκες εφόσον διαθέτουν μεγαλύτερα κεφάλαια. (Chatzoglou, et al., 2010) Η χαλάρωση των κανονισμών μπορεί να επηρεάσει την αποδοτικότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων, ενώ οι ενοποιήσεις μπορούν να βελτιώσουν το κόστος αποδοτικότητας. Στο κατά πόσο μια τράπεζα επηρεάζεται από μια χρηματοοικονομική κρίση σημαντικό ρόλο παίζει το είδος του τραπεζικού ιδρύματος. Σύμφωνα με μελέτη, για την περίοδο 2004-2009 οι εμπορικές τράπεζες φαίνονται να είναι περισσότερο ευάλωτες στην κρίση, παρόλο που όπως τόνιζαν μερίμνησαν για την κεφαλαιακή επάρκεια και την προστασία από τον πιστωτικό κίνδυνο. Από την άλλη οι συνεταιριστικές τράπεζες φαίνονται να επηρεάστηκαν λιγότερο από την κρίση λόγω του τοπικού χαρακτήρα τους και παρόλο που δεν ενίσχυσαν τις προβλέψεις έναντι των κινδύνων και την κεφαλαιακή επάρκεια. (Schiniotakis, 2012)

Η υπόθεση της κακής διαχείρισης ενός τραπεζικού Ιδρύματος αποτελεί ικανό παράγοντα για να στοχοποιήσει κάποια τράπεζα για εξαγορά ή συγχώνευση, καθώς πιστεύεται ότι η τράπεζα που θα την εξαγοράσει θα είναι ικανή να παρουσιάσει καλύτερη διαχείριση και να εμφανίσουν κέρδη. Παρόλα αυτά, το γεγονός αυτό δεν αποδεικνύεται, αλλά αντιθέτως, η κερδοφορία ενός τραπεζικού ιδρύματος είναι αρνητικά συσχετισμένη με την πιθανότητα εξαγοράς. Άλλη αιτία για εξαγορές και συγχωνεύσεις τραπεζικών ιδρυμάτων αποτελεί η δύναμη της αγοράς, αφού όσο μικρότερο είναι το μέγεθος μιας τράπεζας τόσο πιο εύκολο είναι να απορροφηθεί από μια άλλη μεγαλύτερη. (Pasiouras & Zorounidis, 2008)

4.2 Αριθμοδείκτες Ρευστότητας

4.2.1 Χορηγήσεις προς Καταθέσεις

Χορηγήσεις/ Καταθέσεις					
	Εθνική	Πειραιώς	Alpha Bank	Eurobank	ΜΟ
2005	66,19%	127,37%	125,38%	98,19%	104,28%
2006	73,50%	128,23%	138,61%	99,41%	109,94%
2007	80,33%	140,66%	151,14%	95,62%	116,94%
2008	94,94%	138,88%	124,76%	97,98%	114,14%
2009	100,08%	121,44%	118,58%	91,72%	107,96%
2010	111,00%	139,78%	127,81%	107,45%	121,51%
2011	120,14%	155,43%	152,22%	134,33%	140,53%
2012	114,89%	120,93%	141,42%	143,09%	130,08%
2013	102,29%	118,35%	117,95%	110,36%	112,24%
2014	98,64%	107,46%	114,96%	109,66%	107,68%
2015	107,82%	134,41%	149,85%	144,61%	134,17%
2016	102,25%	122,52%	138,79%	134,76%	124,58%
2017	93,30%	108,68%	127,32%	123,39%	113,17%

Πίνακας 12: Αριθμοδείκτης Χορηγήσεις προς Καταθέσεις

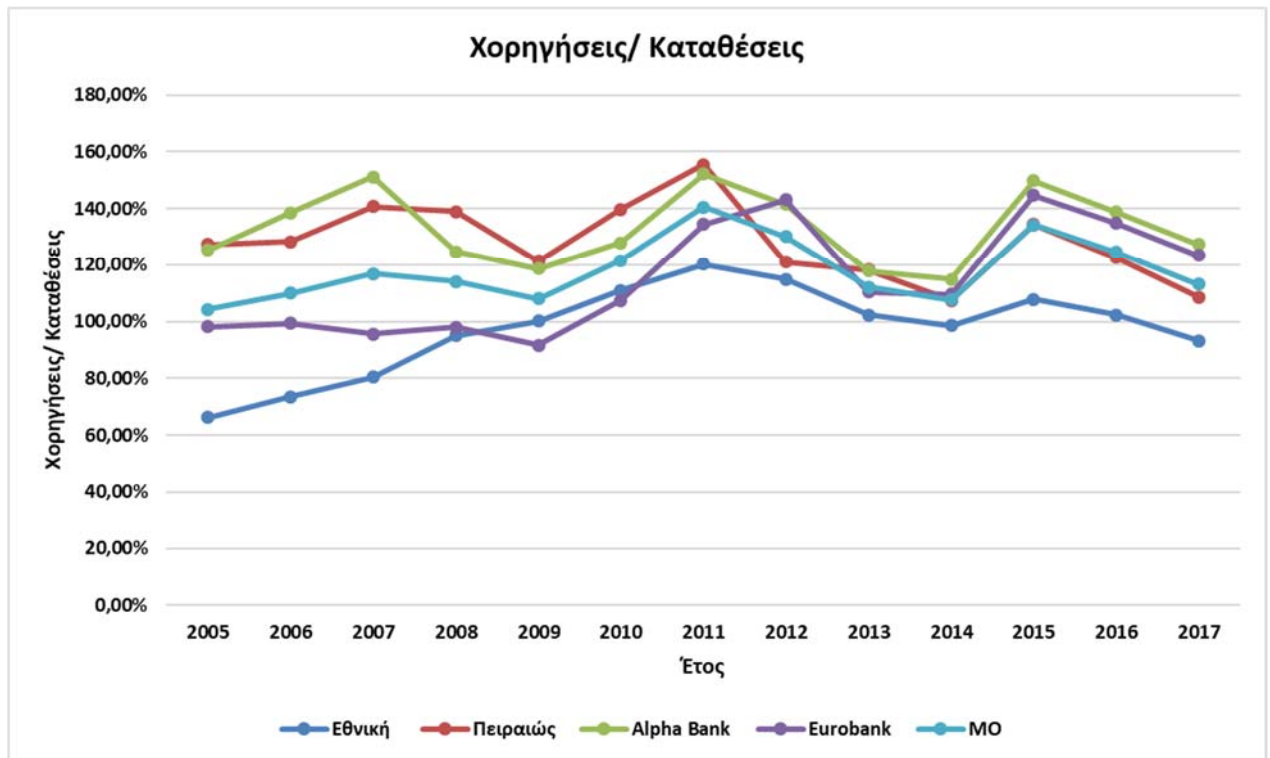
Από το 2005 έως και το 2008, η Εθνική τράπεζα έχει τον χαμηλότερο δείκτη τόσο συγκριτικά με την κάθε τράπεζα μεμονωμένα, όσο και με τον μέσο όρο αυτών. Εμφανίζει σημαντική αύξηση για τα χρόνια αυτά με έντονο ρυθμό (ξεκίνησε από 66,19% το 2005 και μέχρι το 2008 έφτασε το 94,94%). Αρχικά ενώ οι καταθέσεις υπερτερούσαν του δανεισμού, στη συνέχεια ο δανεισμός προς το καταναλωτικό κοινό αυξήθηκε με συνέπεια την αύξηση και του δείκτη. Συνέχισε να αυξάνεται μέχρι το 2011 με μικρότερο ρυθμό, φτάνοντας το 120,14% (το μεγαλύτερο που πέτυχε καθ' όλο το διάστημα υπό μελέτη). Το 2012 και 2013 ο δείκτης μειώθηκε βελτιώνοντας κάπως την ρευστότητα της τράπεζας, σημαντικό ρόλο έπαιξαν οι εξαγορές και συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν το διάστημα αυτό. Το 2014 μια ταυτόχρονη μείωση καταθέσεων και χορηγήσεων οδήγησε στο να πέσει ο δείκτης και πάλι κάτω από την μονάδα μετά από έξι χρόνια ύφεσης. Το 2015 με την έντονη πολιτική αστάθεια που επικρατούσε ο φόβος και οι ανησυχίες του καταναλωτικού κοινού εντάθηκαν, με αποτέλεσμα να παρατηρηθεί και πάλι μαζική εκροή καταθέσεων και ο δείκτης να αυξηθεί και πάλι στο 107,82%. Το 2016 και 2017 οι καταθέσεις σημειώνουν αύξηση και οι χορηγήσεις σημειώνουν μικρή μείωση, με αποτέλεσμα ο δείκτης να τείνει να μειώνεται και να διαμορφώνεται τελικά σε 93,30% το 2017.

Η Τράπεζα Πειραιώς εμφανίζει σταθερά τιμές υψηλότερες από τον μέσο όρο του κλάδου μέχρι και το 2012 και από εκεί και έπειτα κινείται στα όρια του μέσου όρου, γεγονός που δηλώνει ότι οι χορηγήσεις είναι περισσότερες από τις καταθέσεις, αφού και οι τιμές του δείκτη δεν πέφτουν κάτω από την

μονάδα, τονίζοντας έτσι προβλήματα ρευστότητας για την τράπεζα. Υπήρξαν αρκετές αυξομειώσεις για την Τράπεζα Πειραιώς με αποκορύφωμα το 2011 όπου ο δείκτης άγγιξε το 155,43% θέτοντας την ρευστότητα σε άμεσο κίνδυνο, και για τον λόγο αυτό κατέφυγε τελικά σε ενίσχυση από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας για να βρίσκεται μέσα στα επιτρεπτά όρια που θέτει το πλαίσιο του Συμφώνου της Βασιλείας II. Από το 2011 και μέχρι το 2017 ο δείκτης ακολούθησε πτωτική πορεία, με εξαίρεση το 2015 όπου σημείωσε αύξηση, φτάνοντας τελικά στο 108,68%.

Η Alpha Bank με αρκετές αυξομειώσεις από χρήση σε χρήση, εμφανίζει και αυτή τιμές σταθερά μεγαλύτερες από τον μέσο όρο του κλάδου. Ακολούθησε συγκρατημένη πιστωτική πολιτική και έτσι ο δείκτης εμφάνισε σημαντικές βελτιώσεις από το 2007 (151,14%) μέχρι το 2009 (118,58%). Αργότερα, το 2011 και λόγω του PSI, ο δείκτης σκαρφάλωσε στο 152,22%, απειλώντας έτσι την ρευστότητα του ιδρύματος, αφού οι χορηγήσεις αποτελούσαν 1,5 φορά τις καταθέσεις. Από το 2011 και μέχρι το 2014 ο δείκτης παρουσιάζει βελτίωση και συνεχώς μειώνεται φτάνοντας στο 114,96% λόγω μείωσης στις χορηγήσεις και αύξησης των καταθέσεων. Το 2017 ο δείκτης διαμορφώθηκε τελικά στο 127,32%.

Η Eurobank παρουσιάζει τιμές σταθερά μικρότερες από τον μέσο όρο του κλάδου, με εξαίρεση το 2012 όπου λόγω της κρίσης και της μαζικής εκροής καταθέσεων ο δείκτης διαμορφώθηκε στο 143,09%. Η τράπεζα λαμβάνοντας έτσι έκτακτα μέτρα και αύξηση των επιτοκίων στην προσπάθεια της να ενισχύσει την ρευστότητα και να διατηρήσουν συγκρατημένη πιστωτική πολιτική, οδήγησαν τον δείκτη στο να παρουσιάσει σημάδια βελτίωσης τα επόμενα χρόνια και το 2017 να πέσει στο 123,39%.

Γράφημα 1: Χορηγήσεις προς Καταθέσεις

4.2.2 Ενεργητικό προς Χορηγήσεις

Ενεργητικό/χορηγήσεις					
	Εθνική	Πειραιώς	Alpha Bank	Eurobank	ΜΟ
2005	196,03%	145,02%	172,92%	172,31%	171,57%
2006	187,16%	149,19%	165,62%	165,85%	166,96%
2007	179,58%	158,22%	153,22%	183,35%	168,59%
2008	157,72%	149,97%	158,19%	213,60%	169,87%
2009	156,93%	156,57%	162,28%	237,67%	178,36%
2010	165,35%	154,03%	159,75%	207,57%	171,67%
2011	165,07%	153,84%	152,68%	210,00%	170,40%
2012	165,83%	167,53%	164,04%	181,87%	169,82%
2013	181,74%	149,44%	153,95%	188,61%	168,44%
2014	188,25%	156,71%	155,57%	192,42%	173,24%
2015	194,04%	167,93%	156,39%	194,68%	178,26%
2016	178,87%	161,19%	150,03%	181,40%	167,87%
2017	160,68%	143,68%	145,00%	166,68%	154,01%

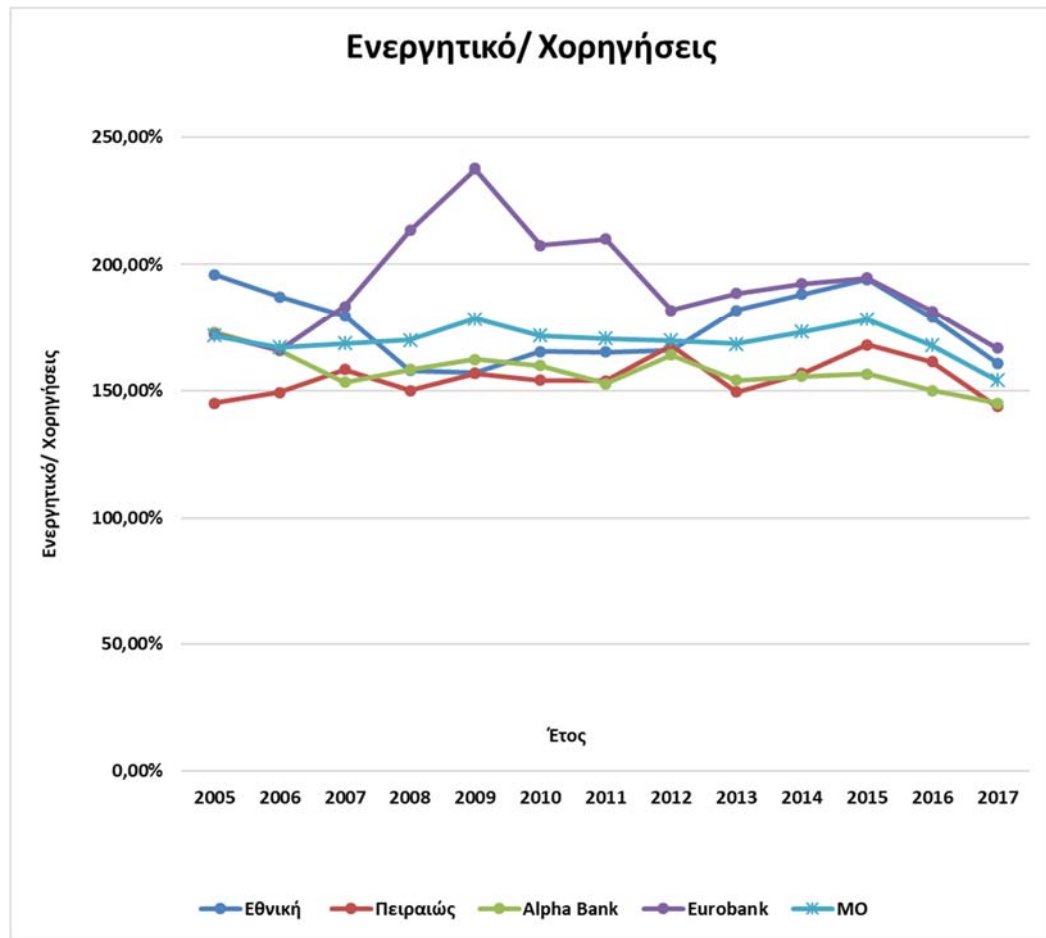
Πίνακας 13: Ενεργητικό προς Χορηγήσεις

Η Εθνική Τράπεζα από το 2005 και μέχρι το 2009 παρουσιάζει συνεχώς μειούμενες τιμές ξεκινώντας από το 196,03% και φτάνοντας στο 156,93% το 2009. Από το 2010 και μέχρι το 2015 ο δείκτης παρουσιάζει σταδιακή αύξηση, γεγονός που υποδεικνύει χαμηλό κίνδυνο ρευστότητας αλλά και χαμηλό κίνδυνο αθέτησης υποχρεώσεων των πιστωτών. Το 2015 το ενεργητικό μειώθηκε αρκετά συγκριτικά με τις χορηγήσεις και έτσι ο δείκτης διαμορφώθηκε στο 194,04%. Στη συνέχεια το 2016 και 2017 ο δείκτης σημείωσε μείωση φτάνοντας στο 160,68%.

Η Τράπεζα Πειραιώς καθ' όλα τα έτη υπό ανάλυση βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο του κλάδου και παρουσιάζει σχετικά τους χαμηλότερους δείκτες και από τις τέσσερις τράπεζες, γεγονός που φανερώνει τον υψηλό κίνδυνο ρευστότητας που αντιμετωπίζει το πιστωτικό ίδρυμα, αλλά και την κακή χρήση των στοιχείων του ενεργητικού για την εξασφάλιση της αποδοτικότητας. Ξεκίνησε το 2005 από 145,02% και αυξήθηκε μέχρι το 2007 στο 158,22%, στη συνέχεια έπειτα από αυξομειώσεις έφτασε το 2012 στο 167,53%, μετά ακολούθησαν κι άλλες αυξομειώσεις τα επόμενα χρόνια και τελικά το 2017 ο δείκτης έφτασε στο 143,68%.

Για την Alpha Bank ο δείκτης παρουσιάζει αρκετές αυξομειώσεις ξεκινώντας το 2005 από το 172,92% που ήταν και η μέγιστη τιμή που σημείωσε ο δείκτης. Το 2009 έπεσε στο 162,28% και συνέχισε να μειώνεται μέχρι το 2011 όπου έφτασε στο 152,68%. Έπειτα από κάποιες ακόμα αυξομειώσεις ο δείκτης διαμορφώθηκε τελικά το 2017 στο 145%. Σε γενικές γραμμές ο δείκτης παρέμεινε κάτω από τον μέσο όρο του κλάδου, πράγμα που τονίζει τον κίνδυνο ρευστότητας που αντιμετωπίζει η τράπεζα.

Η Eurobank το 2005 εμφάνισε τιμή 172,31% και στη συνέχεια το 2006 έπεσε στο 165,85%. Από το 2007 μέχρι το 2009 ο δείκτης αυξανόταν συνεχώς μέχρι το 237,67%, ποσοστό αρκετά υψηλότερο από τον μέσο όρο του κλάδου. Η μεγάλη αύξηση το 2009 οφείλεται στην μεγάλη αύξηση του ενεργητικού και την μείωση των χορηγήσεων. Στη συνέχεια ο δείκτης μειώθηκε λίγο τα επόμενα χρόνια, ωστόσο παρέμεινε αρκετά υψηλότερος από τον μέσο όρο τονίζοντας έτσι το αρκετά μειωμένο κίνδυνο ρευστότητας που αντιμετωπίζει το πιστωτικό ίδρυμα αλλά και την μικρότερη έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο, αφού οι απαιτήσεις κατά πελατών δεν αποτελούν μεγάλο μέρος του ενεργητικού.

Γράφημα 2: Ενεργητικό προς Χορηγήσεις

4.3 Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας

4.3.1 Return on Assets ROA

ROA					
	Εθνική	Πειραιώς	Alpha Bank	Eurobank	Μέσος Όρος
2005	1,17%	1,26%	1,12%	1,34%	1,22%
2006	1,37%	1,45%	1,53%	1,29%	1,41%
2007	1,45%	1,18%	1,14%	1,25%	1,25%
2008	0,75%	0,27%	0,59%	0,28%	0,47%
2009	0,44%	0,41%	0,84%	0,00%	0,42%
2010	-0,35%	0,01%	0,07%	-0,05%	-0,08%
2011	-15,05%	-16,71%	-8,66%	-8,76%	-12,29%
2012	-3,88%	-2,31%	-2,63%	-2,66%	-2,87%
2013	-0,60%	2,06%	3,19%	-2,71%	0,49%
2014	-0,47%	-3,72%	-1,09%	-3,12%	-2,10%
2015	-5,00%	-4,19%	-2,79%	-3,36%	-3,83%
2016	0,04%	-0,22%	0,23%	-0,07%	-0,01%
2017	-0,42%	-1,87%	0,19%	-0,05%	-0,54%

Πίνακας 14: ROA

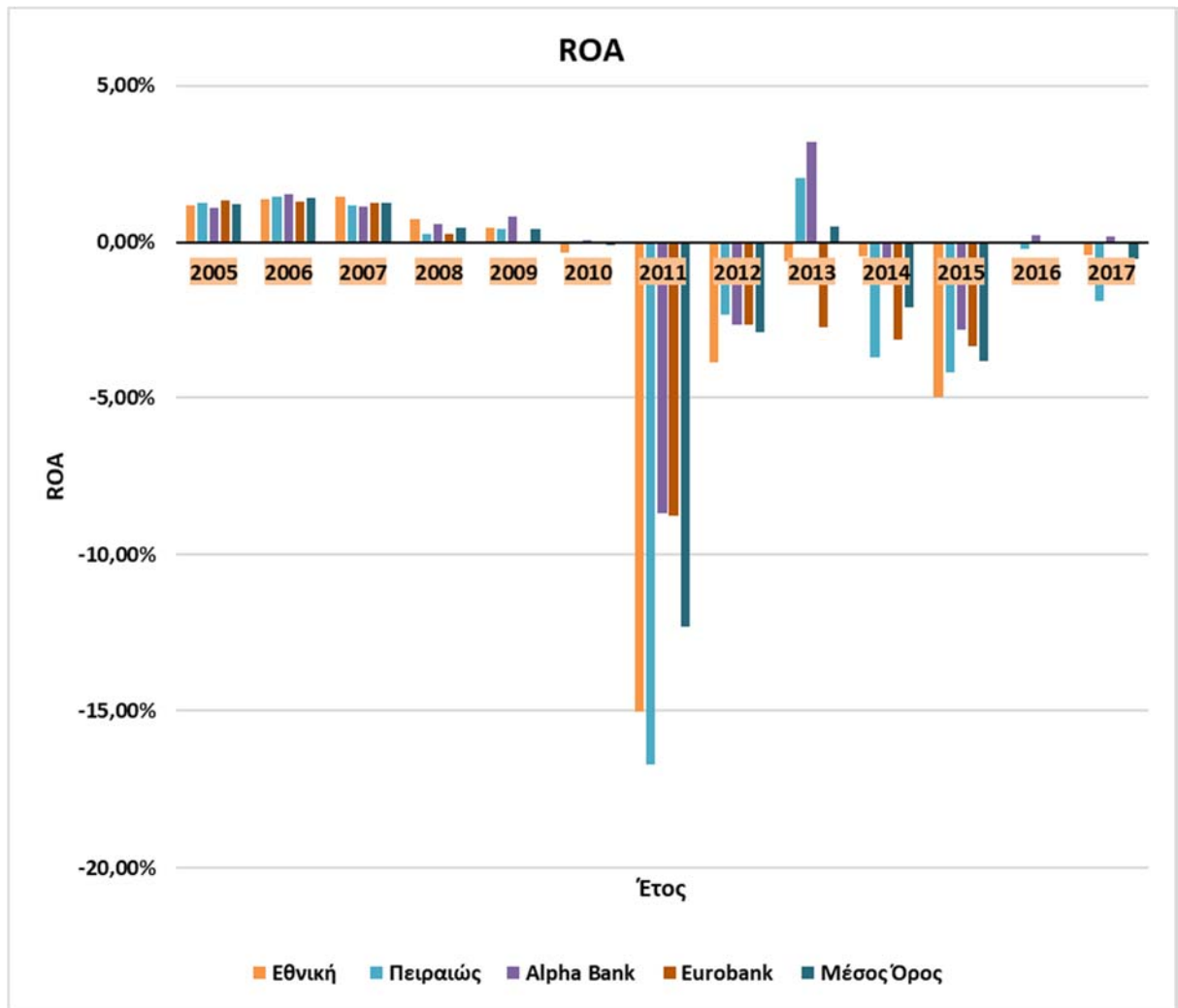
Η αξιολόγηση της αποδοτικότητας της Εθνικής Τράπεζας από το 2005 θεωρείται καλή, αφού ο δείκτης Return on Assets (ROA) είναι πάνω από το 1%. Το 2008 με την εμφάνιση της κρίσης, ο δείκτης πέφτει στο 0,75% πράγμα που την χαρακτηρίζει πλέον μέτρια ως προς την αποδοτικότητα. Στη συνέχεια, αφού κάνουν την εμφάνιση τους όλες οι αρνητικές επιπτώσεις, ο δείκτης αποδοτικότητας καταρρακυλάει το 2011 στο -15,05%, καθιστώντας έτσι το τραπεζικό ίδρυμα ως αδύναμο. Από το 2012 και μέχρι το 2014 παρατηρείται μια προσπάθεια ανάκαμψης, παρ' όλα αυτά η αποδοτικότητα παραμένει αδύναμη σημειώνοντας ποσοστά μικρότερα του μηδενός. Το 2015 ο δείκτης πέφτει και πάλι πολλές μονάδες φτάνοντας το -5%. Ενώ το 2016 καταφέρνει να εμφανίσει και πάλι θετικό πρόσημο μετά από επτά χρόνια, το 2017 ο δείκτης επιδεινώνεται λίγο και πέφτει πάλι κάτω από το μηδέν στο -0,42% με την αποδοτικότητα να κρίνεται και πάλι αδύναμη.

Η Τράπεζα Πειραιώς από το 2005 έως και το 2007 κατατάσσεται στις καλές τράπεζες που έχουν καλή αποδοτικότητα. Από το 2008 έως το 2012 η αποδοτικότητα της Πειραιώς, όπως και της Εθνικής Τράπεζας, καταρρακυλάει κάνοντας την να ανήκει πλέον στις αδύναμες τράπεζες. Το 2013, η αποδοτικότητα του τραπεζικού ιδρύματος παρουσιάζει σημαντική αύξηση και φτάνει στο 2,06%. Από εκεί και έπειτα συνεχίζει να πέφτει μέχρι να καταλήξει το 2017 στο -1,87%, όπου και πάλι την χαρακτηρίζει ως αδύναμο τραπεζικό ίδρυμα.

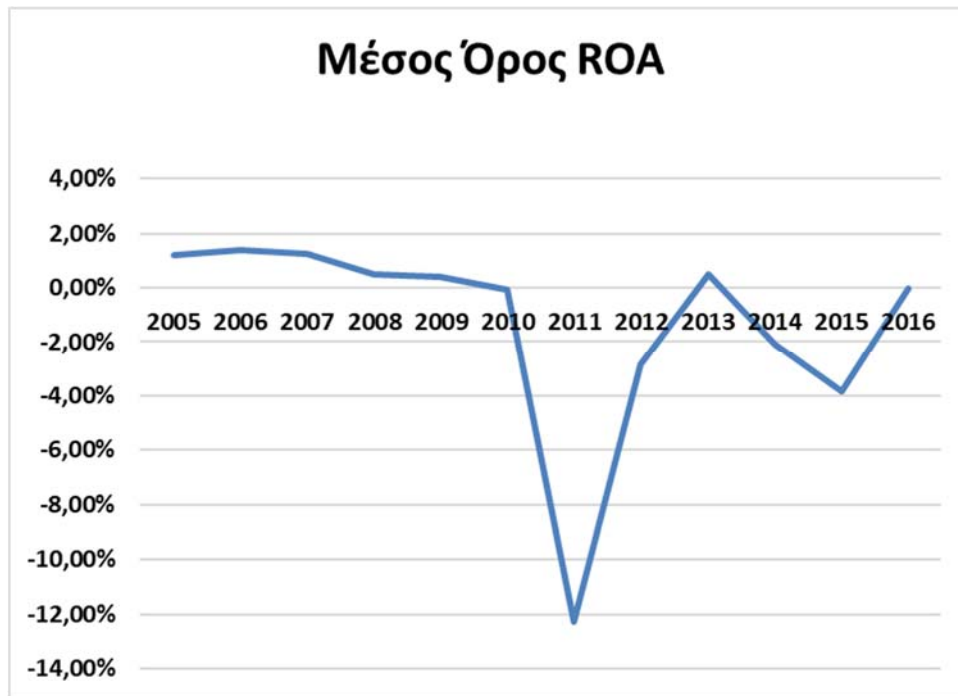

Από το 2005 έως και το 2008, ο δείκτης ROA για την Alpha Bank παρουσιάζει τιμές πάνω από την μονάδα, άρα την κατατάσσει στις καλές τράπεζες. Τα επόμενα χρόνια και μέχρι το 2009 ο δείκτης πέφτει και η αποδοτικότητα χαρακτηρίζεται πλέον ως μέτρια. Μόλις οι συνέπειες της κρίσης έγιναν ορατές, ο δείκτης έπεσε σε αρνητικές τιμές, φτάνοντας μέχρι το -8,66% το 2011, τιμή όμως αρκετά υψηλότερη από αυτή του μέσου όρου του κλάδου. Το 2013 κατάφερε να βελτιώσει την αποδοτικότητα και να χαρακτηριστεί ως πολύ καλή, αλλά μόνο για ένα έτος, αφού το 2014 ο δείκτης εμφάνισε και πάλι αρνητικές τιμές. Παρ' όλο που υπήρξε βελτίωση μέχρι και το 2017, εντάσσεται στα αδύναμα τραπεζικά ιδρύματα.

Η Eurobank μέχρι το 2008 εντάσσεται στις καλές τράπεζες, ενώ στη συνέχεια ο δείκτης μειώνεται σημαντικά πέφτοντας και κάτω από την μονάδα για πολλά συνεχόμενα έτη και μέχρι το 2017. Συχνά η τράπεζα βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο του κλάδου, ενώ από το 2008 δεν κατάφερε να αλλάξει σημαντικά την αποδοτικότητα της και βρίσκεται συνεχώς στην κατηγορία με τις αδύναμες τράπεζες.

Γράφημα 3: ROA

Γράφημα 4: Μέσος όρος ROA

4.3.2 Return on Equity ROE

ROE					
	Εθνική	Πειραιώς	Alpha Bank	Eurobank	Μέσος Όρος
2005	20,95%	18,23%	23,95%	18,00%	20,29%
2006	13,73%	24,84%	29,40%	20,37%	22,08%
2007	15,79%	16,92%	22,39%	18,22%	18,33%
2008	9,84%	5,22%	16,69%	6,75%	9,63%
2009	4,91%	6,20%	11,89%	0,00%	5,75%
2010	-3,80%	0,18%	1,03%	-0,88%	-0,87%
2011	1232,79%	355,91%	-806,45%	66360,00%	16785,56%
2012	79,71%	53,26%	349,68%	124,90%	151,89%
2013	-7,85%	21,32%	30,44%	-47,88%	-0,99%
2014	-4,41%	-42,63%	-10,78%	-40,00%	-24,46%
2015	-46,34%	-36,22%	-21,53%	-35,13%	-34,80%
2016	0,44%	-1,85%	1,58%	-0,68%	-0,13%
2017	-3,94%	-12,76%	1,16%	-0,37%	-3,98%

Πίνακας 15: ROE

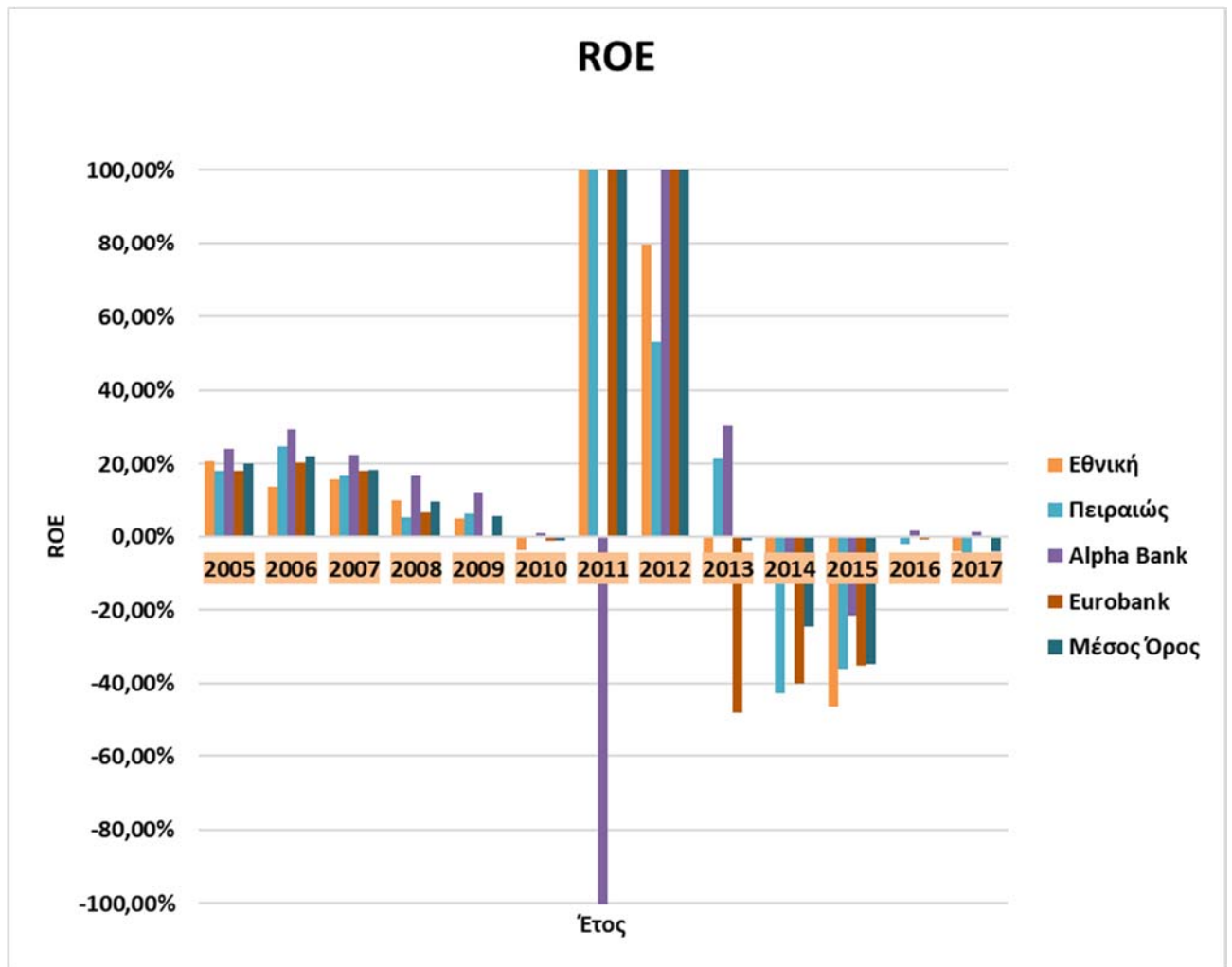
Από το 2005 και μέχρι το 2009 η Εθνική παρουσιάζει θετικές τιμές του δείκτη ROE με συνεχόμενη όμως μείωση. Το 2010 ο δείκτης λαμβάνει αρνητική τιμή πέφτοντας από το 4,91% (2009) στο -3,80%, ενώ το 2011

παρατηρείται πολύ μεγάλη αύξηση του δείκτη φτάνοντας μέχρι και το 1232,79%. Μειώθηκε πολύ το 2012 φτάνοντας το 79,71% και από εκεί και πέρα κινήθηκε πτωτικά λαμβάνοντας μόνο αρνητικές τιμές μέχρι το 2015 όπου άγγιξε το -46,34%. Το 2016 έγινε μια προσπάθεια ανάκαμψης βλέποντας ξανά θετική τιμή, ενώ το 2017 έπεσε και πάλι κάτω από το μηδέν στο -3,94%.

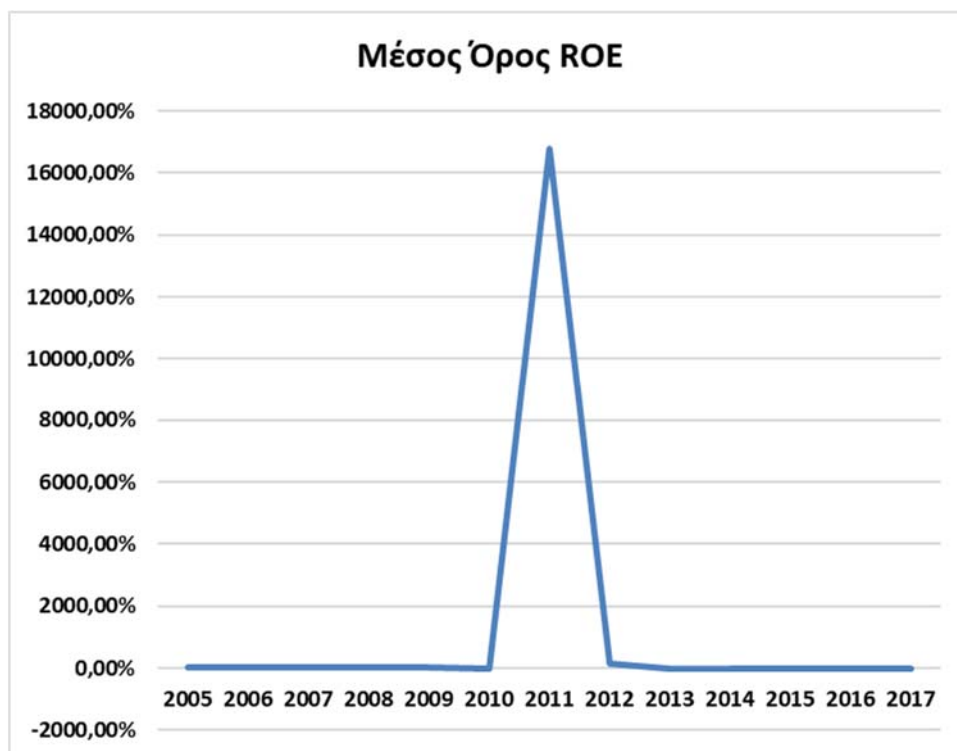
Η τράπεζα Πειραιώς παρουσιάζει θετικές τιμές ξεκινώντας το 2005 από 18,23% και μετά από ορισμένες αυξομειώσεις, έφτασε το 2009 στο 6,20%. Το 2010 ο δείκτης πλησίασε πολύ το μηδέν, φτάνοντας το 0,18%. Το 2011 παρατηρήθηκε πολύ μεγάλη αύξηση, για να μειωθεί όμως τα επόμενα χρόνια φτάνοντας μέχρι και το 36,22% το 2015. Το 2016 η αποδοτικότητα φαίνεται να βελτιώθηκε αισθητά, ωστόσο ο δείκτης βρισκόταν ακόμα κάτω από το μηδέν, ενώ το 2017 σημειώθηκε περαιτέρω μείωση φτάνοντας το -12,76%.

Η Alpha Bank από το 2006 ξεκίνησε με θετικές αλλά συνεχώς μειούμενες τιμές μέχρι το 2011 όπου έφτασε μέχρι το -806,45%. Στη συνέχεια το 2012 αυξήθηκε στο 349,68% αλλά και πάλι συνέχισε να μειώνεται σημαντικά τα επόμενα χρόνια μέχρι το 2017, όπου με θετικές τιμές πλέον, αν και χαμηλές, άγγιξε το 1,16%.

Η Eurobank από το 2005 (18%) εμφάνιζε αυξομειώσεις του δείκτη ROE μέχρι το 2008 (6,75%). Το 2009 δείκτης μηδενίστηκε πλήρως, ενώ το 2010 έπεσε κάτω από το μηδέν στο -0,88%. Το 2011 σημειώθηκε πολύ σημαντική αύξηση του δείκτη μετά από συντονισμένες προσπάθειες ενίσχυσης της αποδοτικότητας, φτάνοντας μέχρι και το 66360%. Δεν μπόρεσε να κρατήσει όμως αυτές τις πολύ θετικές τιμές, αφού μειώθηκε πολύ κατά τα επόμενα χρόνια λαμβάνοντας και πάλι αρνητικές τιμές μέχρι το 2017 όπου έπεσε στο -0,37%.

Γράφημα 5: ROE

Γράφημα 6: Μέσος όρος ROE

4.4 Αριθμοδείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας

4.4.1 Ίδια κεφάλαια προς Ενεργητικό

Ίδια Κεφάλαια/Ενεργητικό					
	Εθνική	Πειραιώς	Alpha Bank	Eurobank	MO
2005	5,58%	6,90%	4,66%	7,47%	6,15%
2006	9,98%	5,83%	5,21%	6,32%	6,83%
2007	9,20%	6,95%	5,07%	6,87%	7,02%
2008	7,63%	5,23%	3,55%	4,19%	5,15%
2009	9,02%	6,62%	7,04%	5,49%	7,04%
2010	9,12%	5,71%	6,95%	5,66%	6,86%
2011	-1,22%	-4,70%	1,07%	-0,01%	-1,21%
2012	-4,87%	-4,34%	-0,75%	-2,13%	-3,02%
2013	7,58%	9,64%	10,49%	5,66%	8,34%
2014	10,56%	8,73%	10,09%	7,79%	9,29%
2015	10,78%	11,58%	12,95%	9,55%	11,21%
2016	8,93%	12,04%	14,44%	10,72%	11,53%
2017	10,67%	14,62%	16,37%	12,52%	13,55%

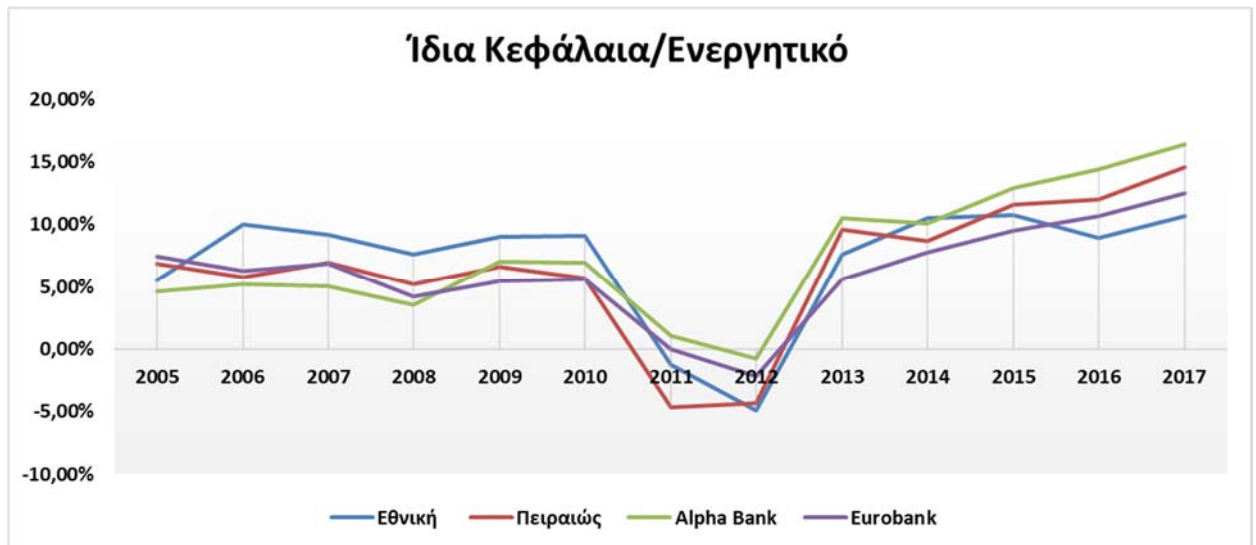
Πίνακας 16: Ίδια Κεφάλαια προς Ενεργητικό

Η Εθνική Τράπεζα από το 2005 έως και το 2007 αυξάνει τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας από 5,58% σε 9,20%, αυξάνοντας έτσι και την αποδοτικότητα της. Το 2008 σημειώνει μια μικρή υποχώρηση στο 7,63%, ενώ το 2009 και 2010 επανέρχεται στο 9,12%. Το 2011 και 2012 ο δείκτης σημειώνει δραστική μείωση, τονίζοντας την ανάγκη για εξωτερικό δανεισμό και ανακεφαλαιοποίηση. Τα έτη 2013-2015 σημειώνεται αύξηση του δείκτη φτάνοντας στο 10,78% (2015). Το 2017 έπειτα από μια μικρή αυξομείωση κατέληξε στο 10,67%.

Η Τράπεζα Πειραιώς παρουσιάζει αυξομειώσεις από το 2005 έως και το 2010 και ο δείκτης κινείται γύρω από το 6% φτάνοντας τελικά το 2010 στο 5,71%. Όπως και στις άλλες τράπεζες, και εδώ το 2011 παρατηρείται σημαντική μείωση του δείκτη υποχωρώντας στο -4,70%. Από το 2012 και έπειτα ο δείκτης σημείωσε ανοδική πορεία, με εξαίρεση το 2014 που σημειώθηκε μια μικρή υποχώρηση, καταλήγοντας το 2017 σε ύψος 14,62%.

Η Alpha Bank σημείωσε μικρή αύξηση από το 2005 (4,66%) στο 2006 (5,21%) και στη συνέχεια για τα επόμενα δυο χρόνια σημείωσε πτωτική πορεία μέχρι το 3,55%, ώσπου το 2009 διαμορφώθηκε στο 7,04%. Τα έτη 2010 και 2011 υπήρξε καθοδική πορεία του δείκτη, αγγίζοντας το 1,07%. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ενώ οι άλλες τράπεζες εμφάνισαν αρνητικές τιμές τονίζοντας έτσι την ανάγκη εξωτερικής χρηματοδότησης, η Alpha Bank κινήθηκε σε θετικά επίπεδα. Αργότερα όμως, το 2012, εμφάνισε και η Alpha Bank αρνητικό πρόσημο, αλλά στη συνέχεια ο δείκτης βελτιώθηκε σημαντικά τα επόμενα χρόνια αγγίζοντας το 2017 το 16,37%.

Από το 2005 έως το 2008 ο δείκτης για την Eurobank παρουσιάζει πτωτική τάση, από το 7,47% έπεσε στο 4,19%, ενώ στη συνέχεια μέχρι το 2010 εμφάνισε ανοδική πορεία φτάνοντας στο 5,66%. Και εδώ για τα έτη 2011 και 2012 τονίζεται έντονα η ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης, αφού ο δείκτης εμφανίζει πλέον αρνητικό πρόσημο. Μετά την πραγματοποίηση της ανακεφαλαιοποίησης, ο δείκτης ανακάμπτει και πάλι σταδιακά μέχρι το 2017 όπου έφτασε το 12,52%.

Γράφημα 7: Ίδια Κεφάλαια προς Ενεργητικό

4.4.2 Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις

Ίδια Κεφάλαια/Χορηγήσεις					
	Εθνική	Πειραιώς	Alpha Bank	Eurobank	ΜΟ
2005	10,94%	10,00%	8,06%	12,87%	10,47%
2006	18,68%	8,69%	8,63%	10,48%	11,62%
2007	16,52%	11,00%	7,77%	12,59%	11,97%
2008	12,04%	7,84%	5,62%	8,94%	8,61%
2009	14,15%	10,36%	11,42%	13,06%	12,25%
2010	15,07%	8,80%	11,10%	11,75%	11,68%
2011	-2,01%	-7,22%	1,64%	-0,03%	-1,91%
2012	-8,07%	-7,27%	-1,23%	-3,88%	-5,11%
2013	13,78%	14,41%	16,16%	10,68%	13,76%
2014	19,88%	13,68%	15,69%	14,99%	16,06%
2015	20,92%	19,44%	20,26%	18,59%	19,80%
2016	15,97%	19,41%	21,67%	19,47%	19,13%
2017	17,14%	21,00%	23,74%	20,87%	20,69%

Πίνακας 17: Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις

Η Εθνική Τράπεζα αύξησε σημαντικά τον δείκτη από το 2005 (10,94%) στο 2006 (18,68%), ενώ στην συνέχεια μειώθηκε σταδιακά το 2007 και 2008 φτάνοντας το 12,04%. Έπειτα, τα επόμενα δυο χρόνια σημείωσε άνοδο, αγγίζοντας το 15,07%. Το 2011 και 2012 ο δείκτης Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις σημείωσε δραματική πτώση λόγω της μεγάλης μείωσης των Ιδίων Κεφαλαίων. Στη συνέχεια, μετά την πραγματοποίηση της ανακεφαλαιοποίησης ο δείκτης εμφάνισε αύξηση και θετικό πρόσημο ξανά

φτάνοντας το 2015 το 20,92%. Στη συνέχεια έπεσε λίγο το 2016 για να αυξηθεί ξανά το 2017 στο 17,14%.

Η Τράπεζα Πειραιώς παρουσίασε αυξομειώσεις μεταξύ 8% και 10% από το 2005 έως και το 2010. Το 2011 και 2012 λόγω της μείωσης των Ιδίων Κεφαλαίων, αλλά και της αύξησης των χορηγήσεων ο δείκτης εμφάνισε αρνητικές τιμές. Από το 2013 και έπειτα παρουσίασε ανοδική πορεία, με εξαίρεση το 2014 που έπεσε από 14,41% στο 13,68%, και τελικά το 2017 διαμορφώθηκε στο 21%.

Ο δείκτης Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις παρουσίασε μικρή αύξηση για την Alpha Bank από το 2005 (8,06%) στο 2006 (8,63%), και για τα επόμενα δυο χρόνια μειωνόταν σταδιακά μέχρι που έφτασε στο 5,62%. Τα έτη 2009 και 2010 ο δείκτης κινήθηκε περίπου στο 11%, ενώ το 2011 εμφάνισε μεγάλη μείωση πέφτοντας στο 1,64%. Το 2012 μάλιστα, σημείωσε μέχρι και αρνητικές τιμές -1,23%. Στη συνέχεια, μετά την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών αλλά και τον περιορισμό των χορηγήσεων, ο δείκτης παρουσίασε σταδιακή βελτίωση φτάνοντας μέχρι το 23,74% το 2017.

Τέλος, η Eurobank από το 2005 (12,87%) έως το 2010 (11,75%) παρουσίασε μικρές αυξομειώσεις, ενώ το 2011 κατρακύλησε στο -0,03%, γεγονός που τόνιζε την ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης αφού τα ίδια κεφάλαια μειώθηκαν σε υπερβολικό βαθμό. Το 2012 ο δείκτης μειώθηκε κι άλλο φτάνοντας το -3,88%. Στη συνέχεια όμως και μετά την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων ο δείκτης βελτιωνόταν χρόνο με τον χρόνο αγγίζοντας το 2017 το 20,87%.

Γράφημα 8: Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις

4.3.3 Ίδια Κεφάλαια προς Καταθέσεις

Ίδια Κεφάλαια/Καταθέσεις					
	Εθνική	Πειραιώς	Alpha Bank	Eurobank	ΜΟ
2005	7,24%	12,74%	10,11%	12,64%	10,68%
2006	13,73%	9,73%	11,96%	10,41%	11,46%
2007	13,27%	15,47%	11,74%	12,04%	13,13%
2008	11,43%	10,88%	7,01%	8,76%	9,52%
2009	14,16%	12,59%	13,54%	11,98%	13,07%
2010	16,73%	12,29%	14,18%	12,62%	13,96%
2011	-2,42%	-11,23%	2,50%	-0,04%	-2,80%
2012	-9,28%	-8,79%	-1,75%	-5,55%	-6,34%
2013	14,09%	17,05%	19,06%	11,79%	15,50%
2014	19,61%	14,70%	18,04%	16,44%	17,20%
2015	22,55%	26,13%	30,35%	26,89%	26,48%
2016	16,33%	23,78%	30,08%	26,24%	24,11%
2017	16,00%	22,82%	30,23%	25,75%	23,70%

Πίνακας 18: Ίδια Κεφάλαια προς Καταθέσεις

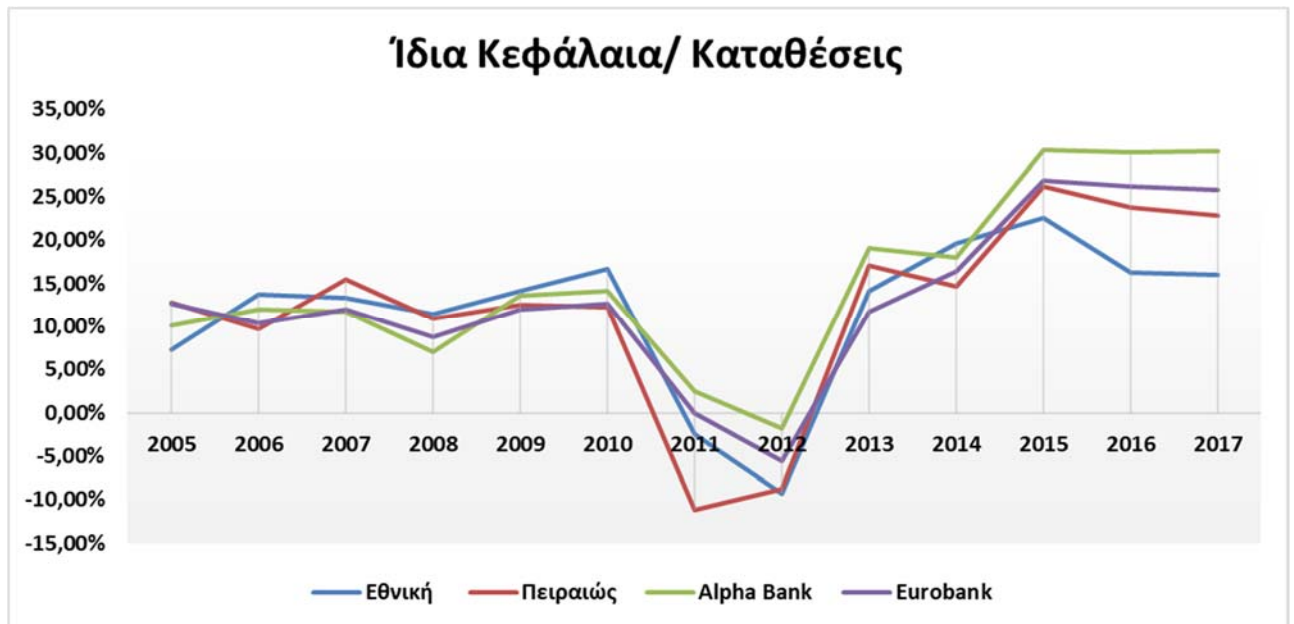
Από το 2005 στο 2006 ο δείκτης Ίδια Κεφάλαια προς Καταθέσεις για την Εθνική Τράπεζα παρουσιάζει ανοδική πορεία από το 7,24% στο 13,73%, σε επίπεδα υψηλότερα από τον μέσο όρο του κλάδου. Στη συνέχεια μειώθηκε ανεπαίσθητα στο 13,27% για το έτος 2007, ενώ το 2008 ο δείκτης μειώθηκε

λίγο ακόμα μέχρι το 11,43%. Τα δυο επόμενα χρόνια και αφού οι καταθέσεις μειώθηκαν αισθητά, ο δείκτης έφτασε το 2010 το 16,73%. Με την έλλειψη Ιδίων Κεφαλαίων κατά τα έτη 2011 και 2012, ο δείκτης εμφάνισε αρνητικές τιμές τόσο λόγω του PSI, όσο και λόγω της αναγνώρισης των ζημιών. Τα επόμενα χρόνια ο δείκτης εμφάνισε αισθητή βελτίωση, αγγίζοντας τελικά το 2015 το 22,55%, για να μειωθεί όμως τα επόμενα χρόνια και να φτάσει τελικά το 2017 στο 16%, σε επίπεδα χαμηλότερα από τον μέσο όρο του κλάδου.

Η Τράπεζα Πειραιώς σημείωσε αυξομειώσεις ξεκινώντας το 2005 από 12,74% και φτάνοντας το 2008 στο 10,88%. Το 2009 και 2010, ο δείκτης κινήθηκε γύρω στο 12% σε επίπεδα ελάχιστα χαμηλότερα του μέσου όρου του κλάδου, ενώ στη συνέχεια το 2011 έπεσε στο -11,23%. Μετά την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών ο δείκτης παρουσίασε αύξηση φτάνοντας μέχρι το 17,05% το 2013. Μέχρι το 2015 ο δείκτης σκαρφάλωσε στο 26,13% λόγω της αύξησης των ιδίων κεφαλαίων και της ταυτόχρονης μείωσης των καταθέσεων. Το 2016 και 2017, ο δείκτης παρουσίασε μείωση, φτάνοντας τελικά στο 22,82% σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου όρου του κλάδου.

Ο δείκτης Ίδια Κεφάλαια προς Καταθέσεις για την Alpha Bank σημείωσε μικρή αύξηση το 2007 (11,74%) έναντι του 2005 (10,11%), στη συνέχεια μειώθηκε το 2008 στο 7,01% και για τα επόμενα δυο χρόνια παρουσίασε ανοδική πορεία μέχρι το 14,18% το 2010. Έπειτα, και παρά την δραματική μείωση των ιδίων κεφαλαίων, ο δείκτης κατάφερε να κρατηθεί σε θετικά επίπεδα και αρκετά υψηλότερος από τον μέσο όρο του κλάδου. Το 2012 τελικά σημείωσε αρνητικό πρόσημο αλλά στην συνέχεια ακολούθησε ανοδική πορεία μέχρι να διαμορφωθεί τελικά το 2017 στο 30,23%. Σε γενικές γραμμές τα τελευταία εννιά χρόνια 2009-2017, ο δείκτης βρίσκεται σταθερά πάνω από τον μέσο όρο των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Η Eurobank κινήθηκε σε τιμές κοντά στον μέσο όρο, αλλά μικρότερες από αυτόν από το 2005 έως το 2010. Το 2011 εμφάνισε και αυτή αρνητικό πρόσημο φτάνοντας στο -0,04%, ενώ στη συνέχεια μειώθηκε περαιτέρω στο -5,55% το 2012. Τα επόμενα χρόνια και μέχρι το 2017, ο δείκτης ακολούθησε ανοδική πορεία φτάνοντας το 25,75% το 2017, ενώ μάλιστα και την τελευταία τριετία ο δείκτης βρισκόταν πάνω και από τον μέσο όρο του κλάδου.

Γράφημα 9: Ίδια Κεφάλαια προς Καταθέσεις

4.3.4 Tier I

Tier I					
	Εθνική	Πειραιώς	Alpha Bank	Eurobank	ΜΟ
2005	9,30%		10,40%	10,90%	7,65%
2006	15,90%		10,20%	8,50%	8,65%
2007	14,50%	9,80%	9,60%	9,20%	10,78%
2008	14,50%	8,00%	8,00%	10,00%	10,13%
2009	16,40%	9,10%	11,60%	11,20%	12,08%
2010	18,00%	8,40%	11,90%	10,60%	12,23%
2011	-2,80%	-6,00%	8,40%	9,50%	2,28%
2012	10,50%	9,30%	8,90%	11,60%	10,08%
2013	15,30%	13,90%	16,10%	10,60%	13,98%
2014	21,40%	12,40%	14,30%	15,20%	15,83%
2015	21,30%	17,50%	16,70%	17,00%	18,13%
2016	16,30%	16,90%	17,10%	17,60%	16,98%
2017	16,80%	15,10%	18,30%	17,90%	17,03%

Πίνακας 19: Tier I

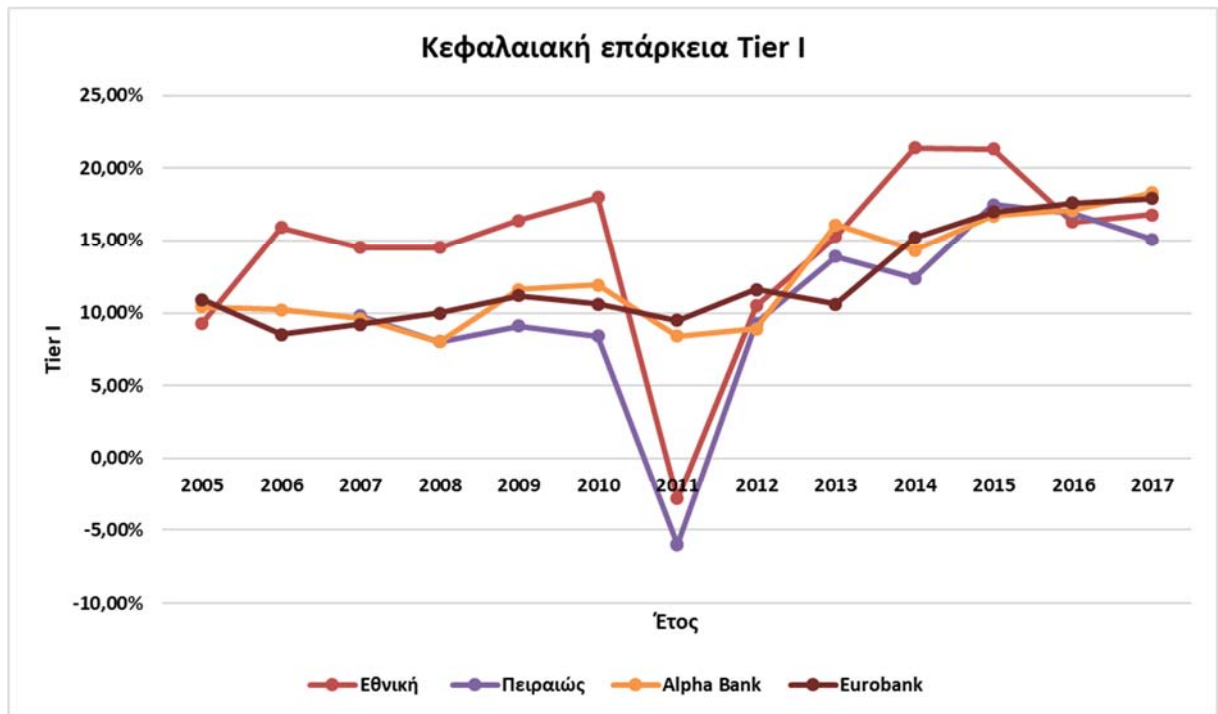
Ο δείκτης Tier I για την Εθνική τράπεζα εμφανίζει υψηλές τιμές παρά την συνεχιζόμενη κρίση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, το 2010 φτάνει στο 18% με αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου. Η συμμετοχή στο πρόγραμμα PSI οδήγησε τον δείκτη στο -2,8% το 2011, σε επίπεδα κάτω από το ελάχιστο επιτρεπτό όριο. Μετά την ενίσχυση από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής

Σταθερότητας, το 2012 ο δείκτης ανήλθε στο 10,5% και έφτασε και πάλι σε επίπεδα πάνω από τα ελάχιστα επιτρεπτά αλλά και πάνω από τον μέσο όρο του κλάδου. Το 2013 μετά τις συγχωνεύσεις και εξαγορές τραπεζών, αλλά και την ανακεφαλαιοποίηση το τραπεζικό σύστημα άλλαξε ριζικά και ώθησε τον δείκτη της Εθνικής Τράπεζας στο 21,4%. Το 2017 διαμορφώθηκε τελικά στο 16,80%.

Η Τράπεζα Πειραιώς από το 2007 έως και το 2010 κινούταν ελάχιστα πάνω από τα επιτρεπτά όρια του 8%. Το 2011 και λόγω του PSI ο δείκτης έπεσε το -6%. Έπειτα και σε αυτή την περίπτωση η ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης βοήθησε τον δείκτη να αυξηθεί σταδιακά στο 17,50% μέχρι το 2015. Το 2016 και 2017 παρατηρείται μικρή μείωση και ο δείκτης καταλήγει το 2017 στο 15,10% και κάτω από τον μέσο όρο του κλάδου.

Για την Alpha Bank ο δείκτης σημειώνει πτώση από το 2005 και μέχρι το 2008 όπου φτάνει στο ελάχιστο επιτρεπτό όριο του 8%, το 2009 και 2010 αυξάνεται ελαφρώς μέχρι το 11,90% (2010). Στη συνέχεια κατά τα έτη 2011 και 2012 ο δείκτης μειώνεται και πάλι και κινείται γύρω από τα ελάχιστα επιτρεπτά όρια. Τελικά από το 2013 αρχίζει να αυξάνεται σταδιακά μέχρι το 2017 όπου διαμορφώθηκε στο 18,30%.

Η Eurobank από το 2005 και μέχρι το 2010 παρουσίασε αρκετές αυξομειώσεις καταλήγοντας στο 10,60% και κάτω από τον μέσο όρο του κλάδου. Το 2011 ο δείκτης έπεσε στο 9,50% και για τα επόμενα χρόνια παρουσίασε ανοδική πορεία μέχρι το 2017 όπου διαμορφώθηκε στο 17,90%, με εξαίρεση το 2013 που σημείωσε μικρή πτώση.

Γράφημα 10: Tier I

4.5 Αριθμοδείκτες Ποιότητας Χαρτοφυλακίου

4.5.1 Προβλέψεις για Πιστωτικό Κίνδυνο προς Χορηγήσεις

Προβλέψεις/Χορηγήσεις					
	Εθνική	Πειραιώς	Alpha Bank	Eurobank	MO
2005	0,70%	0,35%	0,96%	1,19%	0,80%
2006	0,72%	0,32%	0,78%	1,02%	0,71%
2007	0,62%	0,25%	0,55%	0,91%	0,58%
2008	0,76%	0,80%	1,17%	1,65%	1,10%
2009	1,35%	0,84%	1,27%	1,99%	1,36%
2010	1,79%	1,10%	1,90%	2,30%	1,77%
2011	6,44%	26,59%	2,48%	3,01%	9,63%
2012	5,28%	6,22%	4,19%	4,05%	4,94%
2013	2,21%	4,00%	3,64%	4,24%	3,52%
2014	5,44%	7,55%	3,19%	5,42%	5,40%
2015	10,93%	8,90%	6,50%	7,59%	8,48%
2016	2,15%	2,53%	2,91%	2,62%	2,55%
2017	2,27%	4,84%	2,07%	2,32%	2,87%

Πίνακας 20: Προβλέψεις προς Χορηγήσεις

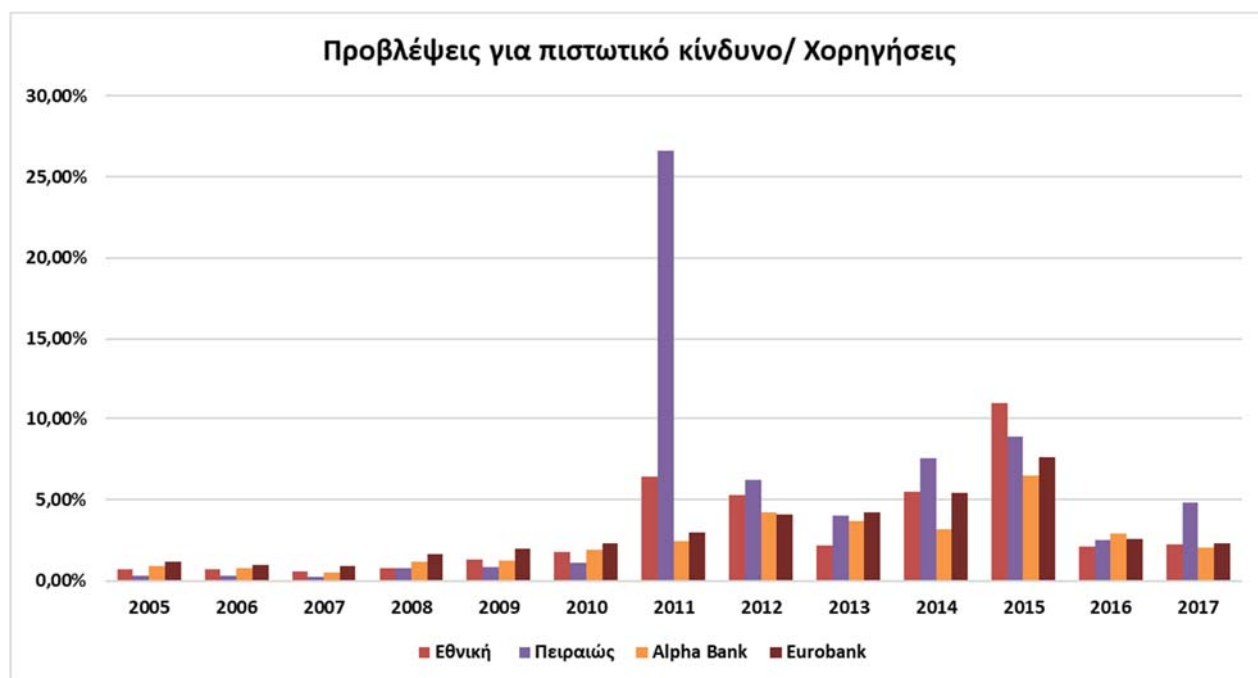
Από το 2005 έως το 2008 ο δείκτης προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο προς χορηγήσεις κινείται σε χαμηλά επίπεδα γύρω από το 0,7%. Με την εμφάνιση της κρίσης, ο δείκτης από το 2009 αρχίζει να ανεβαίνει και από 1,35% το 2009 έφτασε μέχρι και 6,44% το 2011, αφού αντίστοιχα οι προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο αυξάνονται σημαντικά για την θωράκιση των τραπεζικών ιδρυμάτων, αλλά και οι χορηγήσεις μειώθηκαν σημαντικά. Το 2012 ο δείκτης πέφτει στο 5,28% και το 2013 πέφτει ακόμη περισσότερο φτάνοντας το 2,21%. Το 2014 και 2015 έχουμε και πάλι μεγάλη αύξηση των προβλέψεων για πιστωτικό κίνδυνο, οπότε και αύξηση του δείκτη που το 2015 έφτασε το 10,93%. Το 2016 και 2017 ο δείκτης κινήθηκε από το 2,20%, αφού οι προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο μειώθηκαν σημαντικά.

Η Τράπεζα Πειραιώς από το 2005 έως το 2007 εμφανίζει αρκετά χαμηλές τιμές ξεκινώντας από το 0,35% και καταλήγοντας στο 0,25%. Από το 2007 παρατηρείται σταδιακή αύξηση του δείκτη, όπου όμως το 2011 αυξήθηκε απότομα στο 26,59%, αφού και οι προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο εκτοξεύθηκαν σε πολύ μεγάλο ποσό. Τα δυο επόμενα χρόνια παρατηρήθηκε μείωση, φτάνοντας στο 4% το 2013 μετά από αύξηση των χορηγήσεων και μείωση των προβλέψεων. Το 2014 και 2015 οι προβλέψεις αυξάνονται και πάλι, οδηγώντας έτσι τον δείκτη στο 8,90% και τελικά το 2017 διαμορφώθηκε στο 4,84%.

Η Alpha Bank παρουσιάζει χαμηλές τιμές του δείκτη, και μάλιστα κάτω από την μονάδα από το 2005 μέχρι το 2007. Από το 2008 έως το 2012 ο δείκτης αυξήθηκε σταδιακά μέχρι το 4,19%, τιμή αρκετά μικρότερη από τον μέσο όρο του κλάδου, αφού και οι προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο διατηρούνται σε σχετικά χαμηλότερα επίπεδα από τις άλλες τράπεζες. Το 2013 και 2014 ο δείκτης έπεσε μέχρι το 3,19%, ενώ το 2015 σημείωσε μεγάλη αύξηση λόγω και της αύξησης των προβλέψεων για πιστωτικό κίνδυνο. Στη συνέχεια το 2016 και 2017 ο δείκτης σημείωσε πτώση και έφτασε στο 2,07%.

Η Eurobank ενώ ξεκινάει το 2005 με τιμές του δείκτη πάνω από την μονάδα (1,19%), στη συνέχεια κινείται πτωτικά μέχρι το 2007 όπου φτάνει στο 0,91%. Έπειτα και μέχρι το 2015 ο δείκτης αυξάνεται σταδιακά μέχρι το 7,59%, όπως και οι προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο, γεγονός που

υποδηλώνει αδυναμία στην ποιότητα του χαρτοφυλακίου. Το 2016 ο δείκτης έπεσε στο 2,62% ενώ περαιτέρω μειώθηκε το 2017 σε 2,32%.

Γράφημα 11: Προβλέψεις προς Χορηγήσεις

4.5.2 Προβλέψεις για Πιστωτικό Κίνδυνο προς Λειτουργικά Έσοδα

Προβλέψεις/Λειτουργικά έσοδα					
	Εθνική	Πειραιώς	Alpha Bank	Eurobank	ΜΟ
2005	10,82%	7,04%	17,62%	20,28%	13,94%
2006	11,15%	6,57%	13,53%	18,73%	12,49%
2007	9,66%	6,21%	12,26%	16,67%	11,20%
2008	17,36%	28,45%	28,42%	38,16%	28,10%
2009	29,87%	25,90%	26,54%	48,21%	32,63%
2010	49,45%	40,68%	45,65%	58,31%	48,53%
2011	147,72%	1015,63%	52,33%	81,65%	324,34%
2012	295,57%	157,76%	170,55%	123,63%	186,88%
2013	54,81%	43,89%	111,84%	199,37%	102,48%
2014	179,14%	196,84%	73,68%	163,88%	153,38%
2015	303,78%	204,17%	147,78%	168,67%	206,10%
2016	46,30%	57,38%	52,53%	50,79%	51,75%
2017	56,07%	106,90%	41,17%	47,51%	62,91%

Πίνακας 21: Προβλέψεις προς Λειτουργικά Έσοδα

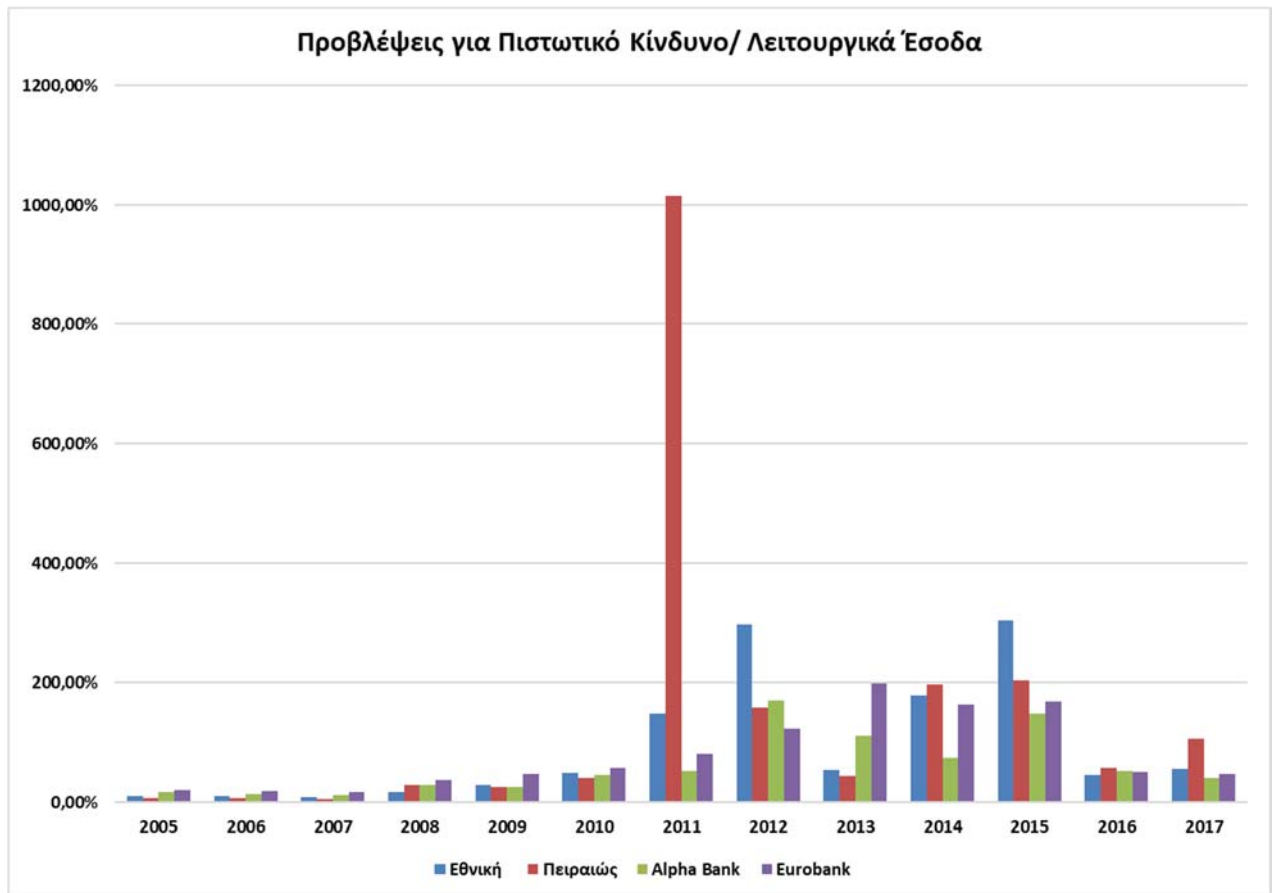

Το 2006 τα λειτουργικά έσοδα της Εθνικής Τράπεζας αυξήθηκαν συγκριτικά με το 2005, αλλά η ταυτόχρονη αύξηση και των προβλέψεων για πιστωτικό κίνδυνο οδήγησε σε αύξηση του δείκτη στο 11,18%. Το 2007 μειώθηκε στο 9,66%, αλλά από το 2008 μέχρι το 2012 ο δείκτης σημείωσε ραγδαία αύξηση μέχρι το 295,74% το 2012, τονίζοντας έτσι το πρόβλημα που υπήρχε στην ποιότητα του χαρτοφυλακίου και στη μείωση των λειτουργικών εσόδων. Το 2013 ο δείκτης έπεσε στο 54,81%, αλλά το 2014 και 2015 υπήρξε επιδείνωση φτάνοντας στο 303,78%. Στη συνέχεια μειώθηκε αρκετά μέχρι το 2017, όπου έπεσε στο 56,07%.

Ο δείκτης Προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο προς λειτουργικά έσοδα για την Τράπεζα Πειραιώς ακολούθησε πτωτική τάση από το 2005 (7,04%) έως το 2007 (6,21%), στη συνέχεια όμως χρόνο με τον χρόνο ο δείκτης αυξανόταν σημαντικά φτάνοντας μάλιστα το 2011 στο 1015,63%. Αυτό συνέβη λόγω της μείωσης των λειτουργικών εσόδων αλλά και της πολύ μεγάλης αύξησης των προβλέψεων εξαιτίας του μεγάλου ποσοστού δανείων σε καθυστέρηση. Έπειτα ο δείκτης μειώθηκε φτάνοντας το 2013 στο 43,89%, αλλά το 2014 και 2015 αυξήθηκε και πάλι μέχρι το 204,17%. Τέλος το 2017 διαμορφώθηκε στο 106,90%.

Παρόμοια κίνηση έχει και η Alpha Bank αφού από το 2005 (17,62%) έως το 2007 (12,26%) ακολουθεί πτωτική πορεία, ενώ στη συνέχεια και μέχρι το 2012 αυξάνεται σταδιακά μέχρι το 170,55%. Το 2013 γίνεται προσπάθεια αύξησης των λειτουργικών εσόδων και ο δείκτης έπεσε στο 111,84%. Το 2015 έπειτα από αύξηση των προβλέψεων για πιστωτικό κίνδυνο ο δείκτης σκαρφάλωσε στο 147,78%, ενώ στην συνέχεια κινήθηκε πτωτικά μέχρι το 2017 φτάνοντας στο 41,17% μετά από μείωση των προβλέψεων και αύξηση των λειτουργικών εσόδων.

Στα ίδια επίπεδα κινήθηκε και η Eurobank ξεκινώντας από το 20,28% το 2005, έπεσε στο 16,67% το 2007 και έπειτα ο δείκτης ακολούθησε ανοδική πορεία μέχρι και το 2013 όπου άγγιξε το 199,37% λόγω της μεγάλης πτώσης των λειτουργικών εσόδων και της αύξησης των προβλέψεων. Το 2015 έπεσε στο 168,67% και συνέχισε την πτώση μέχρι το 2017 όπου έφτασε στο 47,51%.

Γράφημα 12: Προβλέψεις προς Λειτουργικά Έσοδα

4.5.3 Μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς χορηγήσεις

μη εξυπηρετούμενα δάνεια/χορηγήσεις					
	Εθνική	Πειραιώς	Alpha Bank	Eurobank	ΜΟ
2005	4,70%	3,41%		3,02%	2,78%
2006	4,00%	2,37%	5,10%	2,76%	3,56%
2007	3,40%	3,39%	3,70%	2,40%	3,22%
2008	3,30%	3,56%	3,90%	2,74%	3,38%
2009	6,00%	5,10%	5,70%	5,20%	5,50%
2010	8,40%	7,60%	8,50%	8,20%	8,18%
2011	13,00%	13,50%	12,90%	12,40%	12,95%
2012	23,10%	23,00%	22,80%	18,30%	21,80%
2013	29,00%	36,60%	32,70%	29,40%	31,93%
2014	32,00%	39,00%	33,00%	33,40%	34,35%
2015	34,10%	40,10%	36,80%	35,20%	36,55%
2016	33,80%	37,50%	38,10%	35,30%	36,18%
2017	32,30%	35,30%	34,90%	33,40%	33,98%

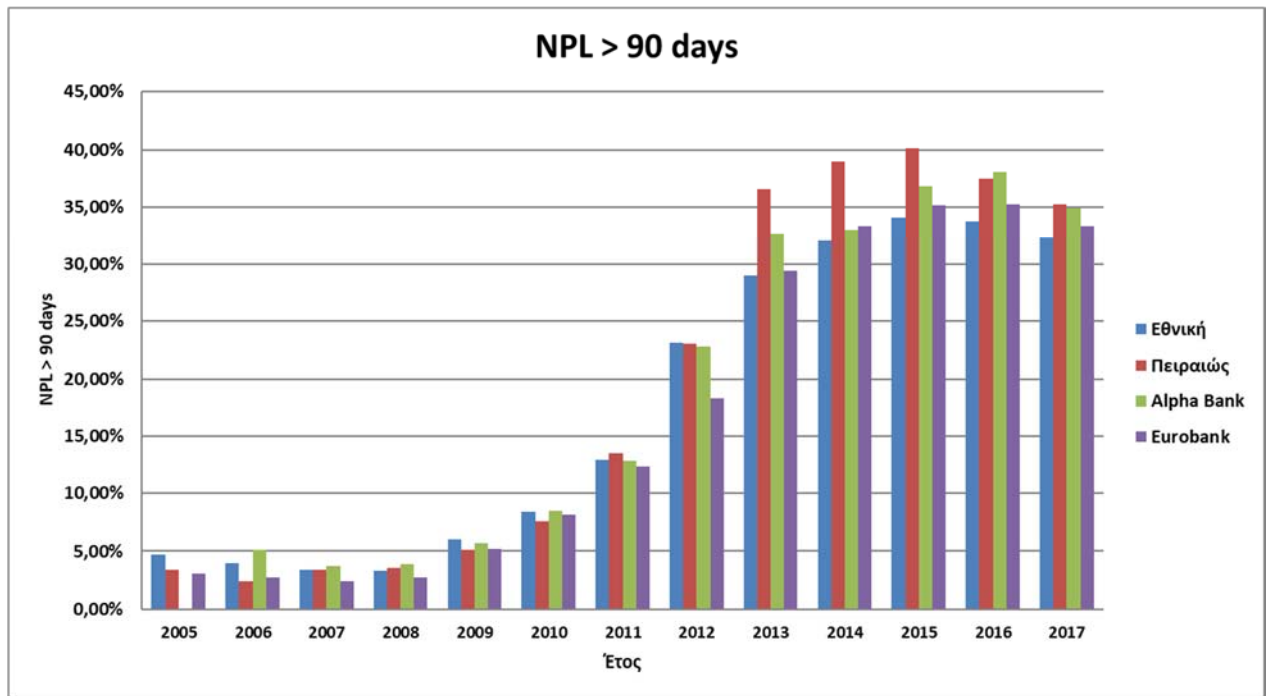
Πίνακας 22: Μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς Χορηγήσεις

Ο Δείκτης μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς χορηγήσεις της Εθνικής Τράπεζας, από το 2005 έως το 2008, τα χρόνια δηλαδή πριν την εμφάνιση της κρίσης, εμφανίζει πτωτική πορεία με αύξηση των χορηγήσεων ξεκινώντας από το 4,70% και φτάνοντας στο 3,30%. Μόλις έγιναν αισθητά τα πρώτα σημάδια της κρίσης και μέχρι το 2015 ο δείκτης ακολουθεί ανοδική πορεία. Ο συνολικός αριθμός των χορηγήσεων μειώνεται σταδιακά όλα αυτά τα χρόνια, ενώ ο βαθμός μη εξυπηρετούμενων δανείων αυξάνεται συνεχώς. Η μεγαλύτερη τιμή του δείκτη σημειώθηκε το 2015 που έφτασε στο 34,10%. Από το 2016 παρατηρείται μικρή βελτίωση του δείκτη και το 2017 έφτασε στο 32,30%.

Η Τράπεζα Πειραιώς ξεκίνησε από χαμηλότερη τιμή από την Εθνική Τράπεζα το 2005 (3,41%) και το 2016 διαμορφώθηκε στο 2,37%. Από το 2007 ο δείκτης άρχισε την ανοδική πορεία και μέχρι το 2015 έφτασε στο 40,10%, τιμή υψηλότερη από τον μέσο όρο του κλάδου. Μέχρι και το 2017 ο δείκτης έπεσε στο 35,30%. Η Τράπεζα Πειραιώς εμφάνισε τα πρώτα σημάδια κινδύνου για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια πριν ακόμα εμφανιστεί η κρίση στην Ελληνική οικονομία, γεγονός που υποδηλώνει την δυσμενέστερη θέση στην οποία βρισκόταν.

Και η Alpha Bank από το 2006 (5,10%) έπεσε στο 3,70% το 2007 λόγω της αύξησης των χορηγήσεων. Από το 2008 και μέχρι το 2016 ο δείκτης αυξάνεται συνεχόμενα μέχρι το 38,10%. Οι επιπτώσεις της κρίσης γίνονται εμφανείς στο καταναλωτικό κοινό με την πολύ μεγάλη αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Οι τράπεζες από την μεριά τους εφάρμοσαν μέτρα περιορισμού της πιστωτικής πολιτικής για να μετριάσουν τις συνέπειες. Το 2017 ο δείκτης παρουσίασε μικρή βελτίωση πέφτοντας στο 34,90%, ποσοστό υψηλότερο από τον μέσο όρο του κλάδου.

Από το 2005 έως το 2009 η Eurobank παρουσιάζει καλή πορεία των μη εξυπηρετούμενων δανείων, και παρά τις αυξομειώσεις του δείκτη βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο του κλάδου. Στη συνέχεια ακολούθησε ανοδική πορεία μέχρι το 2016 όπου έφτασε το 35,30%, αλλά και πάλι καθ' όλη την διάρκεια εμφάνιζε αποτελέσματα καλύτερα από τον μέσο όρο του κλάδου. Το 2017 διαμορφώθηκε τελικά στο 33,40% σημειώνοντας μικρή βελτίωση του ποσού μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Γράφημα 13: Μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς Χορηγήσεις

4.6 Αριθμοδείκτες Αποτελεσματικότητας

4.1 Λειτουργικά Έσοδα προς Λειτουργικά Έξοδα

Λειτουργικά έξοδα/Λειτουργικά έσοδα					
	Εθνική	Πειραιώς	Alpha Bank	Eurobank	ΜΟ
2005	53,97%	63,82%	46,81%	40,35%	51,24%
2006	48,88%	55,47%	42,35%	42,09%	47,20%
2007	48,84%	53,91%	49,07%	41,32%	48,28%
2008	55,23%	59,75%	48,90%	47,88%	52,94%
2009	54,38%	54,29%	45,16%	51,79%	51,40%
2010	65,70%	58,72%	51,59%	44,30%	55,08%
2011	63,83%	66,28%	47,32%	50,68%	57,03%
2012	143,33%	40,66%	104,50%	58,03%	86,63%
2013	71,69%	22,46%	65,99%	84,67%	61,20%
2014	75,59%	55,32%	64,82%	60,26%	64,00%
2015	65,66%	57,39%	54,09%	47,78%	56,23%
2016	52,18%	50,75%	41,28%	41,74%	46,49%
2017	60,64%	52,32%	53,37%	44,59%	52,73%

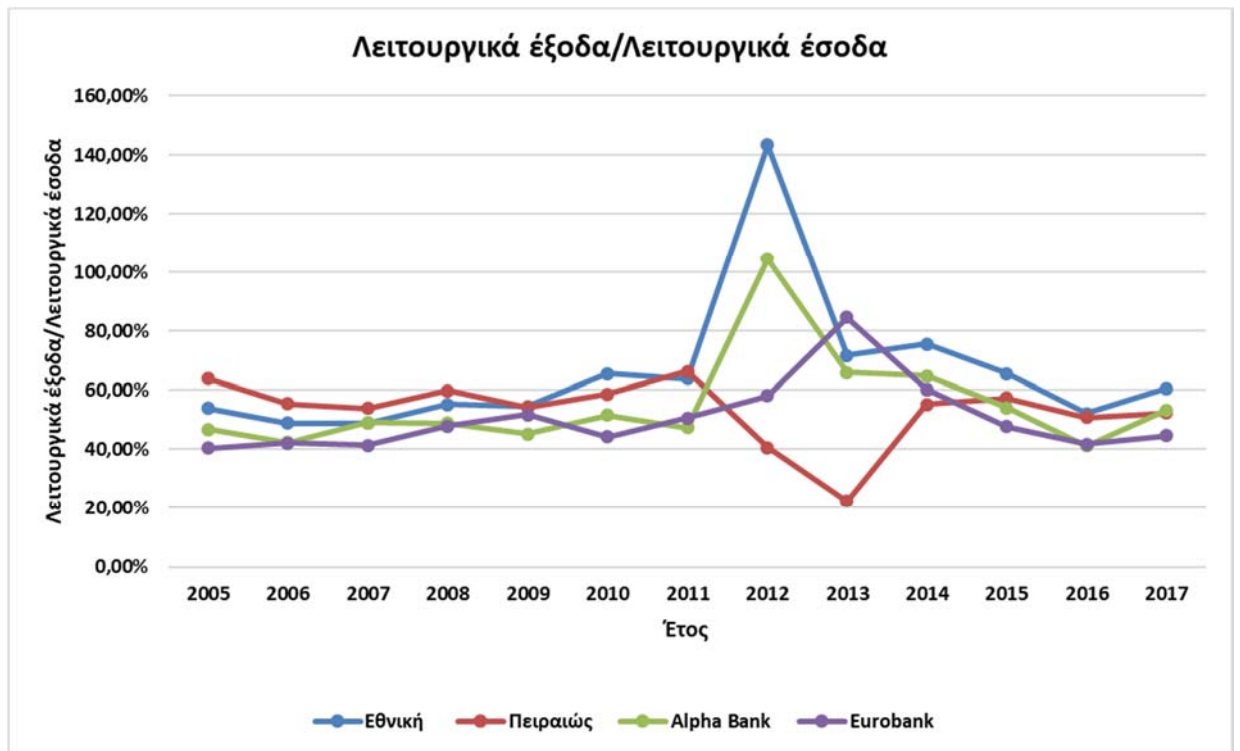
Πίνακας 23: Λειτουργικά Έξοδα προς Λειτουργικά Έσοδα

Η Εθνική Τράπεζα παρουσίαζε διαχρονική αύξηση των εξόδων της από το 2005 μέχρι το 2011 οδηγώντας έτσι και τον δείκτη να αυξάνεται από 53,97% (2005) σε 63,83% (2011). Το 2012 ωστόσο, παρ' όλο που τα λειτουργικά έξοδα παρουσίασαν μείωση, τα λειτουργικά έσοδα μειώθηκαν δραματικά εκτοξεύοντας τον δείκτη στο 143,33%. Στη συνέχεια υπήρξε σταδιακή μείωση του δείκτη με ορισμένες αυξομειώσεις όπου και διαμορφώθηκε τελικά στο 60,64% το 2017, σε επίπεδο υψηλότερο από τον μέσο όρο του κλάδου.

Η Τράπεζα Πειραιώς παρουσιάζει ανοδική πορεία από το 2005 (63,82%) μέχρι το 2007(53,91%). Στη συνέχεια έπειτα από ορισμένες αυξομειώσεις διαμορφώνεται το 2011 στο 66,28%. Το 2012 η τράπεζα κατάφερε να αυξήσει τα λειτουργικά της έσοδα και έτσι ο δείκτης μειώθηκε στο 40,66% όπως και το 2013 τα λειτουργικά έσοδα αυξήθηκαν σημαντικά και ο δείκτης έπεσε στο 22,46% αυξάνοντας την απόδοση της τράπεζας. Από το 2014 έως το 2017 ο δείκτης με μικρές αυξομειώσεις γύρω από το 53% έφτασε τελικά στο 52,32%.

Ο δείκτης Λειτουργικά έσοδα προς Λειτουργικά έξοδα της Alpha Bank σε γενικές γραμμές παρουσιάζει τιμές χαμηλότερες από τον μέσο όρο του κλάδου, άρα και η απόδοση του τραπεζικού ιδρύματος είναι καλύτερη. Το 2006 μειώθηκε σε 42,35% από 46,81% το 2005, στη συνέχεια το 2007 αυξήθηκε στο 49,07% για να μειωθεί το 2008 σε 48,90% μετά από μικρή αύξηση των λειτουργικών της εσόδων. Μετά από περεταίρω αύξηση των λειτουργικών εσόδων ο δείκτης μειώθηκε κι άλλο στο 45,16% το 2009. Το 2012 η μεγάλη μείωση των λειτουργικών εσόδων οδήγησε τον δείκτη στο 104,50%. Στη συνέχεια παρουσίασε συνεχόμενη πτώση μέχρι το 2016 όπου έφτασε στο 41,28% και σε επίπεδα κάτω από τον μέσο όρο του κλάδου, αλλά το 2017 αυξήθηκε ξανά στο 53,37%.

Η Eurobank παρουσίαζε αρκετά χαμηλές τιμές του δείκτη συγκριτικά με τις άλλες τρεις τράπεζες, παρόλο που σημειώνει ανοδική πορεία από το 2005 (40,35%) έως το 2009 (51,79%). Το 2010 ο δείκτης πέφτει στο 44,30% και για τα επόμενα τρία χρόνια συνεχίζει την ανοδική πορεία μέχρι το 2013 που διαμορφώθηκε στο 84,67%. Τα επόμενα τρία χρόνια, η συνεχόμενη αύξηση των λειτουργικών εσόδων, οδήγησε σε πτώση του δείκτη στο 41,74% το 2016. Τέλος το 2017 μια μείωση των λειτουργικών εσόδων είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του δείκτη σε 44,59%.

Γράφημα 14: Λειτουργικά Έξοδα προς Λειτουργικά Έσοδα

4.7 Συμπεράσματα

Προκειμένου να αξιολογηθεί η πορεία των τεσσάρων συστημικών τραπεζών στην Ελλάδα και οι επιδράσεις που είχε η χρηματοοικονομική κρίση στο τραπεζικό σύστημα πραγματοποιήθηκε μια διαχρονική ανάλυση των βασικών οικονομικών μεγεθών ισολογισμού με την χρήση αριθμοδεικτών. Η έρευνα καλύπτει την περίοδο 2005-2017 για να φαίνεται ξεκάθαρα η πορεία πριν την εμφάνιση της χρηματοοικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, αλλά και η μετάβαση σε αυτήν. Βάσει των αποτελεσμάτων μπορούμε να εξάγουμε τα παρακάτω συμπεράσματα:

- Όσον αφορά στην ρευστότητα των τεσσάρων συστημικών τραπεζών, η Εθνική Τράπεζα και η Eurobank παρουσιάζουν την καλύτερη πορεία και με τις λιγότερες επιπτώσεις αφότου ξεκίνησε η κρίση. Η Τράπεζα Πειραιώς και η Alpha Bank φαίνονται να επηρεάστηκαν περισσότερο από την έλευση της κρίσης και ήρθαν αντιμέτωπες με τον κίνδυνο ρευστότητας, αφού ακόμα και πριν την κρίση στην περίπτωση του δείκτη χορηγήσεις προς καταθέσεις οι τιμές βρίσκονται αρκετά πάνω από τον μέσο όρο του κλάδου, ενώ στην περίπτωση του δείκτη Ενεργητικό προς

Χορηγήσεις οι τιμές βρίσκονται κάτω από τον μέσο όρο του κλάδου. Οι τιμές αυτές φανερώνουν κακή διαχείριση των στοιχείων του ενεργητικού τους αλλά παράλληλα αποτελούν και σημάδια ανησυχίας για τις χορηγήσεις και την πιστωτική πολιτική που ακολουθούσαν.

- Όσον αφορά στην αποδοτικότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων και τον δείκτη ROA, παρατηρούμε ότι η αποδοτικότητα και των τεσσάρων τραπεζών κλονίστηκε με την έλευση της κρίσης και έκτοτε η αξιολόγηση τους δεν μπόρεσε να ξεπεράσει την κατηγορία των αδύναμων τραπεζών. Αποκορύφωμα αποτέλεσε η χρήση του 2011 όπου ο δείκτης έπεσε κατακόρυφα, ωστόσο η Alpha Bank και η Eurobank φάνηκαν ανθεκτικότερες παρουσιάζοντας τα καλύτερα αποτελέσματα, σε αντίθεση με την Εθνική Τράπεζα και την Τράπεζα Πειραιώς που φαίνονται να επηρεάστηκαν περισσότερο αφού τα καθαρά κέρδη τους μειώθηκαν δραματικά. Και για τις τέσσερις τράπεζες οι χρήσεις του 2013 και 2016 αποτέλεσαν καλές χρονιές με εμφανή τα σημάδια ανάκαμψης αφού εμφάνισαν και θετικές τιμές του δείκτη κάποιες από αυτές.

Αναφορικά με τον δείκτη ROE, η αποδοτικότητα των τραπεζών ξεκινάει από υψηλά ποσοστά και κινείται μειούμενη μέχρι το 2010. Το 2011 αποτέλεσε καλή χρονιά αφού παρατηρήθηκαν ακραίες τιμές και για τα τέσσερα τραπεζικά ιδρύματα λόγω των αρνητικών ιδίων κεφαλαίων και των υψηλών ζημιών που σημειώθηκαν μηδενίζοντας έτσι το πλεονέκτημα μόχλευσης.

- Τα αποτελέσματα του δείκτη Ίδια Κεφάλαια προς Ενεργητικό δείχνουν την Alpha Bank και στην συνέχεια την Εθνική Τράπεζα να έχουν την υψηλότερη και περισσότερο σταθερή πορεία, ωστόσο το 2011 και με κορύφωση το 2012 γίνεται επιτακτική η ανάγκη για εξωτερικό δανεισμό και ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, αφού εμφανίζουν πλέον αρνητικές τιμές του δείκτη. Μετά την πραγματοποίηση της ανακεφαλαιοποίησης παρατηρήθηκε ανάκαμψη και βελτίωση των αποτελεσμάτων και της αποδοτικότητας τους.
- Από την εμφάνιση της κρίσης και έπειτα, και προκειμένου τα τραπεζικά ιδρύματα να θωρακιστούν έναντι των επερχόμενων κινδύνων και των ζημιών που συνεπάγονται, άλλαξαν την πιστωτική πολιτική που εφαρμόζαν με αποτέλεσμα να περιοριστεί σημαντικά ο αριθμός των χορηγήσεων και λόγω της παράλληλης αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων ο δείκτης Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις

έτεινε να αυξάνεται. Η Εθνική Τράπεζα και η Alpha Bank εμφανίζουν την καλύτερη πορεία, ενώ ακολουθούν η Eurobank και τέλος η Τράπεζα Πειραιώς.

- Σχετικά με τον δείκτη Ίδια κεφάλαια προς Καταθέσεις την καλύτερη πορεία φαίνεται να ακολουθεί η Alpha Bank αφού βρίσκεται συχνά πάνω από τον μέσο όρο του κλάδου και ακολουθούν η Eurobank, η Τράπεζα Πειραιώς και τέλος η Εθνική Τράπεζα. Το 2011 και 2012 αποτέλεσαν τις χειρότερες χρήσεις λόγω της έλλειψης Ιδίων Κεφαλαίων, της εφαρμογής του PSI αλλά και λόγω της αναγνώρισης των ζημιών, στην συνέχεια όμως παρατηρήθηκαν βελτιώσεις του δείκτη. Σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση των αποτελεσμάτων έπαιξε το ασταθές πολιτικό κλίμα και η μαζική εκροή καταθέσεων από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες λόγω της ανησυχίας και του φόβου που είχε καλλιεργηθεί στο καταναλωτικό κοινό.
- Η υποχρέωση των τραπεζικών ιδρυμάτων να υπακούν στο κανονιστικό πλαίσιο του συμφώνου της Βασιλείας III, τα αναγκάζει να διατηρούν ελάχιστα Ίδια Κεφάλαια σε ποσοστό μεγαλύτερο του 8% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού του και των στοιχείων εκτός ισολογισμού. Τα αποτελέσματα του δείκτη Tier I δείχνουν την Εθνική Τράπεζα να έχει την καλύτερη επίδοση αφού για όλα τα έτη της ανάλυσης βρίσκεται πάνω από τα ελάχιστα επιτρεπτά όρια διατήρησης Ιδίων Κεφαλαίων, με εξαίρεση το 2011 και λόγω του PSI εμφάνισε αρνητικές τιμές. Ακολουθεί η Alpha Bank η οποία το 2011 παρά την δραματική μείωση των Ιδίων Κεφαλαίων της κατάφερε να κρατήσει την κεφαλαιακή της επάρκεια πάνω από τα ελάχιστα επιτρεπτά όρια. Στην συνέχεια βρίσκεται η Eurobank και τέλος η Τράπεζα Πειραιώς η οποία βρίσκεται συνεχώς κάτω από τον μέσο όρο του κλάδου.
- Όσον αφορά στην ποιότητα του χαρτοφυλακίου των ελληνικών τραπεζών αναλύσαμε τους αριθμοδείκτες Προβλέψεις για Πιστωτικό κίνδυνο προς Χορηγήσεις και Προβλέψεις για Πιστωτικό κίνδυνο προς Λειτουργικά έσοδα. Τα αποτελέσματα των παραπάνω αριθμοδεικτών κατατάσσουν τις τέσσερις τράπεζες με την ίδια σειρά. Την καλύτερη πορεία ακολουθούν η Alpha Bank και η Eurobank αφού κατάφεραν να διατηρήσουν τις προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο σε επίπεδα χαμηλότερα από τις άλλες. Ακολουθεί η Εθνική τράπεζα, η οποία κατείχε το μεγαλύτερο μερίδιο χορηγήσεων γεγονός που την κατέστησε περισσότερο ευάλωτη στον πιστωτικό κίνδυνο και στις ζημιές από τον μεγάλο αριθμό μη εξυπηρετούμενων δανείων. Τέλος είναι η Τράπεζα Πειραιώς, η οποία είναι περισσότερο εκτεθειμένη από όλες και εμφανίζει την χαμηλότερη ποιότητα χαρτοφυλακίου και το 2011 εμφάνισε την

μεγαλύτερη επιδείνωση λόγω της εκτόξευσης των προβλέψεων για πιστωτικό κίνδυνο.

- Η μεγάλη αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων από την εμφάνιση της κρίσης και έπειτα έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στην ποιότητα του χαρτοφυλακίου που είχαν στην διάθεση τους οι τέσσερις συστημικές τράπεζες αλλά και στην πορεία του τραπεζικού συστήματος γενικότερα. Σύμφωνα με τον δείκτη μη εξυπηρετούμενων δανείων την καλύτερη θέση κατέχει η Eurobank αφού κατόρθωσε να βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο του κλάδου και με συντηρητική πιστωτική πολιτική να υποστεί τις λιγότερες δυνατών ζημιές. Ακολουθεί η Εθνική Τράπεζα η οποία από το 2013 και έπειτα καταφέρνει να βρίσκεται σταθερά κάτω από τον μέσο όρο του κλάδου με τον περιορισμό των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Στην τρίτη θέση βρίσκεται η Τράπεζα Πειραιώς και τέλος η Eurobank, οι οποίες έρχονται αντιμέτωπες με τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αθέτησης των υποχρεώσεων από μέρος του καταναλωτικού κοινού ακόμα και την περίοδο πριν ξεσπάσει η κρίση στη Ελλάδα αφού τα ποσοστά τους είναι πάνω από τον μέσο όρο του κλάδου. Θίγεται έτσι το πρόβλημα της ποιότητας του χαρτοφυλακίου τους και της πιστωτικής πολιτικής που ακολουθούσαν.
- Τελευταία έγινε η ανάλυση της αποτελεσματικότητας των τεσσάρων συστημικών τραπεζών με την χρήση του αριθμοδείκτη Λειτουργικά Έξοδα προς Λειτουργικά Έσοδα. Την καλύτερη πορεία φαίνεται να ακολουθεί η Eurobank αφού βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο του κλάδου τα περισσότερα χρόνια του διαστήματος υπό ανάλυση. Μετά από προσπάθειες μείωσης των λειτουργικών εξόδων για την αντιστάθμιση της μεγάλης μείωσης των λειτουργικών εσόδων κρίνεται ως η πιο αποτελεσματική από τις τέσσερις. Από την άλλη, την χειρότερη θέση φαίνεται να κατέχει η Εθνική Τράπεζα αφού η μεγάλη αύξηση των λειτουργικών δαπανών σε συνδυασμό με την μείωση των λειτουργικών εσόδων αυξάνει πολύ τα αποτελέσματα του δείκτη και την καθιστά την λιγότερο αποτελεσματική τράπεζα. Στην τρίτη και τέταρτη θέση βρίσκονται αντίστοιχα η Τράπεζα Πειραιώς και η Alpha Bank σημειώνοντας μικρές αυξομειώσεις του δείκτη γεγονός που δείχνει την προσπάθεια τους να διατηρήσουν σταθερή πορεία.

	Αριθμοδείκτες	Εθνική	Πειραιώς	Alpha Bank	Eurobank
Ρευστότητα	Χορηγήσεις/Καταθέσεις	97,34%	128,01%	132,98%	114,66%
	Ενεργητικό/Χορηγήσεις	175,17%	154,87%	157,66%	192,00%
Αποδοτικότητα	ROA	-1,58%	-1,72%	-0,48%	-1,28%
	ROE	100,91%	31,43%	-26,97%	5109,48%
Κεφαλαιακή επάρκεια	Ίδια Κεφάλαια/ Ενεργητικό	7,15%	6,52%	7,47%	6,16%
	Ίδια Κεφάλαια/ Χορηγήσεις	12,69%	10,01%	11,58%	11,57%
	Ίδια Κεφάλαια/ Καταθέσεις	11,80%	12,17%	15,16%	13,07%
	Tier I	14,42%	10,40%	12,42%	12,29%
Ποιότητα χαρτοφυλακίου	Προβλέψεις/ Χορηγήσεις	3,13%	4,95%	2,43%	2,95%
	Προβλέψεις/ Λειτουργικά έσοδα	93,21%	145,95%	61,07%	79,68%
	μη εξυπηρετούμενα δάνεια/ Χορηγήσεις	17,47%	19,26%	19,84%	17,06%
Αποτελεσματικότητα	Λειτουργικά έξοδα/ Λειτουργικά έσοδα	66,15%	53,16%	55,02%	50,42%

Πίνακας 24: Αριθμοδείκτες που χρησιμοποιήθηκαν συγκεντρωτικά

Στον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 24) παρουσιάζονται συγκεντρωτικά οι αριθμοδείκτες που χρησιμοποιήθηκαν κατά την ανάλυση μας. Οι τιμές των αριθμοδεικτών που εμφανίζονται αποτελούν τον μέσο όρο όλων των χρόνων για την κάθε τράπεζα, αυτές που έχουν επισημανθεί με γαλάζιο χρώμα αποτελούν τις καλύτερες τιμές μεταξύ των τεσσάρων συστημικών τραπεζών και αυτές που έχουν επισημανθεί με κόκκινο χρώμα αποτελούν τις χειρότερες τιμές μεταξύ των τεσσάρων. Αναφορικά με την ρευστότητα, την καλύτερη πορεία παρουσιάζει η Εθνική Τράπεζα και η Eurobank. Την καλύτερη αποδοτικότητα έχει η Alpha Bank και η Eurobank, ενώ όσον αφορά στην κεφαλαιακή επάρκεια την καλύτερη εικόνα παρουσιάζουν η Εθνική Τράπεζα και η Alpha Bank. Την καλύτερη ποιότητα χαρτοφυλακίου φαίνεται να έχει η Alpha Bank και η Eurobank και τέλος περισσότερο αποτελεσματική μεταξύ των τεσσάρων συστημικών τραπεζών παρουσιάζεται η Eurobank.

Όπως παρατηρούμε, η Τράπεζα Πειραιώς όχι μόνο δεν έχει καταφέρει να ξεχωρίσει σε κάποια κατηγορία αριθμοδεικτών και να εμφανίσει τις καλύτερες τιμές, αλλά πολύ συχνά εμφανίζει τις χειρότερες τιμές μεταξύ των τεσσάρων συστημικών τραπεζών. Το γεγονός αυτό υποδεικνύει την αδυναμία του πιστωτικού ιδρύματος να ανταποκριθεί έγκαιρα και αποτελεσματικά στους κινδύνους που αντιμετώπισε όλα αυτά τα χρόνια και τονίζει την ανάγκη για εφαρμογή διαρθρωτικών αλλαγών που θα βοηθήσουν να ενισχυθεί και να προστατευτεί από τους επερχόμενους κινδύνους. Από την άλλη παρατηρούμε ότι η Alpha Bank παρουσιάζει την καλύτερη πορεία μεταξύ των τεσσάρων στους πέντε από τους δώδεκα αριθμοδείκτες που αναλύθηκαν. Παρά την εμφάνιση της κρίσης και των

κινδύνων που επικρατούσαν όλα αυτά τα χρόνια, η Alpha Bank κατάφερε να ανταποκριθεί αποτελεσματικότερα, και να διατηρήσει σε καλύτερα επίπεδα την αποδοτικότητα της, την κεφαλαιακή της επάρκεια αλλά και την ποιότητα του χαρτοφυλακίου της. Αυτό υποδηλώνει ότι οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν, και οι αποφάσεις που πάρθηκαν από την διοίκηση ήταν σωστές και βοήθησαν το τραπεζικό ίδρυμα να ανταποκριθεί καλύτερα.

Η Eurobank και η Εθνική Τράπεζα παρουσιάζουν μια ενδιάμεση πορεία, αφού εμφανίζουν σε κάποιους αριθμοδείκτες την καλύτερη πορεία μεταξύ των τεσσάρων και σε άλλους την χειρότερη. Η Εθνική Τράπεζα με την Eurobank παρουσιάζουν τις καλύτερες τιμές αναφορικά με την ρευστότητα, ενώ η Εθνική Τράπεζα κατάφερε να ξεχωρίσει και για την κεφαλαιακή της επάρκεια. Η Eurobank κατάφερε να ξεχωρίσει σε έναν από τους τρεις δείκτες ποιότητας χαρτοφυλακίου που χρησιμοποιήθηκαν, ενώ παρουσίασε και τον καλύτερο δείκτη αποτελεσματικότητας, σε αντίθεση με την Εθνική Τράπεζα που παρουσίασε την χαμηλότερη αποτελεσματικότητα.

Κεφάλαιο 5

Γενικά Συμπεράσματα

Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση που ξεκίνησε από το 2007 αναπόφευκτα επηρέασε και έπληξε και την Ελληνική οικονομία, η οποία δεν είχε σταθερές βάσεις όπως και το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Οι αδυναμίες και οι αστοχίες που υπήρχαν για χρόνια βγήκαν στην επιφάνεια, και κατέστησαν αναγκαία την εφαρμογή διαρθρωτικών αλλαγών αλλά και την εφαρμογή ενός αυστηρότερου ρυθμιστικού πλαισίου που θα είναι σε θέση να προλαμβάνει τους επερχόμενους κινδύνους και να θωρακίζει την οικονομία.

Τα σημαντικά προβλήματα και οι επιπτώσεις που προξενήθηκαν λόγω της κρίσης τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, έκριναν απαραίτητη την επανεξέταση του Συμφώνου της Βασιλείας για να περιορίσουν την πιθανότητα εμφάνισης μιας νέας κρίσης τέτοιου μεγέθους, αλλά και τις αλυσιδωτές αντιδράσεις που μπορούν να δημιουργηθούν στις Ευρωπαϊκές οικονομίες. Η ρευστότητα και η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζικών ιδρυμάτων βρέθηκαν και πάλι στο προσκήνιο και αποτέλεσαν κύριο στόχο του αναθεωρημένου Συμφώνου της Βασιλείας III με σταδιακή εφαρμογή μέχρι το 2019

Με την εκπόνηση της εργασίας αυτής γίνεται μια ανάλυση της χρηματοοικονομικής κρίσης, που στην περίπτωση της Ελλάδας πήρε την μορφή κρίσης χρέους. Το τραπεζικό σύστημα, το οποίο αποτελεί νευραλγικό κομμάτι της οικονομίας για να μπορέσει η Ελλάδα να ανταπεξέλθει στην κρίση, απειλείται έντονα από τον κίνδυνο ρευστότητας και κεφαλαιακής επάρκειας λόγω των μαζικών εκροών καταθέσεων που σημειώθηκαν. Η εμπιστοσύνη και η πίστη προς το τραπεζικό σύστημα ήταν αρκετά ενισχυμένη πριν την κρίση, ενώ από το 2010 και μετά κλονίστηκε σημαντικά υπό τον φόβο πτώχευσης. Η πρόσβαση της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές περιορίστηκε λόγω της υποβάθμισης της πιστοληπτικής της ικανότητας και κρίθηκε αναγκαία η αναδόμηση και εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος.

Την τελευταία δεκαετία το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα έχει αλλάξει σημαντικά. Μετά την ολοκλήρωση των εξαγορών και συγχωνεύσεων των τραπεζών, στα πλαίσια της προσπάθειας τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα να αναδειχθούν δυνατά και βιώσιμα, καταλήξαμε σε τέσσερις συστημικές πλέον τράπεζες. Όλα αυτά τα χρόνια πραγματοποιήθηκαν αρκετά stress tests με σκοπό να αξιολογήσουν τη βιωσιμότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων και εφόσον κρινόταν απαραίτητο, να ενισχύσουν την κεφαλαιακή τους επάρκεια. Με την πραγματοποίηση των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων η Ελλάδα θα ενισχύσει την διαφάνεια και την εμπιστοσύνη από τις διεθνείς αγορές. Προχωρήσαμε στην ανάλυση των συστημικών τραπεζών πριν αλλά και κατά την διάρκεια της κρίσης με σκοπό να εντοπίσουμε τις επιπτώσεις που είχε η κρίση σε αυτές.

Από την ανάλυση των αριθμοδεικτών παρατηρούμε ότι το πρόβλημα της ρευστότητας από την έναρξη της κρίσης και μετά έγινε ιδιαίτερα έντονο. Ο φόβος, η αβεβαιότητα και η πολιτική αστάθεια ενέτειναν το ήδη αρνητικό κλίμα και οι μαζικές αναλήψεις καταθέσεων έθεσαν σε κίνδυνο το τραπεζικό σύστημα. Παρατηρήθηκε μικρή ανάκαμψη μετά την πραγματοποίηση των συγχωνεύσεων (2013-2014), επιδεινώθηκε όμως το 2015 αλλά το 2016 και 2017 φαίνεται να υπάρχει βελτίωση.

Όσον αφορά στην αποδοτικότητα, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα παρουσιάζεται αδύναμο, εμφανίζοντας όμως και σημάδια βελτίωσης. Η κεφαλαιακή επάρκεια του τραπεζικού συστήματος δέχτηκε το μεγαλύτερο πλήγμα τις χρήσεις του 2011 και 2012 και μετά την πραγματοποίηση των ανακεφαλαιοποιήσεων φαίνεται να ανακάμπτει σημαντικά. Ωστόσο, πολύ μεγάλες ζημιές επέφερε το κακής ποιότητας χαρτοφυλάκιο που είχαν στην διάθεση τους τα τραπεζικά ιδρύματα σε συνδυασμό με τον συνεχώς αυξανόμενο αριθμό κόκκινων δανείων. Το 2011, 2012, 2014 και 2015 αποτέλεσαν τις χειρότερες χρονιές με τις προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο να είναι ιδιαίτερα αυξημένες.

Το τραπεζικό σύστημα προκειμένου να προστατευθεί αναγκάστηκε να περιορίσει την πιστωτική του πολιτική, ωστόσο το ήδη κακής ποιότητας χαρτοφυλάκιο και η αλόγιστη πιστωτική επέκταση που λάμβανε χώρα πριν την εκδήλωση της κρίσης επεφύλασσε αυξανόμενα κόκκινα δάνεια. Ο αριθμός των μη εξυπηρετούμενων δανείων από το 2009 και μέχρι το 2015

ακολούθησε ανοδική πορεία ενώ τα τελευταία δύο χρόνια τα μέτρα που λήφθηκαν για τον περιορισμό τους φάνηκαν να λειτουργούν αφού ο δείκτης παρουσιάζει μείωση.

Τέλος η αποτελεσματικότητα των τραπεζών ενώ πριν την κρίση παρουσίαζε βελτίωση, μετά την εμφάνιση της κρίσης επιδεινωνόταν χρόνο με τον χρόνο με αποκορύφωμα το 2012, ενώ από εκεί και πέρα και μέχρι το 2017 γίνονται προσπάθειες βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Συνοψίζοντας, η Ελληνική Οικονομία μη μπορώντας να μείνει ανέπαφη από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση, εισήλθε στην κρίση από το 2008. Έπειτα από τρία Προγράμματα Οικονομικής Προσαρμογής, πολλά δημοσιονομικά μέτρα, ανακεφαλαιοποιήσεις στα τραπεζικά ιδρύματα και πολλές προσπάθειες για την εξυγίανση και σταθεροποίηση της Ελληνικής οικονομίας και του τραπεζικού συστήματος, μπορούμε να πούμε ότι τα τελευταία δύο χρόνια παρατηρείται βελτίωση των συνθηκών και σταδιακή αποκατάσταση της σταθερότητας. Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα ήρθε αντιμέτωπο με πρωτόγνωρες καταστάσεις, όπως η τραπεζική αργία που εφαρμόστηκε το καλοκαίρι του 2015 και διήρκησε τρεις εβδομάδες και οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων που ισχύουν ακόμη και σήμερα σε μικρότερο βαθμό. Έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικά βήματα στην πορεία προς την έξοδο από την κρίση και την οικονομική ανάκαμψη, αλλά η προσπάθεια θα πρέπει να συνεχιστεί έτσι ώστε να επιτευχθεί και να διασφαλιστεί η μακροχρόνια οικονομική ανάπτυξη.

Κατά την υλοποίηση της έρευνας ήρθαμε αντιμέτωποι με ορισμένους περιορισμούς, οι οποίοι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη για την ασφαλή αξιολόγηση των εκτιμήσεων.

- Αρχικά, η ανάλυση πραγματοποιήθηκε στις τέσσερις μεγάλες συστημικές τράπεζες και όχι στο σύνολο των εμπορικών τραπεζών που απαρτίζουν το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα.
- Επιπλέον, για την ανάλυση αντλήσαμε στοιχεία από τις οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών και όχι ολόκληρων των ομίλων καθώς η έρευνα θα απαιτούσε περισσότερο χρόνο και θα ήταν περισσότερο πολύπλοκη.
- Για την πραγματοποίηση της έρευνας χρησιμοποιήσαμε μόνο την μέθοδο της συγκριτικής ανάλυσης βάσει αριθμοδεικτών, αφού η

χρήση περισσότερων μεθόδων για την εξαγωγή αποτελεσμάτων παρόλο που θα καθιστούσε το αποτελέσματα περισσότερο αξιόπιστα, απαιτούσε και πάλι περισσότερο χρόνο.

- Η ανάλυση έγινε σε βάθος δεκατριών χρόνων (2005-2017) και ίσως να θεωρείται μικρό χρονικό διάστημα για την εξαγωγή αποτελεσμάτων.

Το αντικείμενο της έρευνας αποτελεί σημαντικό κομμάτι για την εύρυθμη λειτουργία κάθε οικονομίας. Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας μπορούμε σαφώς να αναφέρουμε ότι υπάρχουν πτυχές που μπορούν να αναλυθούν περισσότερο και να συμβάλουν στην επέκταση της παρούσας έρευνας. Οι εξελίξεις στην οικονομία και στον τραπεζικό κλάδο είναι συνεχείς και η έρευνα δεν μπορεί παρά να συνεχίσει. Επιπλέον, σε μελλοντική ανάλυση θα μπορούσε ίσως να γίνει χρήση περισσότερων αριθμοδεικτών και μεθόδων ανάλυσης και σύγκρισης για να αντικατοπτρίζεται πληρέστερα η επικρατούσα κατάσταση στο τραπεζικό σύστημα. Τέλος, το δείγμα της έρευνας θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερο, συμπεριλαμβάνοντας τις συνεταιριστικές τράπεζες και του ομίλους στους οποίους ανήκουν οι εμπορικές τράπεζες.

Βιβλιογραφία

Alogoskoufis, G., 2012. Greece's sovereign Debt Crisis: Retrospect and Prospect. *Hellenic Observatory European Institute*, January.

Alpha Bank, 2018. *Alpha Bank*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: http://www.alpha.gr/files/deltia_typou/deltiotypou050518gr.pdf

[Πρόσβαση 6 Μάιος 2018].

Anon., χ.χ. *Τράπεζα της Ελλάδος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at:

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/SupervisedInstitutions/default.aspx>

[Πρόσβαση 03 01 2018].

Baltas, N. C., 2013. The Greek financial crisis and the outlook of the Greek economy. *The Journal of Economic Asymmetries*, pp. 32-37.

Cardao-Pita, T., 2017. Are they all the same? Banking and Financial Crises in Debt-Ridden European Countries. *Economnic Imbalances and Institutional Changes to Euro and the European Union*, 04 08, pp. 305-331.

Chatzoglou, P. D. και συν., 2010. Banking Productivity: an overview of the Greek Banking System. *Managerial Finance*, Issue 12, pp. 1007-1027.

Chatzoglou, P. P. και συν., 2010. Banking Prodctivity: an overview of the Greek Banking System. *Managerial Finance*, Issue 12, pp. 1007-1027.

Dr. Ozturk, S. & Dr. Sozdemir, A., 2015. Effects of Global Financial Crisiss on Greece Economy. *Procedia Economics and Finance*, pp. 568-575.

Eurobank, 2018. *Eurobank*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.eurobank.gr/el/omilos/grafeio-tupou/stress-test-2018>

[Πρόσβαση 6 Μάιος 2018].

Golin, J., 2001. *The Bank Credit Analysis Handbook: a guide for analysts, bankers and investors*. s.l.:John Wiley & Sons (Asia) Pre Ltd.

Gropelli, A. A. & Nikbakht , E., 2012. *Χρηματοοικονομική*. Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος.

Howells, P. & Bain, K., 2009. *Χρήμα Πίστη Τράπεζες*. 1η Έκδοση επιμ. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Mavridakis, T., Dovas, D. & Bravou , S., 2015. The results of the adjustment program for the Greek economy. *Procedia Economics and Finance*, pp. 154-167.

Odendahl, C., 2015. How to keep Greece in. *CER Bulletin*, August-September, Issue 103.

Pasiouras, F. & Zorounidis, C., 2008. Consolidation in the Greek Banking Industry: which banks are acquired?. *Managerial Finance*, Issue 3, pp. 198-213.

- Repousis, S., 2015. Greek Fiscal Crisis and measures to safeguard financial stability. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, Issue 4, pp. 415-430.
- Schiniotakis, N. I., 2012. Profitability factors and efficiency of Greek banks. *EuroMed Journal of Business*, Issue 2, pp. 185-200.
- Vousinas, G. L., 2017. Shadow economy and Tax evasion. The Achilles heel of Greek Economy. Determinants, effects and policy proposals. *Journal of Money Laundering Control*, Issue 4, pp. 386-404.
- Βασιλάτου-Θανοπούλου, Έ., 2001. *Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική*. 3η Έκδοση επιμ. Αθήνα: Εκδόσεις Γ. Μπένου.
- Εθνική Τράπεζα, 2018. *Εθνική Τράπεζα*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.nbg.gr/el/the-group/press-office/press-releases/apotelesmata-2018-stress-test>
[Πρόσβαση 6 Μάιος 2018].
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2017. *Στοιχεία τεκμηρίωσης σχετικά με την λειτουργία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος*, Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών.
- Θωμαδάκης, Σ. Β. & Ξανθάκης, Μ. Δ., 2011. *Αγορές Χρήματος & Κεφαλαίου*. 2η Έκδοση επιμ. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη.
- Κορλιράς, Π. Γ., 2006. *Νομισματική Θεωρία και Πολιτική*. Β' Έκδοση επιμ. Αθήνα: Ε. Μπένου.
- Μάρκου, Ά., 2016. *Τα σχέδια των τραπεζών για απολύσεις- κλείσιμο καταστημάτων*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=768240>
[Πρόσβαση 25 02 2018].
- Μελάς, Κ., 2008. *Εισαγωγή στην Τραπεζική Χρηματοοικονομική Διοικητική*. Αθήνα: Εξάντας.
- Νιάρχου, Ν. Α., 2004. *Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων*. 7η Έκδοση επιμ. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη.
- Ομοσπονδία Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδος, 2015. *Το Τραπεζικό Σύστημα στην Ελλάδα και οι Προτάσεις της ΟΤΟΕ*. Ιούνιος, pp. 1-52.
- Συλλογικό, 2014. *Το χρονικό της μεγάλης κρίσης*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος/ Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης.
- Συριόπουλος, Κ. & Παπαδάμου, Σ. Θ., 2014. *Εισαγωγή στην Τραπεζική Οικονομική και τις Κεφαλαιαγορές*. Αθήνα: Υτορία.
- Τράπεζα της Ελλάδος, 2014. *Νομισματική Πολιτική/ Ενδιάμεση Έκθεση 2014*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.
- Τράπεζα της Ελλάδος, 2015. *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2014*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, 2015. *Νομισματική Πολιτική: Ενδιάμεση Έκθεση 2015*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, 2016. *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2015*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, 2016. *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2015*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, 2016. *Νομισματική Πολιτική: Ενδιάμεση Έκθεση 2016*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, 2017. *Νομισματική Πολιτική: Ενδιάμεση Έκθεση 2017*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, 2017. *Τράπεζα της Ελλάδος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at:

http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/2017_05_15_%CE%9F%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CF%87%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B7%CF%82_%CF%80%CE%BB%CE%AE%CF%81%CE%B5%CF%82_%CE%BA%CE%AD%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF.pdf

[Πρόσβαση 27 02 2018].

Τράπεζα της Ελλάδος, 2018. *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2017*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τσακαλώτος , Ε., 2016. Ρυθμίσεις θεμάτων περιορισμών στην νάληψη μετρητών και τη μεταφορά κεφαλαίων. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*, Issue Δεύτερο, pp. 24601-24602.

Τσακαλώτος , Ε., 2017. Ρυθμίσεις θεμάτων περιορισμών στην νάληψη μετρητών και τη μεταφορά κεφαλαίων. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*, 2723(Δεύτερο), pp. 28009-28010.

Τσακαλώτος , Ε., 2018. Ρυθμίσεις θεμάτων περιορισμών στην νάληψη μετρητών και τη μεταφορά κεφαλαίων. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*, 687(Δεύτερο), pp. 8391-8392.

Χαρδούβελης , Γ., 2014. *Ο χρηματοοικονομικός τομέας και το αβέβαιο μέλλον της ελληνικής οικονομίας*. [Ηλεκτρονικό]

Available at:

<https://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/sylogikostomos/1%20XARDOUVELHS%201-52.pdf>

[Πρόσβαση 27 02 2018].

Χαρδούβελης , Γ., 2016. *Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα: Η Μεγάλη Αναδιάρθρωση*, s.l.: s.n.

Χαρδούβελης , Γ. Α., 2013. Η Ελλάδα μετά την κρίση. *Eurobank Οικονομία & Αγορές*, Απρίλιος, pp. 1-13.

Χριστόπουλος, Α. & Ντόκας, Ι., 2012. *Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Παράρτημα

Γράφημα 1: Χορηγήσεις προς Καταθέσεις.....	70
Γράφημα 2: Ενεργητικό προς Χορηγήσεις.....	72
Γράφημα 3: ROA	75
Γράφημα 4: Μέσος όρος ROA	76
Γράφημα 5: ROE.....	78
Γράφημα 6: Μέσος όρος ROE.....	79
Γράφημα 7: Ίδια Κεφάλαια προς Ενεργητικό.....	81
Γράφημα 8: Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις.....	83
Γράφημα 9: Ίδια Κεφάλαια προς Καταθέσεις.....	85
Γράφημα 10: Tier I.....	87
Γράφημα 11: Προβλέψεις προς Χορηγήσεις.....	89
Γράφημα 12: Προβλέψεις προς Λειτουργικά Έσοδα.....	91
Γράφημα 13: Μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς Χορηγήσεις.....	93
Γράφημα 14: Λειτουργικά Έξοδα προς Λειτουργικά Έσοδα	95

Πίνακας 1 Ανταγωνιστικότητα- δημοσιονομικά μεγέθη/ Πηγή: Το χρονικό της μεγάλης κρίσης: Η τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013..... 21

Πίνακας 2 Ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές βασικών μακροοικονομικών μεγεθών 2001-2008/ Πηγή: Το χρονικό της μεγάλης κρίσης: Η τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013 .. 22

Πίνακας 3 Αναθεώρηση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης/ Πηγή: Το χρονικό της Μεγάλης Κρίσης: Η Τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013..... 24

Πίνακας 4 Οι σημαντικότερες αποφάσεις ευρωπαϊκών οργάνων (Συνόδου Κορυφής ευρωζώνης, Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Συμβουλίου Υπουργών) για το χρηματοπιστωτικό σύστημα στην ΕΕ και για την ελληνική οικονομία, 2008-2009/ Πηγή: Το χρονικό της Μεγάλης Κρίσης: Η τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013 29

Πίνακας 5 Οι κυριότερες οικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα και την Ευρώπη, 2010, Πηγή: Το χρονικό της Μεγάλης Κρίσης: Η τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013	33
Πίνακας 6: Συμβολές στην ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ απο την πλευρά της ζήτησης 2012- 2016/ Πηγή: Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2016/Τράπεζα της Ελλάδος	42
Πίνακας 7: Ζήτηση και ΑΕΠ/ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος Ενδιάμεση Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής 2016	43
Πίνακας 8: Ζήτηση και ΑΕΠ 2011-γ' τρίμηνο 2017/ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος	44
Πίνακας 9: Συναλλαγές χωρίς μετρητά στην Ελλάδα/Πηγή: Οικονομικό Δελτίο Τεύχος 41 Τράπεζα της Ελλάδος	53
Πίνακας 10: Οδικός χάρτης προς την πλήρη άρση των περιορισμών κίνησης κεφαλαίων/ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος	56
Πίνακας 11: Τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα. (Πηγή: ιστότοπος της Τράπεζας της Ελλάδος)	65
Πίνακας 12: Αριθμοδείκτης Χορηγήσεις προς Καταθέσεις	68
Πίνακας 13: Ενεργητικό προς Χορηγήσεις	70
Πίνακας 14: ROA.....	73
Πίνακας 15: ROE.....	76
Πίνακας 16: Ίδια Κεφάλαια προς Ενεργητικό	79
Πίνακας 17: Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις	81
Πίνακας 18: Ίδια Κεφάλαια προς Καταθέσεις	83
Πίνακας 19: Tier I	85
Πίνακας 20: Προβλέψεις προς Χορηγήσεις.....	87
Πίνακας 21: Προβλέψεις προς Λειτουργικά Έσοδα.....	89
Πίνακας 22: Μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς Χορηγήσεις	91
Πίνακας 23: Λειτουργικά Έξοδα προς Λειτουργικά Έσοδα.....	93
Πίνακας 24: Αριθμοδείκτες που χρησιμοποιήθηκαν συγκεντρωτικά.....	99
Διάγραμμα 1: Πορεία του Πραγματικού ΑΕΠ/ Πηγή: International Monetary Fund/ http://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/GRC/EURO/GRC/EUR O?year=2018	23
Διάγραμμα 2: Δίδυμα Ελλείμματα. Πηγή: Eurobank Research.....	25
Διάγραμμα 3: Εξέλιξη πιστοληπτικής διαβάθμισης του Ελληνικού Δημοσίου/Πηγή: Το Χρονικό της Μεγάλης Κρίσης: Η Τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013	27
Διάγραμμα 4: Καθαρές ροές και κυκλοφορία τραπεζογραμματίων ευρώ σε όρους αξίας- Ιανουάριος 2006-Δεκέμβριος 2013 δισεκ. ευρώ.....	32
Διάγραμμα 5: Εξέλιξη των καταθέσεων επιχειρήσεων και νοικοκυριών στην Ελλάδα 2007-2013/Πηγή: Το χρονικό της Μεγάλης Κρίσης: Η Τράπεζα της Ελλάδος 2008- 2013.....	35

Διάγραμμα 6: ΑΕΠ και Δείκτης Οικονομικού Κλίματος/ Πηγή: Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2014/ Τράπεζα της Ελλάδος	37
Διάγραμμα 7: ΑΕΠ 2008-2015 και Δείκτης Οικονομικού κλίματος/Πηγή: Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2015	41
Διάγραμμα 8: Το επίπεδο της παραοικονομίας σε χώρες που ανήκουν στον Οργανισμό για την Συνεργασία και την Ανάπτυξη/Πηγή: Vousinas Georgios 2017.....	47
Σχήμα 1: Το χρηματοπιστωτικό σύστημα (Πηγή: Αγγελόπουλος Παναγιώτης/Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα).....	5
Σχήμα 2: Κατανομή Αρμοδιοτήτων εντός του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού Πηγή: Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2015/ Τράπεζα της Ελλάδος	39